T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI
AFET EĞİTİMİ VE YÖNETİMİ BİLİM DALI

İNSAN KAYNAKLI AFET OLARAK TERÖR: ACİL YARDIM VE AFET YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN TERÖR BİLGİ DÜZEYLERİ VE RİSK ALGISI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tayfun ÇELİK

ÇANAKKALE

OCAK, 2021

T.C.
Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı
Afet Eğitimi ve Yönetimi Bilim Dalı

İnsan Kaynaklı Afet Olarak Terör: Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Terör Bilgi Düzeyleri ve Risk Algısı Üzerine Bir Araştırma

Tayfun ÇELİK

(Yüksek Lisans Tezi)

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Volkan AKYÖN

Çanakkale

Ocak, 2021

Taahhütname

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "İnsan Kaynaklı Afet Olarak Terör: Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Terör Bilgi Düzeyleri ve Risk Algısı Üzerine Bir Araştırma''adlı çalışamanın, tarafımdan, bilimsel ahlak ve değerlere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yaparak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

09/02/2021

Taytun ÇELIK

Önsöz

Küreselleşen dünya ile beraber hem insan kaynaklı hem de doğa kaynaklı afetler artmıştır. Bunun sonucunda da özellikle insan kaynaklı afet olan terör bütün dünyada sorun haline gelmiştir. Bu sorun özellikle bulunduğumuz konum itibariyle yıllardır ülkemizde maddi ve manevi hasarlara yol açmıştır. Toplumda sürekli hale gelen terör insanlarda teröre karşı risk algısı oluşturmuştur. Terör artık sadece bir kurumu, bir topluluğu veya bir bölgeyi etkileyen bir unsur olmaktan çoktan çıkmıştır. Bu bağlamda terör ülkenin bütün kurumlarını ilgilendiren ve ülkede yaşayan herkesi ilgilendiren bir sorun olmuştur. Bunun içindir ki terör ve terörle beraber oluşan risklere karşı hep birlikte hareket etme zorunluluğu oluşmuştur.

Çalışmamın, başından itibaren hiçbir zaman eksikliğini hissettirmeyen, çalışmamda bana her zaman destek olup moral veren ve beni en iyi şekilde yetiştiren her şeyin en iyisine layık olan ailem; annem Aygün ÇELİK, babam Veli ÇELİK ve kardeşim Şakir ÇELİK ’e teşekkür ederim. Fikirleriyle yol gösteren, tez yazmaktan onur duyduğum ve tez yazım sürecinde göstermiş olduğu hoşgörüsünden, sabrından ve ilgisinden dolayı çok kıymetli tez danışman hocam olan Dr. Öğr. Üyesi Volkan Fehmi AKYÖN’e teşekkürlerimi ve saygılarımı en içten duygularımla sunarım. Tez çalışmamda gerek desteği ile gerekse tez içeriğini biçimlendirmede her zaman yardımcı olan Hilal SAF ve Çağatay KIRBUĞA’ya çok teşekkür ederim. Özellikle çeviriler konusunda yardımcı olan fikirlerini her zaman önemsediğim Tolgahan ÇALI’ya teşekkür ederim.

Son olarak da terör nedeniyle şehit olmuş tüm güvenlik güçlerimize, öğretmenlerimize ve isimlerini anmadığımız tüm şehitlerimize şükranlarımı sunuyorum.

OCAK 2021

Tayfun ÇELİK

Özet

İnsan Kaynaklı Afet Olarak Terör: Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Terör Bilgi Düzeyleri ve Risk Algısı Üzerine Bir Araştırma

Dünyada sınırların kalktığı, toplumlar arası mesafenin kısaldığı, değişim ve dönüşümün hızlı olduğu bu çağda bütün dünyayı etkileyen insan kaynaklı afetlerden olan terör de aynı hızda artış göstermiştir. Çalışmanın literatür kısmında afet ve afet yönetimi kavramlarına yer verilmiştir. İnsan kaynaklı afet olan terörün tanımı, tarihsel gelişimi, türleri ve ülkemize etkileri ortaya konulmuştur. Bunların yanında risk ve risk algısı kavramları da açıklanmıştır.

Çalışmanın araştırma kısmında acil yardım ve afet yönetimi bölümü öğrencilerinin terör risk algısı ölçmek için Yeniçeri (2006) tarafından geliştirilen terör risk algısı ölçeği uygulanmıştır. Katılımcıların farklı demografik özelliklerine göre terör risk algısını etkileyen bileşenler ve terör bilgi düzeyini etkileyen durumlara yer verilmiştir. AYAY öğrencilerinin terör konusunda en çok güvendikleri kurumları belirlemek amacıyla Yeniçeri (2006) tarafından oluşturulan terörü kim önler anketi uygulanmıştır. Gelecekte afet yönetimi içeresinde yer alacak bu öğrencilerin terörü, afet yönetimi içerisinde nerede gördükleri ortaya konmuştur.

Son olarak daha önce yapılan çalışmalarla alakalı benzerlikler ve farklılara yer verilmiştir. Çalışmadan çıkan sonuçlar değerlendirilerek öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Afet, Afet Yönetimi, Terör, Risk, Terör Risk Algısı

Abstract

Terror As A Human-Induced Disaster: A Research On Terror Knowledge Levels And Risk Perception Of Emergency And Disaster Management Department Students.

Terrorism affects the whole world and it is one of the human-induced disasters has increased at the same rate in this age where borders have been removed in the world, the distance between communities has been shortened, and change and transformation is rapid. In the literature section of the study, disaster and disaster management concepts were included.The definition, historical development, types, and effects of terrorism on our country, which is a human-induced disaster, are exhibited. In addition, the concepts of risk and risk perception were also explained.

The terror risk perception scale developed by Yeniçeri (2006) was applied to measure the terror risk perception of emergency relief and disaster management students. According to the different demographic characteristics of the participants, the components affecting the terror risk perception and the situations affecting the terror knowledge level were included. The who prevents terrorism questionnaire, which was created by Yeniçeri (2006), was applied in order to determine the institutions that ERDM students trust most about terrorism. Where these students, who will take part in disaster management in the future, see terror in disaster management was presented.

Finally, similarities and differences related to previous studies were included. The results obtained from the study were evaluated and suggestions were made.

Keywords: Disaster, Disaster Management, Terrorism, Risk, Terror Risk Perception

İçindekiler

Önsöz ii

Özet iii

Abstract iv

İçindekiler v

Kısaltmalar Listesi x

Tablolar Listesi xii

Şekiller Listesi xvii

Bölüm I: Giriş 1

Problem Durumu 1

Araştırmanın Amacı 2

Araştırmanın Önemi 2

Araştırmanın Sınırlılıkları 3

Varsayımlar 3

Tanımlar 4

Bölüm II: Kavramsal Çerçeve 5

Afet Kavramı 5

Afet Türleri 6

Afet Yönetimi ve Evreleri 7

Zarar Azaltma Evresi 8

Hazırlık Evresi 9

Müdahale Evresi 9
İyileştirme Evresi 10
Risk Kavramı 11
Risk Algısı 12
Risk Yönetimi 13
Terör ve Terörizm Kavramı 14
Terörün Tarihsel Gelişimi 16
Terör ve Terörizm Türleri 20
Öznesine Göre Terör 21
Devlet Terörü 21
Devlet Destekli Terör 22
Bireysel Terör 22
Faaliyet Alanlarına Göre Terör 23
Kır Terörü 23
Şehir Terörü 23
Ulusal Terör 24
Uluslararası (Küresel Terör) 24
İdeolojilerine Göre Terör 25
Aşırı Sol (Devrimci) 25
Aşırı Sağ (Dini) 26
Bölücü (Ayrılıkçı/Etnik) Terör 27
Faaliyet Konularına-Türlerine Göre Terör 28

Siber Terör 28
Narko Terör 29
KBRN Terör 30
Türkiye 'de Terörün Etkileri 30
Ekonomik Etkileri 30
Terörün Sosyal, Kültürel ve Psikolojik Etkileri 37
Can Kaybı 41
Terörizm-Terörizm Risk Algısı 45
Bölüm III: Yöntem 48
Araştırma Modeli 48
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi 48
Veri Toplama Araçları 59
Terörizm Riski Algısı Ölçeği 59
Geçerlilik Çalışmaları 60
TRAÖ Faktör Analizi 60
Terörü Kim Önler Anketi 64
Terör Bilgi Düzeyi 64
Verilerin Toplanması 65
Verilerin Analizi 65
Bölüm IV: Bulgular ve Yorumlar 66
Acil Yardım Ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Yaş, Sınıf, Terör Bilgi Düzeyleri Ve Terör Risk Algısı Arasındaki İlişki 66

Acil Yardım Ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Demografik Özeliklerine, Terör ve Afet Hakkında Kişisel Düşüncelerine Göre Terör Bilgi Düzeyleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular 68

Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları 68

Öğrencilerin Kendi Veya Yakının Bir Terörist Saldırıya Maruz Kalma Durumları İle Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları 69

Öğrencilerin Terör Eğitimleri Alma Durumlarına Göre Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları……71

Öğrencilerin Terörü Afet Yönetimi Ve TAMP İçerisinde Görme Durumlarının Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları……...72

Öğrencilerin Ülkemizde Yaşanan Mülteci Sorununun Teröre Neden Olup Olmama Durumlarının Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları 74

Öğrencilerin Terör Saldırısı Sonrası Gönüllü Olarak Çalışıp Çalışmama Durumlarının Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları 75

Öğrencilerin Gelecekte Terör Riskinin Ortadan Kalkıp Kalkmayacağı Durumlarının Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları 76

Öğrencilerin İnsanların Yaşadığı Bölge Teröre Bakış Açısını Değiştirip Değiştirmediği Durumlarının Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları 77

Öğrencilerin Herhangi Bir Suç Eylemine Maruz Kalma Durumları ile Terör Risk Algısı Arasındaki Farklılıklar 78

Öğrencilerin Sınıf Durumları ile Terör Risk Algısı Arasındaki Farklılıklar 80

Öğrencilerin En Çok Endişelendikleri Terör Saldırıları ile Terör Risk Algısı Arasındaki Farklılıklar……83

Öğrencilerin Yaşadıkları Yerler ile Terör Risk Algısı Arasındaki Farklılıklar 86

Öğrencilerin Yaşadıkları Bölgeler ile Terör Risk Algısı Arasındaki Farklılıklar..... 89

Acil Yardım Ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Demografik Özeliklerine, Terör Afet İlişkisi Hakkında Kişisel Düşüncelerine Göre Terör Bilgi Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar 92

Öğrencilerin Terörü Kim Önler Anketi 94

Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler..... 96

Tartışma 96

Sonuç 101

Öneriler 104

Kaynakça 105

Ekler 122

Ek A: Anket 122

Ek B: Anket İzni 129

Ek C: Etik Kurul Onayı 130

EK D: Ölçek İzni 131

Özgeçmiş……..... 132

Kısaltmalar Listesi

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

AFAD : Afet ve Acil Durum Başkanlığı

ANOVA : Tek Yönlü Varyans Analizi

AYAY : Acil Yardım ve Afet Yönetimi

KBRN : Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer Tehditler

TDK : Türk Dil Kurumu

AKOM : Afet Koordinasyon Merkezi

AYAYDER : Acil Yardım ve Afet Yöneticileri Derneği

DDoS : Distributed Denial of Service

TSSB : Travma Sonrası Stres Bozukluğu

TBMM : Türkiye Büyük Millet Meclisi

TRT : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu

Ss : Standart Sapma

SPSS : Statistical Package for the Social Sciences

Sd : Serbestlik Derecesi

TRAÖ : Terörizm Risk Algısı Ölçeği

TKÖA : Terörü Kim Önler Anketi

KMO : Kaiser- Meyer –Olkin

$\bar{x}$: Aritmetik Ortalama

N : Kişi Sayısı

TAMP : Türkiye Afet Müdahale Plani

DAEŞ : Irak ve Şam Devleti (IŞİD/ISIS)

PKK : Kürdistan İşçi Partisi (Partiye Karkaren Kurdistan)

YPG : Halkçı Koruma Birlikleri (Yekineyen parastina gel)

CIA : Central Intelligence Agency/Merkezi Haberalma Teşkilatı

KGB : Komitet Gosudarstvennoy Bezopasnosti/Devlet Güvenlik Komitesi

FETÖ : Fetullahçı Terör Örgütü

DHKP/C : Devrimci Halk Kurtuluş Partisi/Cephesi

Tablolar Listesi

Tablo Numarası	Başlık	Sayfa No
1	Emniyet Genel Müdürlüğü Teşkilatı Rütbelere Göre Şehit Sayısı	42
2	Jandarma Genel Komutanlığı Teşkilatı Rütbelere Göre Şehit Sayıları	42
3	Genelkurmay Başkanlığı Kuvvet Komutanlıklarına Göre Şehit Sayısı	43
4	Toplam Şehit Sayısı	43
5	Terör Nedeniyle Yaşamını Yitiren Sivil Vatandaş Sayısı	44
6	Kişisel Demografik Frekans Değerleri	49
7	Yaşanılan Yer Frekans Değerleri	50
8	Geçmiş Olay Frekans Değerleri	51
9	Terör Eğitim Frekansı Değerleri	52
10	Yaşadığı Bölge Terör Frekansı Değerleri	52
11	Mülteci Sorunu Terör Frekansı Değerleri	53
12	En Çok Endişelendiren Terör Saldırısı Frekans Değerleri	53
13	Terör Afet Yönetimi Sistemi ve TAMP İçeresinde Yer Alma Durumu ile İlgili Frekans Değerleri	54
14	Terör Afet Yönetimi İçeresinde Hangi Evrede Yer Almalı ile İlgili Frekans Değerleri	54
15	Terör Neden Olduğu İkincil Afetler ile İlgili Frekans Değerleri	55
16	Kuş Gribi, Domuz Gribi vb. Epidemik Hastalıkları Terör Saldırısı Olarak Görüyor Musunuz İle İlgili Frekans Değerleri	56
17	AFAD Görev ve Sorumlulukları Neler Olmalıdır Sorusunun Frekans Değerleri	57
18	AFAD Görev Ve Sorumlulukları Neler Olmalıdır Sorusunun Frekans Değerleri	57
19	Terör Saldırısında Gönüllü Çalışma Frekans Değerleri	58

20 Gelecekte Terör Riskinin Ortadan Kalkacağını Düşünüyor Musunuz Sorusu ile İlgili Frekans Değerleri 58
21 Terörizm Risk Algısı Ölçeği Faktörleri 59
22 TRAÖ Güvenilirlik Analizi 60
23 TRAÖ'ine Ait Faktör Analizi Bulguları KMO ve Bartlett's Küresellik Testi 61
24 Özdeğer İstatistiği ve Faktörlerin Varyansı Açıklama Güçleri 61
25 TRAÖ'inin Faktör Yük Değerleri 62
26 Belirsizlik Faktörü Soruları 63
27 Sosyal Kimlik Faktörü Soruları 63
28 Yakın Çevre Faktörü Soruları 64
29 Acil Yardım Ve Afet Yönetimi Öğrencilerinin Yaş, Sınıf, Terör Bilgi Düzeyleri Ve Terör Risk Algısının Birbirleri ile İlişkisine Yönelik Korelasyon Analizi 67
30 Öğrencilerin Terör Risk Algısının Cinsiyet Değişkeni Açısından Farklılıkları Belirlemeye Yönelik Uygulanan t-Testi Sonuçları 68
31 Öğrencilerin Terör Risk Algısının Teröre Maruz Kalma Değişkenine Göre Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları 69
32 Öğrencilerin Bir Yakının veya Tanıdığının Teröre Maruz Kalma Durumu Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları 70
33 Öğrencilerin Terör Eğitimi Alma Durumu Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları 71
34 Öğrencilerin Terörü Afet Yönetimi İçerisinde Bulunma Durumları Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları 72

35 Öğrencilerin Terörü TAMP İçerisinde Bulunma Durumları Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları 73
36 Öğrencilerin Ülkemizde Yaşanan Mülteci Sorunu Teröre Neden Olup Olmama Durumlarının Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları 74
37 Öğrencilerin Terör Saldırısı Sonrası Gönüllü Olarak Çalışıp Çalışmama Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda T-Testi Sonuçları 75
38 Öğrencilerin Gelecekte Terör Riskinin Ortadan Kalkıp Kalkmayacağı Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda T-Testi Sonuçları 76
39 Öğrencilerin İnsanların Yaşadığı Bölge Teröre Bakış Açısını Değiştirip Değiştirmediği Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları 77
40 Öğrencilerin Herhangi Bir Suç Eylemine Maruz Kalma Durumları ile Terör Risk Algısı Ölçeğinin Faktörlerine İlişkin Varyans Homojenlik Ve Robust (Welch) Testleri Sonuçları 78
41 Öğrencilerin Herhangi Bir Suç Eylemine Maruz Kalma Durumları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri 79
42 Öğrencilerin Herhangi Bir Suç Eylemine Maruz Kalma Durumları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 80
43 Öğrencilerin Sınıf Durumları ile Terör Risk Algısı Ölçeğinin Faktörlerine İlişkin Varyans Homojenlik ve Robust (Welch) Testleri Sonuçları 81

44 Öğrencilerin Sınıf Durumları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri 81
45 Öğrencilerin Sınıf Durumları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 82
46 Öğrencilerin Sınıf Durumları ile Belirsizlik Faktörüne İlişkin Tukey Testi Sonuçları 83
47 Öğrencileri En Çok Endişelendiren Terör Saldırıları ile Terör Risk Algısı Ölçeğinin Faktörlerine İlişkin Varyans Homojenlik ve Robust (Welch) Testleri Sonuçları 84
48 Öğrencilerin En Çok Endişelendiren Terör Saldırıları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri 85
49 Öğrencileri En Çok Endişelendiren Terör Saldırıları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 86
50 Öğrencileri Yaşadığı Yer ile Terör Risk Algısı Ölçeğinin Faktörlerine İlişkin Varyans Homojenlik ve Robust (Welch) Testleri Sonuçları 87
51 Öğrencilerin Yaşadıkları Yerler ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri 87
52 Öğrencilerin Yaşadıkları Yerler ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları 89
53 Öğrencilerin Yaşadıkları Bölgeler ile Terör Risk Algısı Ölçeğinin Faktörlerine İlişkin Varyans Homojenlik ve Robust (Welch) Testleri Sonuçları 89
54 Öğrencilerin Yaşadıkları Bölgeler ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri 91
55 Öğrencilerin Yaşadıkları Bölgeler ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVO) Sonuçları 92

56 Öğrencilerin Demografik Özelliklerinin, Terör ve Afet İle İlgili Kişisel Düşünceleri Değişkenlerinin Terör Bilgi Düzeyleri Arasındaki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda T-Testi Sonuçları 93

57 Öğrencilerin Terörü Kim Önler Anketine Verdikleri Yanıtların Ortalamaları 95

Şekiller Listesi

Şekil Numarası	Başlık	Sayfa No
1	Afet Yönetim Evreleri……..	8

Bölüm I: Giriş

Bu bölümde problemin durumu, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, araştırmanın sınırlılıkları, varsayımlar ve çeşitli tanımları içeren konular üzerinde durulmuştur.

Problem Durumu

Çağımızın en büyük sorunlarından biri, insan kaynaklı afet olan terör ve terörizmdir. Özellikle dünyada yaşanan küreselleşme ve bununla beraber gelen çatışma ortamı terörün hızla büyümesine neden olmuştur. 21. Yüzyılın başlarında yaşanan 11 Eylül saldırısı sonrasında terör küresel bir sorun halini almıştır. Bu terör saldırısı yalnızca ABD'yi değil beraberinde sebep olduğu eylemlerle tüm dünyayı etkilemiştir. Ülkemiz de yaklaşık 40 yıldır terör afetiyle mücadele etmektedir. Bu süreç maddi ve manevi birçok zarar görmemize neden olmuştur. Terör ülkemizde sürekli tekrar eden bir olgu haline gelmeye başlamış ve beraberinde bireylerde teröre karşı risk algısı oluşmuştur. Bu risk algısı toplumun sosyal, psikolojik ve günlük hayatında çeşitli problemlere neden olmaktadır.

Tüm dünyaya hakim olan çatışma ortamı ve ülkelerde yaşanan iç karışıklıklar terörün gelecekte de devletlerin bir problemi olacağını ortaya koymaktadır. Bu problem sadece devletlerin silahlı kuvvetlerini değil bütün kurum ve kuruluşlarını ilgilendiren bir olgu haline gelmiştir. İnsan kaynaklı afetlerin içerisinde yer alan terör, afet yönetimi açısından önemli bir hal almaktadır. Terör, KBRN ve göç gibi ikincil afetlerin yaşanmasına da kaynak oluşturmaktadır. Bu bağlamda AFAD ve afetle ile ilgili kurumlar açısından, terör sadece silahlı kuvvetlerin bünyesinde olan bir sorun değil afet yönetimi paydaşların hepsini ilgilendiren bir problemdir.

Terör sadece bu yüzyılın değil, gelecek yüzyılların da problemi haline gelebilir. Bu çerçevede bu çalışmada insan kaynaklı afet içerisinde yer alan terör konu edinilmiş ve insanların terör risk algısının boyutu ortaya koyulmuştur.

Araştırmanın Amacı

Çalışmanın amacı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümü öğrencilerinin terör eylemlerine ve saldırılarına yönelik risk algısını belirlemektir. Bu öğrencilerin cinsiyetleri, ailelerinin yaşamış olduğu bölge, geçmişte yaşamış oldukları suç eylemleri ile terör risk algısı arasındaki ilişkiyi tespit etmek ve öğrencilerin terör ile ilgili bilgi düzeyleriyle terör risk algısı üzerine etkisini araştırmak hedeflenmiştir. Öğrencilerin, afet yönetimi evreleri içerisinde terörü hangi konumda gördüklerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Terörü önlemede güvendikleri kurum ve kuruluşları tespit etmek ve bu kurumlar arasında AFAD kurumunun terör ile ilişkisini belirlemek hedeflenmiştir.

Araştırmanın Önemi

Ulusal ve uluslararası düzeylerde yapılan çalışmalarda afet yönetimi bilim dalı içerisinde terörün çok fazla yer almadığı ve yapılan çalışmaların da oldukça sınırlı olduğu görülmektedir. Ulusal ve uluslararası düzeyde yayınlanan makaleler ve ülkemizde ki tezler incelendiğinde terör konusu yaklaşık %70 gibi yüksek oranda Siyasal Bilimler ve Uluslararası İlişkiler anabilim dallarında sonrası ise hukuk, sosyoloji ve ekonomi gibi bilim dallarında incelenmiştir (Demir ve Avcı, 2018). Özellikle afet yönetimi bilim dalı içerisinde insan kaynaklı afet olan terör ile ilgili çok az sayıda çalışma mevcuttur. Biz de çalışmamızda literatürdeki bu boşluğu doldurmayı hedefledik. Ülkemizde afet yönetimi bölümü olarak lisans eğitimi alan Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümü öğrencileri bu çalışmanın örneklemini olmuştur. Ülkemizde bu öğrenciler, AFAD ve afetle ilgili kurum ve kuruluşlarda istihdam

edilmesi planlanmıştır. Bu çerçevede gelecekte terör riskine karşı yapılacak çalışmalara katkıda bulunacakları düşünülmektedir.

Araştırmanın Sınırlılıkları

1- Araştırma Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü öğrencileriyle sınırlıdır.

2- Araştırmaya katılan katılımcıların terörizm risk algısı, Terörizm Risk Algısı Ölçeği'nin ölçtüğü ölçütlerle sınırlıdır.

3- Araştırmaya katılanların terörizmi önlemede güvendikleri kurum ve kuruluşları belirleme de, Terörizmi Kim Önler Anketi'nin nitelikleriyle sınırlıdır.

4- Araştırmaya katılan katılımcıların, Kişisel Demografik Bilgi Formu ve ankette yer alan sorulara verdikleri cevaplarla sınırlıdır.

Varsayımlar

1- Araştırmaya katılan kişilerin verilen kişisel demografik sorulara samimi ve dürüst şekilde cevap verdikleri varsayılmaktadır.

2- Araştırmaya katılan kişilerin Terörizm Risk Algısı Ölçeği 'ne, Terörizmi Kim Önler Anketi'ne ve ankette yer alan diğer sorulara verdikleri yanıtları kişilerin gerçek duygu ve düşünceleriyle cevap verdikleri varsayılmaktadır.

3- Seçilen örneklemin evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

4- Araştırmada kullanılan ölçek geçerli ve güvenilirdir.

Tanımlar

Afet: Toplumun bütünü veya belli bir kesimi için psikolojik, fiziksel, sosyal ve ekonomik kayıplar doğuran, insan faaliyetlerini, normal hayatı durduran ve/veya kesintiye uğratan, olaydan etkilenen toplumun cevap verebilirliğinin yeterli olmadığı teknoloji, doğa veya insan kaynaklı olaylardır (AFAD, 2020a).

Afet Yönetimi: Afet öncesi, sırası ve sonrasında yaşanması veya yaşanabilmesi muhtemel afetlere karşı alınan önlemler, yapılması zorunlu olan çalışmaların koordine edilmesi, planlanması ve etkin bir şekilde yürütülmesi için toplumun bütün kesimlerinin ve tüm kurum kuruluşların mücadele ettiği karmaşık, dinamik, disiplinli ve çok yönlü bir yönetim sürecidir (AFAD, 2020a)

Terör: Belli bir amaca yönelik, kural tanımadan örgütlü bir şekilde toplumları veya devletleri yıldırmak ve sindirmek için yapılan her türlü şiddet eylemidir (Altındağ, 2020).

Risk: Belirsizlik içinde zarara uğrama tehlikesidir (TDK, 2020)

Bölüm II: Kavramsal Çerçeve

Afet Kavramı

"Afet" kelimesi Türkçeye, Arapça'dan geçmiştir. "Büyük felaket, bela, yıkım" anlamlarına gelmektedir (Develioğlu, 2006). Geçmişten bu yana afet denince günlük dilde genellikle doğa olayları ile gelen yıkım anlaşılmaktadır. Nitekim Türk Dil Kurumu da afeti, çeşitli doğa olaylarından kaynaklı yıkım diye tanımlanmıştır (TDK, 2018).

Sürekli bir değişim ve dönüşümün kaçınılmaz olduğu dünyamızda, değişen yaşam koşulları ile şehir merkezleri çok fazla göç almıştır. Küçük bir ölçekte çok fazla insan yaşamını idame ettirdiğinden, o yerde yaşanan bir olumsuzluktan da o denli insan etkilenmektedir. Bu bağlamda da afetin, sadece doğa olaylarının sonucu değil, insan kaynaklı da olabileceği tespiti yapılmıştır (Kadıoğlu, 2008). Böylelikle afet tanımı; ''toplumun tamamı veya belli bir kesimi için fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı, insan faaliyetlerini durduran ve/veya kesintiye uğratan, olaydan etkilenen toplumun cevap verebilirliğinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olaylardır'' şeklinde ifade edilmiştir (Türkiye Bilimler Akademisi, 2020).

Afet kavramı olayın sadece kendisi değil, sonrasında yaşananları ve doğurduğu sonuçları da kapsamaktadır (AFAD, 2020a). Bu sonuçların afet niteliği kazanabilmesi için mutlaka can, mal ve insan kaybının olması gerekmektedir. Herhangi bir kaybın olmadığı olaylar afet olarak ifade edilmemektedir (Şahin ve Sipahioğlu, 2002).

Sonuç olarak afet; herhangi bir bölgede var olan toplumların bir kesimi veya hepsi için fiziksel, ekonomik, sosyal ve psikolojik kayıplar doğuran, normal yaşamı durduran veya kesintiye uğratan, insanların baş edemediği doğa, teknolojik ve insan kaynaklı olaylardır (Ergünay,2008).

Afet Türleri

Afet algısı zaman geçişleri ve ülkelerin gelişmiş düzeylerindeki farklılaşmalara bağlı olarak sürekli değişim göstermektedir. Afet tanımında olduğu gibi afet türlerinin sınıflandırması güncellenmektedir. Bu bağlamda afet türlerinde birçok farklı sınıflandırma bulunmaktadır. Afetler; etkilerine göre, kaynağına göre ve ortaya çıkış biçimine göre birçok gruplara ayrılmıştır. Örneğin AFAD'a göre sınıflandırma şu şekildedir: (AFAD, 2020b).

- Jeolojik Afetler: Deprem, heyelan, tsunami, kaya düşmesi, volkanik patlamalar çamur akıntıları
- Klimatik Afetler: Sıcak dalgası, soğuk dalgası, kuraklık, dolu, yıldırım, hortum, kasırga, tayfun, siklonlar, sel, tornado, aşırı kar yağışları, tipi, çığ, asit yağmurları, buzlanma, sis, hava kirliliği, orman yangınları.
- Biyolojik Afetler: Erozyon, salgınlar, yangınlar, böcek istilası, orman yangınları,
- Sosyal Afetler: Göçler, terör, yangınlar, savaşlar.
- Teknolojik Afetler: Sanayi kazaları, maden kazaları, ulaşım kazaları ve biyolojik, nükleer, kimyasal silahlar ve kazalar.

Afetler ortaya çıkış hızlarına göre 'ani ve yavaş gelişen afetler' olarak iki sınıflandırma içinde yer almıştır. Deprem, çığ, volkanlar, fırtınalar, heyelan, kaya düşmesi, yangınlar, seller vb. afetler ani gelişen afetler içerisinde yer alırken, kuraklık, erozyon, kıtlık, şiddetli soğuklar gibi afetler ise yavaş gelişen afetler içerisinde yer almıştır (AKOM, 2020).

Günümüzde afet türleri açısından kabul gören ve afetin bütün çeşitlerini kapsayan 'insan ve doğal kaynaklı afetler' şeklinde kapsayıcı bir sınıflandırma mevcuttur. Bu nedenledir ki literatürde de daha çok bu sınıflandırmaya yer verilmiştir. Doğal afetler doğada süre gelen olaylar sonucunda oluşan afetlerdir. Meteorolojik ve jeolojik afetler olmak üzere kendi içerisinde iki gruba ayrılmıştır. Deprem, seller, su taşkınları, toprak kaymaları, kaya düşmeleri,

çığ, fırtınalar, hortumlar, volkanlar, yangınlar şiddetli soğuklar, kuraklık ve kıtlık doğal afetler sınıfındadır. İnsan kaynaklı afetler ise insani faktörler sonucunda oluşan afetlerdir. Terör, savaş, göç, KBRN kazaları, salgın hastalıklar bu gruba örnektir (Kadıoğlu, 2011a).

Afet Yönetimi ve Evreleri

Afet yönetimi; herhangi bir afet öncesinde, sırasında ve sonrasın da toplumun tüm kurum ve kuruluşlarını planlı, koordineli ve destek verilen ortak bir amaç doğrultusunda yönetilmesidir (Erkal ve Değerliyurt, 2011). Diğer bir ifadeyle afet yönetimi, afetlerin zararlarının azaltılması ve önlenmesi için gerekli yönetsel, teknik ve yasal çalışmaların uygulanması ve uygulamaya aktarılması için öncesinde hazırlık yapılan, mevcut sistemi sürekli güncelleyen bir yönetim sistemidir (Akdağ, 2002).

Kadıoğlu'na (2008) göre afet sonucunda oluşabilecek zararların azaltılması veya doğabilecek olayların önlenmesi amacıyla hazırlık, oluşan afet sırasında müdahale etme ve afet sonrası hızlıca iyileştirme gibi çalışılmaların hepsinin toplumun bütün kesimini kapsayacak şekilde desteklenmesi, planlanması, koordine edilmesi ve yönlendirilmesi gereken tüm kurum ve kuruluşların ortak bir paydada buluştuğu yönetime afet yönetimi denir (Kadıoğlu, 2008).

Afet yönetimi safhaları afet öncesi, sırası ve sonrası şeklinde ayrılmıştır. Afet öncesi safhası afetlerin zararlarını azaltmak için afet öncesinde yapılan çalışmaların tümünü kapsamaktadır. Afet sırası ise afet olduğu anda gerekli arama ve kurtarma çalışmalarının yapıldığı, afetzedelerin her türlü ihtiyaçlarının en kısa sürede karşılandığı ve lojistik faaliyetlerin sağlandığı aşamadır. Son olarak afet sonrası aşamada ise mümkün olan en kısa sürede normal hayata dönmek için yapılan çalışmalardır (Büyükkaracığan, 2016).

Bir başka sınıflandırma ise modern veya bütünleşik afet yönetimi sistemi şeklinde ifade edilen, literatürde daha fazla olan ve resmi kurumlarca da kullanılan dört safhalı sınıflandırmadır.

Şekil 1-Afet Yönetim Evreleri (MEDAK, 2020).

Şekil 1'de yer aldığı üzere bu safhalar; risk veya zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirmeden oluşmaktadır. Bu evreler risk yönetimi ve kriz yönetimi diye de iki gruba ayrılmaktadır. Risk yönetimi içinde zarar azaltma ve hazırlık evreleri bulunmaktadır. Kriz yönetimi içinde ise müdahale ve iyileştirme evreleri yer almaktadır. Bu evreler bir döngü halindedir. Her evre bir sonraki evreyi takip etmektedir. Evrelerinin birinde yaşanan eksiklik veya yanlışlık sistemin bozulmasına neden olmaktadır (Işık ve ark., 2012).

Zarar azaltma evresi. Afet öncesi olan zarar azaltma evresi; afetlerde oluşabilecek zararların en az düzeye düşürülmesini amaçlayan evredir. Bu evre müdahale ve iyileştirme safhasında yapılan çalışmalarla başlar ve yeni bir afet gerçekleşene kadar sürer. Bu aşamada yürütülen çalışmaların temel özelliği afet anında can ve mal kaybını azaltmaktır. En küçük yerleşim biriminden başlayıp ülke geneline yayılan eylemler bütünüdür (Şahin, 2019). Bu aşamada yürütülen çalışmalar şu şekilde sıralanabilir: (Ergünay, 2009).

- Deprem ve yapı denetim yönetmeliklerinin yeniden gözden geçirilmesi ve gerekirse yeniden düzenlenmesi
- Afet sırasında uygulanacak yasal prosedür ve kurumsal yapılanmanın gerekli şekilde düzenlenmesi

- Afete karşı zarar azaltıcı ve önleyici tedbirlerin geliştirilmesi ve uygulanması
- Afet zararlarının azaltılması konusunda toplumun her kesimini içine alan bilinçlendirme çalışmaları yapılması
- İhtiyaç duyulması halinde gerekli ar-ge ve bilimsel çalışmaların yapılması
- Tüm afetler için risk haritaları oluşturulması ve senaryolar hazırlanması

Hazırlık evresi. Bu evrede zarar azaltma aşamasında yapılan çalışmaların ve önlemlerin hazırlıklarının yapılmasıdır. İnsanlar için olumsuz olabilecek tüm etkilere karşı önlemler alarak, en uygun organizasyona ve müdahale yöntemlerine hazırlanmadır. Her an afet olacak gibi düşünerek koruyucu planlamaların düzenlenmesidir. Bu hazırlıklı olma süreci sadece afet anı için değil sonraki iyileştirme süreci için de geçerli olmalıdır (Ergünay, 2009). Bu evre de şu çalışmalar sıralanabilir: (Kadıoğlu, 2008).

- Afet ve acil yardım planlarının hazırlanması
- Arama-kurtarma faaliyetlerinin geliştirilmesi, örgütlenmesi, yaygınlaştırılması ve eğitimlerinin verilmesi
- Erken uyarı, alarm ve tahmin sistemlerinin kurulup ve her tarafta yaygınlaştırılması
- Afet ve acil durum anında görev alacak kurum ve kuruluşların belirlenmesi ve personelinin gerekli teçhizat ve malzemelerinin hazırlanması
- Toplumun bilinçlenmesi için eğitimler ve kampanyalar yapılması
- Sivil toplum örgütleri ile iş birliği içinde bulunulması
- Afet ve acil durum hiyerarşisinin belirlenmesi ve hizmet gruplarının bilgilendirilmesi

Müdahale evresi. Müdahale safhası afetin getirdiği olağandışı durum ve hasar ile başa çıkabilmek ve tekrar normal yaşama dönebilmek için yapılan tüm çalışmaları kapsamaktadır. Müdahale aşaması afetin büyüklüğüne göre ilk üç gün ile iki ay arasında sürebilir. Bu evrenin amacı insan hayatını kurtarmak, afeti en az hasarla atlatacak çalışmalar yapmak ve toplumun

zaruri ihtiyaçlarını karşılamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için afet yönetimi uygulamaları çok önemlidir. Müdahale aşamasının başarılı olması risk yönetimindeki başarının göstergesidir (Ekşi, 2016a). Bu evrede yapılması gerekenler şu şekilde sıralanabilir: (Şahin ve Üçgül, 2019).

- Arama-kurtarma çalışmalarını yapmak.
- Geçici barınma, giyecek, yiyecek ve içecek ihtiyaçlarının karşılanması.
- Yaşanabilecek her türlü güvenlik sorununu çözme.
- Ulaşım ve haber alma olanaklarını tekrardan sağlama.
- Bulaşıcı hastalıklar, patlamalar ve KBRN gibi ikincil afetlerin önlenmesi.
- Hasar tespiti çalışmalarını yapmak.
- Çevre sağlığı ve koruyucu önlemler almak.

İyileştirme evresi. Bu evre yeniden inşa olarak da tanımlanmaktadır. Afetten etkilenen insanların afet yaşanmadan önceki yaşamına hızlı bir şekilde dönme sürecidir. Bozulan tüm tesis ve yapıların tamiri, psikolojik, sosyal ve ekonomik olarak iyileşme sağlanmasıdır. Bu evrede süreç birkaç yılı alabilir. Bu evrenin amacı, toplumun kendi kendine yetecek hale getirilip ve yardıma bağlı olmadan yaşayabilmesini sağlamaktır (Gökçe ve Tetik, 2012). Bu evrede gerçekleştirilen şu çalışmaları sıralayabiliriz: (Çoban, 2019).

- Kalıcı barınma koşullarını sağlamak.
- Her türlü altyapı, ulaşım ve kamu hizmetlerini yeniden yapmak.
- Sanayi ve ticareti canlandırarak ekonomiyi normale döndürmek.
- Topluma psikolojik ve sosyolojik destek sağlamak
- Eğitim faaliyetlerini hızlı bir şekilde tekrar düzenlemek.
- İyi bir iyileştirme planı hazırlayıp bu plana göre hareket etmek.

Risk Kavramı

Risk kavramı Türk Dil Kurumuna göre ‘’zarara uğrama tehlikesi’’ şeklinde tanımlanmıştır (TDK, 2020). Sözlük tanımına nazaran risk ilgili birçok tanımlama ve açıklama mevcuttur. Risk kelimesi genellikle sonucun belirlenmesinden önce günlük hayattaki olumsuzluğu temsil eder. Aven (2012)’ye göre risk; bir insanın veya insan tarafından değer verilen herhangi bir varlığın kaybedilme tehlikesidir. Bir başka ifadeyle insanların değer verdiği varlığın, olay ya da eylemlerle kesin olmayan belirsiz sonuçlarıdır (Aven, 2012).

Risk birçok farklı bilim dalı içinde açıklanmaktadır. Finans alanında bir işletmenin finansal kaybı, sigortacılıkta herhangi bir varlığını yitirme tehlikesi, karar kuramında karar vericinin olayının belirsizliği gibi birçok bilim türü içinde tanımlanması mevcuttur. Bu tanımlamaların birçoğunda risk, olasılık ve belirsizlik kavramlarıyla ilişkilendirilmiştir. Risk kavramını daha iyi anlayabilmek için bu kavramlarla ilişkisi açıklanmalıdır. Eğer bir olayda veya eylemde risk olgusu yoksa o tahmin edilebilen bir duruma dönüşür. Ama risk varsa bu durum belirsiz ve olasılıklara kalmıştır (Emhan, 2009).

Afet bilimi içeresinde ise risk; herhangi bir zaman içeresinde, öngörülebilen bir tehlikenin ve bu tehlikeye maruz kalabilecek varlıkların zarar veya hasar görebilme olasılığıdır. Bu tanımdan anlaşılacağı üzere risk olasılığından söz edebilmek için belirli bir büyüklükte tehlikenin olması gerekmektedir. Bu tehlikenin zarar verme gücü olması gerekir ve bu zararın tahmin edilebilmesi icap etmektedir. Afet riski matematiksel olarak ise Risk= Tehlike x Zarar görebilirlik şeklinde ifade edilebilir. Matematiksel ifadeden anlaşılacağı üzere tehlike veya zarar görebilirlik arttıkça risk de artar. Daha genel bir ifadeyle afet riski herhangi bir afet olayının insan üzerinde bıraktığı sosyal, fiziksel, ekonomik ve kültürel zararlardır (Ergünay, 2009).

Risk Algısı

Risk algısı; herhangi bir durumdan dolayı oluşabilecek tehlikelerin ve bu tehlikeler sonucunda zarar verebilecek tüm durumları kapsayan bilinç durumudur (Erdoğan ve Ergün, 2011). Bir başka ifadeyle belirli bir tehdit karşısında her zamankinden farklı bir davranış geliştirme sürecidir (Uludağ, 2017).

Risk algısı insanların riskin özelliklerine ve ciddiyetine göre algıladıkları öznel durumlardır, şeklinde de açıklanmaktadır (Hakan ve Irmak, 2014). Bu bağlamda bu kavram açıklanmaya çalışıldığından bu yana hep sübjektif bir unsur olarak ifade edilmiştir. Bir kişinin kendi bakış açısından risk olarak algıladığı bir durumu, başka bir kişi risk olarak algılamamaktadır. Bu da algıda seçiciliktir (Küçükşahin ve ark., 2009). Ama dünyada yaşanan küreselleşmeyle birlikte bütün toplumlarda benzer risk algısı oluşmaya başladı. Örneğin terör ve terörizm gibi insan hayatını tehlikeye sokan saldırılar, risk algısının herkes tarafından hissedilmesine neden oldu (Çelik, 2014).

Risk algısı bireylerin nasıl yorumladığına, neye inandığına, ne gördüğüne ve nasıl davranması gerektiğine ortaya koyması açısından önemli bir algıdır. Duyu organları tarafından toplanan bilgiler kişinin kendi bilinç düzeyinde bir yargıya vararak çevresindeki durumları anlamlandırmaya çalışır (Yücel ve Yücel, 2017). Risk algısının dört belirleyici faktörü bulunmaktadır. İlk faktör riskin meydana gelme sıklığıdır. Bu kişide tecrübe yaratır buna bağlı olarak ilk defa riskli bir durumla karşılaşan bireye karşın risk algısı değişebilmektedir. İkinci faktör kişinin eğitim seviyesi, yaşı ve cinsiyet durumu risk algısını etkilemektedir. Üçüncü faktör ise güvenlik endişesidir. Kişilerin kendini güvende hissetmemesi bu sebepledir ki risk algısı yükselmektedir. Son faktör ise karşılaştığı riskle başa çıkamama korkusudur. Özellikle afet gibi durumlarda oluşan riskin bitmeyeceğini düşünmek ve toplumda riskin azaltılamaması bireylerin risk algısını da etkilemektedir (Şahin, 2016).

Risk algısı toplumda arttıkça bu algıdan faydalanan unsurlar ortaya çıkmaktadır. Bu da beraberinde çıkar çatışmalarını ve riskin artmasını isteyen grupları oluşturmaktadır. Bu grupların saldırıları risk toplumuna neden olmaktadır (Yıldırım, 2014). Sonucunda da toplumların, kişilerin, kurumların ve hatta devletlerin karar verme mekanizmalarını bozmaktadır. Bunu engellemek için risk yönetimi önemli bir konu haline gelmiştir. Risk yönetimi sayesinde risk algısını yönetebilmek, kontrol edebilmek ve başa çıkabilmek amaçlanmıştır.

Risk Yönetimi

Risk yönetimi; risklerin tanımlanması, değerlendirilmesi ve etkilerinin kabul edilebilir bir seviyede tutulabilmesi için alınan her türlü tedbiri, bu tedbirlerin sürekli gözden geçirilmesi ve raporlanmasını sağlayan yönetim sürecidir (Kıral, 2018). Kurumların veya kişilerin herhangi bir riski engellemek için yaptığı her türlü davranışı yönetebilmektir (Kızılboğa, 2012).

Dünyada yaşanan hızlı gelişmeler toplumlar ve devletler için birçok farklı riski de doğurmuştur. Bu nedenle risk yönetimi önemli bir hale gelmiştir. Risk yönetimi sayesinde işlerde istenilen sonuç elde edilir, kaynaklar ve çalışma alanları etkin kullanılır ve şeffaf, hesap verebilir sorumluluk sahibi kişiler, kurumlar oluşur. Risk gerçekleşmeden önce hazırlıklı olmayı sağlar. Akla ve bilgiye dayalı risk almayı kolaylaştırır. Risk yönetimi bu nedenlerle yeni dünya düzeninde ihtiyaç duyulan bir olgudur (UDH, 2020).

Afet yönetimi bilimi içeresinde ise risk yönetimi; afetin olası etkilerini azaltmak için afet tehlikesi olan yerlerin risk düzeyini belirlemek, bunları azaltılmasını sağlamak ve ortadan kaldıracak önlemleri almak olarak ifade edilebilir (Genç, 2007). Bir başka ifadeyle belirlenen risklerin afet olmaması için alınan önlemlerin bir plana göre yerine getirilebilmesidir. Bunun başarılı olması içinse karar vericilerin ve halkın riski algılama eksiliği olmaması gerekmektedir

(Güler, 2008). Afet yönetim evrelerinden zarar azaltma ve hazırlık evresi risk yönetimini oluşturmaktadır.

Risk yönetim süreçleri; risklerin tanımlanması, risklerin analiz edilmesi ve ölçülmesi, önceliklendirilmesi, uygun çözümlerin belirlenmesi, sürecin izlenmesi ve gözden geçirilmesi aşamalarından oluşmaktadır (Bozkurt, 2016). İlk aşama riskin tanımlanması süreci riskin teşhisi, riski belirleme kısmıdır. Bu süreç riskin gelecekteki muhtemel kayıplara karşı belirsizliği azaltmaktadır. İkinci süreç ise riskin analiz edilmesi ve riskin etkisinin ölçülmesidir. Bu süreçte riskler değerlendirilir. Riskin olası etkileri ve meydana gelme olasılıkları hesaplanır (Akçakanat, 2016).

Üçüncü aşaması ise riskleri etki büyüklüğüne göre öncelik sırasına konulmasıdır. Riskleri yüksek etkiden düşüğe doğru sıralamaktır. Bu sıralamadan bir sonraki aşama, riske karşı uygun çözümler üretmektir. Aynı zamanda süreci de kontrol edip buna göre risk yönetilmelidir (Özcan, 2018). Son süreçte ise bütün detaylar gözden geçirilip risk yönetimi sürekli güncelliğini koruması gerekmektedir (Keskin, 2016).

Terör ve Terörizm Kavramı

Terör kelimesi Türk Dil Kurumuna göre ‘‘yıldırı’’ terörizm ise ‘‘yıldırıcı’’ olarak tanımlanmıştır (TDK, 2020). Oxford Dictionary of English Language’ye göre Fransız kökenli bir kelime olan terör (terror) ‘‘aşırı korku; insanları yıldırmak amacıyla aşırı korku kullanılması’’ terörizm (terrorism) ise ‘’siyasi amaçlara ulaşmak için gayrı resmi ve izinsiz olarak şiddet ve tehdit unsurlarının kullanılması’’ olarak tanımlanmaktadır (Oxford Dictionaries, 2020).

Terör kelimesinin tam anlamıyla kesin ve bütün dünya tarafından kabul edilen bir tanımı bulunmamaktadır. Bunun sebebi ise terör ve terörizm ile mücadele eden ülkelerin terörü kendi politik ve siyasi çıkarlarına göre tanımlamalarıdır (Ateş, 2017). Terör tehlikesini bazı terimlerle

sosyal olayları açıklamasına rağmen normatif ve siyasi hedeflere hizmette bulunmaktadır. Bu terimler güçlü bir politik anlama sahip olsalar da analitik olarak tarifi zordur. Bu kelimelere adaletsizlik, isyan, sivil toplum örnek olarak verilebilir. Bunlara ek olarak terör; terörizm, , terörist kelimeleri de eklenebilir (Tilly, 2004).

Terör bir topluluğun başka bir topluma şiddet kullanarak korkutmak olarak tanımlanıyorsa da terör ilk insan topluluğuna kadar uzanmaktadır. Çünkü ilk insan toplulukları da birbirlerini korkutarak hedeflerine ulaşmaya çalışmışlardır. Ancak siyasi bir terim olarak literatüre geçmesi Fransız İhtilali ile olmuştur. Bu ihtilalden sonra Jakobenlerin liderliğinde Konvansiyon rejimiyle terörizm hukukun ve siyasetin konusu haline gelmiştir. 1793-1794 dönemi terör saltanatı olarak ifade edilir. Bu dönemde devrim karşıtı kişilere şiddet kullanarak etkisiz hale getirmeye çalışılmıştır ve monarşinin tekrar gelmesi önlenmiştir (Ulaş, 2017).

Terör, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası 3713 sayılı kanuna göre şöyle tanımlanmıştır: cebir, baskı ve korkutma, şiddet, sindirme yıldırma veya tehdit yöntemlerinden biriyle anayasada belirtilen cumhuriyetin niteliklerini, sosyal, laik, hukuki, siyasi, ekonomik düzeni bozmaya, devletin milletiyle ve ülkesiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak, devlet otoritesini yıkmak ve zaafa uğratmak amacıyla temel hak ve hürriyetleri ortadan kaldırmak, Türk devletinin ve cumhuriyetinin tehlikeye sokmak, var olan kamu düzenini veya ülkenin genel sağlığını bozmak amacıyla herhangi bir örgüte üye kişiler tarafından yapılacak her türlü eylemlerdir (T.C Anayasası, 2020). AFAD Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğüne göre terörist saldırı: Cana ve mala kasteden, toplumda korku ve tepki yaratarak kısa veya orta vadeli çeşitli amaçlara hizmet etmeyi hedefleyen silahlı saldırı, terörist eylemdir (AFAD, 2020a).

Terör ve terörizm kavramalarının birçok tanımının olması bu kavramlarla mücadelede engel olmaktadır. Özellikle ülkeler arasındaki yaptırımların etkin bir şekilde uygulanmasında sorunlar çıkarmaktadır. Bir ülkenin terörist kabul ettiğini diğer ülke kabul etmemektedir. Bu durum devletlerarası suçluların iadesinde problemler doğurmaktadır. Devletler terörü kendi

stratejileri için bir araç olarak görmektedir. Bu da terör örgütlerinin kolayca propaganda yapmasına, daha hızlı büyümesine ve küreselleşmesine neden olmaktadır (Aykın ve Sözmen, 2008).

Özetle terör ve terörizmin bütün dünya tarafından kabul gören bir tanımının olmaması, bu kavramlarla mücadelede ve önlem anlamada birçok zorlukları da beraberinde getirmektedir. Herhangi bir doğal afet sonrasında bütün devletler birbirine yardım etmeye daha duyarlıdır. Birçok ülke özellikle doğal afetlerden sonra arama-kurtarma çalışmalarına katılır. Kişisel çıkarlar biraz daha geri plana itilir. Aynı şekilde insan kaynaklı afet olan terörün bütün ülkeler tarafından kabul görmesi ve her ülkenin terör tanımının aynı olması tıpkı doğal afetlerdeki gibi etkin ve verimli bir yardımlaşmayı sağlar. Buda beraberinde terör örgütlerinin ortaya çıkmasını zorlaştırır. Bütün dünyanın terör konusunda tek ses olması insan kaynaklı afet olan terörün etkisini azaltır ve sivil vatandaşların kaybını önler.

Terörün Tarihsel Gelişimi

Terör tarihte birçok devletlerden ve milletlerden daha eski yıllara kadar uzanmaktadır. Tarihte bilinen ilk terör eylemi Kabil'in kardeşi Habil'i öldürmesidir. Kardeşini kıskandığı için cinayet işlemiştir. Bir kişinin yaşama özgürlüğü elinden alınmıştır. Böylelikle adalet, hukuk kavramları çiğnenmiştir. Bireyler kendi çıkarları için başkalarının özgürlük alanını ve yaşama hakkını elinden almıştır. Terör de burada ortaya çıkmaktadır. Bireyler bir araya gelerek önce çete daha sonra örgütler kurarak, kuralsız ortam oluşturarak istediklerini elde etmeye çalışmışlardır (Caşın, 2008).

Milattan önce, bugünkü bildiğimiz terör saldırılarından bahsetmek pek mümkün değildir. Bugüne yakın terörist eylem milattan sonra 66-73 yıllarında Roma yönetimine karşı Sicariiler tarafından yapılmıştır. Sicariiler, diğer bir ifadeyle Zelotlar'a Roma yönetiminin dini ve ulusal kültürlerini değiştirmeye çalıştıkları için isyan edip eylemler yapmışlardır

(Fettahoğlu, 2018). Sicariiler ismi kullandıkları silahtan gelmektedir. Bu Yahudi tarikat elbiselerine gizledikleri "sica" ismi verilen küçük keskin kılıçla eylemlerini yapmaktadır (Altuğ, 1995). Sicariiler halkın içinde düşmanlarını toplum içinde öldürüp sonra kalabalığa karışırlardı. Sicariiler, devlet adamlarının saraylarını, Kudüs'ün manastırları ve su kanallarını tahrip etmiş, buğday ambarlarını ateşe vermiş, rahiplerin evlerini yakmış ve devlet belgelerini yok etmişlerdir (Fettahoğlu, 2018). Yaptığı bu eylemlerle halkta korku psikolojisi oluşturmuştur ve istediğini halka yaptırtmıştır. Uyguladığı suikast yöntemleriyle daha sonraki yıllarda birçok terör örgütlerine ilham kaynağı olmuşturlar (Bulut, 2019).

Terör örgütleri içeresinde en bilinen örgüt haşhaşilerdir. 11. Yüzyılda Selçuklu döneminde olan örgütün kurucusu Hasan Sabbah'tır. Örgüt üyeleri haşhaş içirilerek cesaretlendirmektedir. İsmi de buradan gelmektedir. Örgüte bağlı kişiler kendilerine fedai demektedir. Fedailer Şii mezhebine mensupturlar. Bu mezhebi saldırılardan korumak için ve haçlı seferlerine karşı pek çok devlet adamına suikast düzenlemişlerdir. Yapılan suikastların içeresinde en bilinenleri Selahaddin Eyyübi'ye yapılan ile Selçukluların veziri Nizamülmülk'e düzenlenen suikast girişimleridir. Gerektiğinde eylemlerini yapmak için Hristiyan kılığına girmiştir. Genelde dini mekânlara, devletin üst kademelerine faaliyetlerde bulunmuştur. Böylelikle korku ve kolay propaganda yoluyla örgüte katılım hızlı gerçekleşmiştir (Çakmak, 2008). Haşhaşi örgütü lideri kendisini ulaşılması güç olan Kuzey İran yakınlarında yer alan Alamut Kalesinde konumlandırmıştır. Benzer olay günümüzde de PKK terör örgütü ulaşım açısından zor olan Irak'ın kuzeyinde Kandil dağlarında kendisini konumlandırmaktadır. Bir başka benzer durumsa El Kaide terör örgütünde de vardır. Bu örgütünde merkez yönetim kadrosu da Afganistan'ın Kandahar şehrinde olmasıdır (Bulut, 2019). Haşhaşi örgütü günümüzdeki terör örgütlerinin de kullandığı ''Vur-Kaç'' taktiğini kullanan ilk örgüttür (Tilly, 2004). Bu taktik özellikle Türkiye'de PKK terör örgütünün çok sık kullandığı bir taktiktir. Haşhaşi terör örgütün merkezinde bir lider hiyerarşik olarak liderden sonra gelen bölgesel

yöneticiler ve en alt kademede de fedailer bulunmaktadır. Aynı şekilde El-Kaide veya PKK terör örgütünde de en üst düzeyde liderler ardından bütün dünyaya yayılmış bölgesel yöneticiler ve en alt kısımda da canını hiçe sayabilecek, El-Kaide terör örgütünün deyimiyle mücahitler bulunmaktadır. (Bulut, 2019). Bu bağlamda günümüzdeki terör örgütlerinin birçoğu Haşhaşi örgütünün teşkilat yapısından ve uyguladığı yöntemlerden etkilenmiştir.

Günümüzdeki anlamıyla modern terör ilk olarak Fransız ihtilali ile ortaya çıkmıştır. Terör tanım kısmında belirtildiği gibi Fransız kökenli olan kelime Fransız ihtilalinden sonra kullanılmaya başlanmıştır (Kan, 2018). 14 Temmuz 1789 tarihinde meydana gelen bu olay, ülke yönetimi ile halk arasında yaşanmış olan isyanlar ve olaylar silsilesidir. Fransız halkı Ortaçağ itibari ile sınıflara ayrılmış; din adamları, soylular, işçiler ve köylüler olarak ayrıma tabii tutulmuşlardır. Bu sınıflamada işçi ve köylü grubu ezilen taraf olmuşlardır. Ülke halkının çoğunluğunu oluşturan işçi ve köylülerin çalışma koşulları oldukça ağır ve yaşam koşulları alt seviyedeydi. İhtilale kadar uzun bir süre bu koşullarda yaşam sürdüren bu sınıf, 18. Yüzyılda girdikleri aydınlanma süreci ile üst sınıfları ve maruz kaldıkları uygulamaları eleştirmeye başlamışlardır. Alt sınıf üzerinde baskı uygulamaya başlayan üst sınıflara karşı isyanlar karşı konulamaz oldu. İngiliz krallarının sonsuz güç konusunda sınırlandırılmış olması Fransız halkı için yol gösterici olmuştur. Halk ilk olarak Paris sokaklarına çıkmış ve hapishaneye baskın düzenleyerek mahkûmları serbest bırakmışlardır. Bu durum kanlı bir süreç başlatmış ve sokaklarda cesetlere rastlanır duruma getirmişti. Bazı tarih yazarları tarafından yaşanan bu süreç '' Terörün Hükümdarlığı'' olarak adlandırılmıştır. Maximilien Robespierre isimli bir hukukçu liderliğindeki radikal grup, Kral XVI. Louis ve onun eşi olan Marie Antoinette' yi idam etmiştir (Çimen, 2015). Bu süreçten sonra Robespierre liderliğindeki Jakoben partisi iktidara geçmiştir. 1793-1794 yılları arasında Fransız devriminden daha fazla insanların ölmesine sebep olmuşlardır. Bu yıllara terör dönemi denmektedir (Örgün, 2001). Burada örgütlerin veya dini grupların değil de iktidarda olan bir partinin terörü olmuştur. Bu bağlamda

tarihte ilk devlet terörü buradan çıkmıştır (Uyarer, 2017). Terör Fransız devriminden sonra devletlerin çıkarları için bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır.

1865 yılında Amerika Birleşik Devletinde ise bir başka terör örgütü Ku Klux Klan terör örgütü kurulmuştur. Bu örgüt beyaz ırkın üstün olduğunu söylemektedir. Bu bağlamda siyahilere ve beyaz olmayan Amerikalılara karşı vahşice katliamlar yapmıştır. Günümüzde de varlığını gizliden gizliye sürdürmektedir. 1878-1881 yılları arasında ise Rusya'da Narodnaya Volya terör örgütü faaliyet göstermiştir. St.Petersburg valisi ve üst rütbeli general öldürmek gibi eylemler yapmıştır. 1881'de etkisizleştirilen örgüt Sosyal İhtilalci Parti çatısı altında fikirlerini yaymıştır ve bütün Rusya'yı terör etkilemiştir (Abdurahmanlı, 2019).

20.yüzyıldan itibaren terör farklı bir hal almıştır. 1914 yılında başlayan birinci dünya savaşı sonrası ülkelerde yaşanan bağımsızlık mücadelesi, isyanlar, devletlerde yaşanan devrimler terör için zemin oluşturmuştur. Savaştan sonra yaşanan yoksulluk, ülkelerin yeniden toparlanma süreci ve belirsiz ortam terörü beslemiştir (Pakel, 2009). Ardından yaşanan ikinci dünya savaşı ile terör bütün dünyada siyasi bir araç haline gelmiştir. Yaşanan soğuk savaş ile dünya iki bloğa ayrılmıştır. Blokta bulunan ülkeler terörü kullanarak toplumları yeniden şekillendirmeye çalışmıştır. Hatta bu döneme soğuk savaş terörizmi denilmektedir. Devletler savaşmayı göze alamadıkları için birtakım grupların yanında durarak ve silah yardımında bulunarak kendilerine düşman gördükleri devletlere karşı kullanmıştır (Tegin, 2019). Günümüzde çok aktif birçok terör örgütü PKK, El Kaide vb. terör örgütleri bu zamanlarda kurulmuştur. PKK terör örgütü 1990'larda Türkiye'de birçok eylem ve saldırı düzenlemiştir.

21. yüzyılda ise terör küresel terörizme dönüşmüştür. 1979 yılında Sovyetler Birliğinin Afganistan'ı işgal etmesinden sonra ABD El-Kaide terör örgütünü Sovyetler Birliğine karşı kullanmıştır (Kan, 2018). Daha sonra ise 11 Eylül 2001 yılında El-Kaide terör örgütü ABD'de bulunan Pentagon ve Dünya ticaret merkezine eş zamanlı saldırılar düzenlemiştir. Yaklaşık 3000 insan hayatını kaybetmiştir (Türköz, 2016). Bu tarih terör için bir milat olmuştur. Terör

örgütleri hiçbir döneminde bu kadar güçlü olmamıştır. Profesyonel eylemler, eğitimler ve son teknoloji silahları kullanmıştır. ABD'nin Irak işgalinden sonra ve yaşanan Arap baharıyla 2010 yılından sonra Ortadoğu'da iç karışıklık çıkmıştır. Birçok ülkede yönetim boşluğu oluşmuştur. Bu bağlamda birçok terör grupları ortaya çıkmıştır (Tegin, 2019). İŞİD, El Kaide, Hizbullah ve Hamas gibi dini kullanan birçok terör örgütü dünyanın birçok yerinde eylemler yapmıştır. Yaşanan göçler ve saldırılardan sadece Müslüman coğrafyası değil, Avrupa ve ABD başta olmak üzere dünyada dini, rengi ve ırkı ne olursa olsun birçok insan etkilenmiştir. Bu nedenledir ki terör örgütleri arasında ayrım yapmak ülkelerin zararına bir durumdur. Çünkü terör örgütlerinin hepsi küreselleşme yoluna gidiyor. Sadece etrafında bulunduğu bölgeden değil dünyanın her yerinden destekçi bulabiliyor (Uyarer, 2017).

Terörün tarihi çok eski yıllara kadar uzanmaktadır. Günümüzde ülkeler arasında yaşanan çıkar çatışmaları ve dünyada ekonomik güç olma sebebiyle terör hiçbir zaman devletlerin güvenlik sorunu olmaktan çıkmıyor. Bu bağlamada dünyanın ekonomik ve askeri yönden güçlü ülkeleri terör örgütlerini hedefleri için aracı olarak kullanmaya devam etmektedir. Özellikle gelişmemiş, devlet iktidarının zayıf olduğu ülkelerde terör örgütleri çok kolay kendini konumlandırabilmektedir. Hızla gelişen teknoloji ile terör örgütleri dünyanın her yerinde propagandasını yapabilmektedir. Dünyada bilinmezlik, kaos ve kargaşa gittikçe artmaktadır. Buda özellikle terör grupları için vazgeçilmez bir zemin hazırlamaktadır. Yaşanan bu gelişmelerin hepsi bize gelecekte terörün tarihsel gelişimine yeni olayların, saldırıların, terör örgütlerinin ekleneceğini göstermektedir. Ama en önemlisi ise can kayıplarının artacağını ispatlamaktadır.

Terör ve Terörizm Türleri

Terör ile ilgili birçok sınıflandırma mevcuttur. Terör ve terörizm tanımında yaşanan sorunun bir benzeri de terör ve terörizm türlerinde yaşanmaktadır. Literatürde herkesin üzerinde uzlaştığı bir tanımı bulunmamaktadır. Bu da beraberinde bir anlam karmaşasını getirmektedir.

Bu karmaşanın en önemli nedenlerinden biri tarihçilerin, sosyologların, siyaset bilimcilerin, psikologların kendi alanlarına göre farklı bakış açılarından baktıkları içindir. Bir siyaset bilimci veya tarihçi farklı tanımlamalar, farklı sınıflandırmalar yapmaktadır. Bu yüzden araştırmacılar tarafından kabul gören ve genel geçer bir sınıflandırma yapılmamıştır (Teğin, 2019).

Terörizmi türlerine ayırma konusunda çok fazla sınıflandırma vardır. Bu sınıflandırmaların hepsini kapsamaya çalışacak ve birçok araştırmacının sınıflandırmasını içinde barındıracak olan terör türlerini neredeyse tümünü konu alacak bir sınıflandırmaya bu çalışmada yer vereceğiz. Bu bağlamda öznesine göre, faaliyet alanlarına göre, ideolojilerine göre ve faaliyet konularına/türlerine göre terörü kategorize edilecektir (Taş, 2014).

Öznesine göre terör.

- Devlet Terörü
- Devlet Destekli terör
- Bireysel Terör

Devlet terörü. Devletin kendi ülkesindeki vatandaşlarına korkutma, sindirme, işkence, faili meçhul olaylar ve mülkiyet hakkına zorla girme gibi birçok faaliyetleri hukuk dışına çıkarak uyguladığı her türlü eylemlerdir. Çoğunlukla aşırı derecede otoriter rejimlerde görülür. Bu tür terör ilk olarak Fransız İhtilali'nden sonra Jakoben'ler tarafından uygulamıştır (Türkiye Barolar Birliği, 2006). Birinci dünya savaşından sonra Sovyetler Birliği'nde Lenin ve Stalin, İtalya'da Mussolini ve Almanya'da Hitler devlet terörüne örnek gösterilebilir. Ayrıca bu liderler kendi ideolojik fikirlerini yaymak ve siyasi düşmanlarını yok etmek içinde devlet terörüne başvurmuşlardır. Mao önderliğinde Çin'de, Kamboçyalı diktatör Pol Pot rejimi kendi halkının malına, mülküne el koymuş ve binlerce insan ölmüştür (Topal, 2004).

Devlet destekli terör. Devletin kendi sınırları içinde veya dışında yer alan terör örgütlerine karşı siyasi, ekonomik, ideolojik gibi nedenlerle bir başka devlet üzerinden veya bir grup ya da yapılanma üzerinden destek vermesidir. Devlet terörü ile arasındaki fark devletin fiili olarak yer almamasıdır. Herhangi bir aracı ile bunu yapmasıdır. Genellikle devletlerin istihbarat (MOSSAD, KGB, CIA) kurumlarından yararlanılmaktadır (Taş, 2014). Bir devletin kendi çıkarları doğrultusunda, petrol gibi kaynakları kullanmak için başka bir ülkenin sınırlarında terörü kullanarak iç işlerini karıştırmasıdır. Başka bir ülkeyi sömürgeci yapmak için de kullanılabilir. Kendi ülkesinde bulunan, birbirine düşman iki terör örgütünü karşı karşıya getirmek için de kullanılabilir. Bir terör örgütüne gizliden destek vererek diğer örgütü bitirmek için de devlet destekli terör faaliyetlerinde bulunulur. Bir başka örnek ise birbirine düşman iki ülkenin faaliyet alanlarını kısıtlamak içinde terör gruplarına destek vermesidir. Genellikle komşu iki ülke ve süper güç olmak isteyen ülkeler arasında uygulanır (Dilmaç, 2011). Günümüzde Türkiye'de yer alan terör örgütü PKK'ya silah, mühimmat yardımı ve kendi ülkelerinde bu örgütün elemanlarını yasaklayan ülkeler gizliden gizliye destek vermektedir. Ortadoğu'da bulunan yer altı kaynakları için ülkeler terör unsurlarını desteklemektedirler. Örneğin Mısır, Suriye, Irak, Afganistan, gibi pek çok ülkelerde iç çatışmalara neden olmaktadır. Günümüzde başka bir örnek ise IŞİD gibi terör örgütlerini bitirmek için YPG gibi terör örgütlerine destek verilmesidir. Destek verilen bu örgütler daha sonraki yıllarda komşu ülkelere ciddi sorunlar oluşturmaktadır.

Bireysel terör. Bir kişi tarafından genelde bulunduğu devlete veya yönetime karşı savunduğu ideolojilerle yaptığı her türlü şiddet eylemleridir (Kadir, 2020). Diğer terör türlerinden en büyük farkı örgütlü olmamasıdır. Ama terörün ana unsurlarından olan şiddet ve ideolojiyi barındırmaktadır (Dilmaç, 2011). Diğer bireysel şiddet eylemlerinden ve suçlardan en büyük ayırt edici özelliği de bu nedenledir. Bir kişinin yaptığı terör saldırısı her ne kadar örgütlü olmasa da ileri ki yıllarda yapılan bu saldırıdan etkilenen kitleleri peşinden

sürükleyebilir. Terör örgütü kurulmasının fitilini ateşleyebilir. Saldırıyı yapan bir kişinin hayatını kaybetmesinden sonra bile örgütler bundan ilham alarak kurulabilir (Taş, 2014). Bu bağlamda terör türleri arasında yer alan önemli bir terör çeşididir. Çünkü farklı terör türlerini de doğurabilir.

Faaliyet alanlarına göre terör.

- Kır Terörü,
- Şehir Terörü,
- Ulusal Terörü
- Uluslararası (Küresel) Terörü

Kır terörü. Dağlarda, vadilerde ve daha çok kırsal alanlarda siyasi otoriteye karşı yapılan terördür. Kır terörünün temelleri Mao'ya kadar uzanmaktadır. Teoride Mao olsa da pratikte daha çok Latin Amerika ülkelerinde başlamıştır. Öncelikle Küba'da Fidel Castro kır terörünün öncüsü oldu. İlk başta merkeze uzak köyleri etrafında toplayarak sonra gittikçe çemberi daraltmayı hedefledi. Merkezi yönetimin kırlara ulaşımı zor olacağından, dağlık bölgelerde kolay sığınak imkânı olduğundan bu stratejiyi uyguladı. Daha sonra Küba'da Che Guevara gibi liderler bu görüşe devam etti. Komşu ülkeler Venezuela, Peru, Guetemala ve Bolivya gibi ülkeler bu stratejiyi uygulamaya çalıştılar (Yayla, 2015). Özellikle eski yıllarda Türkiye'de ağalar, şeyhler kır terörünü devlete karşı isyanlarda kullanmışlardır. Günümüzde de PKK terör örgütü, kır terörünü dağlarda saklanarak ve baskınlar yaparak uygulamaktadırlar.

Şehir terörü. Kır denemelerinin beklenen etkiyi yapmamasından sonra şehir terörüne yönelmiştir. Kır terörünün sanıldığı kadar elverişli olmamasından, merkezi yönetime yeterince etki etmemesinden şehir terörü tercih edilmiştir. Ayrıca yaşanan endüstri ve sanayileşme gelişmeleri, kırdan kente göçlerin yaşanması ve şehir merkezlerinde daha kitlesel eylem yapma

olanağı da önemli nedenlerdir. Şehirlerde önemli kurumların, önemli kamu binalarının olması ve şehirlerde silah, malzeme, para teminin daha kolay olması da teröristleri buraya yönlendirmiştir. Şehir merkezlerinde kalabalıklardan faydalanmaları, daha çok ses getirecek eylemler yapmaları ve şehirde yaşayan insanların karşı karşıya gelmeleri de şehir terörünü cazip hale getirmiştir (Yayla, 2015). Nitekim günümüzde de PKK ve IŞID gibi terör örgütleri daha çok şehir merkezlerinde eylemler yapmaya çalışıyorlar.

Ulusal terör. Bir ülkenin kendi sınırları içinde, başka bir devletin müdahil olmadığı ve herhangi bir yabancı şahıs veya kurumların katılmadığı terör türüdür (Saraçlı, 2007). Ulusal terörün ortaya çıkmasında iki önemli neden vardır. Birincisi ülke içinde gelir dağılımı, yönetimsel bozukluk ve etnik köken, kimlik tabanlı ve inanç üzerine bir kesime yapılan baskılardır. Örneğin Bask ve Ira modeli. İkincisi ise ülke içinde bir grubun kendi ideolojisi için insanları teröre teşvik etmesidir (Tarakçı, 2020).

Uluslararası (küresel terör). Birden fazla ülkenin içinde olduğu, birçok devletin vatandaşlarının etkilendiği, hem ülke içinden hem de ülke dışından yönetilebilen ve uluslararası sonuçlar doğurabilen terör türüdür (Topal, 2005). Terörist eylemlerin planlanmasında, organizasyonda, mali ve insan kaynağı olarak pek çok ülkeden destek görmektedir. Birçok ülke kendi stratejisi için başka devletlerde bulunan terör gruplarına doğrudan veya dolaylı yoldan destekte bulunmaktadır. Terör örgütleri de bu desteğin gücüyle birçok ülkede terörist faaliyetlerde bulunma ve örgütlenme zorunluluğu hissetmiştir. Bu durum da terörün uluslararası olmasına hala gelmesine olmuştur (Tekneci, 2019). Dünyada yaşanan hızlı teknolojik gelişmeler ve beraberinde yaşanan bilgi ve iletişimdeki değişmeler küreselleşme kavramını ortaya çıkarmıştır. Bu çerçevede terör örgütleri yerel faaliyetler yerine bütün dünyada ses getirecek eylemler yapmaya yönelmişlerdir. Bu duruma küresel terör de denmektedir (Sevinç ve Babahanoğlu, 2019). Artık terör örgütleri devletleri değil tüm sistemleri değiştirmeye yönelik saldırılar düzenlemektedirler. Küreselleşmeyle birlikte sınırların kaybolduğu, mekân

kavramının yok olduğu ve kimliklerin şekil değiştirdiği bir sürece girilmiştir. Terör örgütleri de küreselleşmeden faydalanarak kendi karşıtlarını bile organize etmektedir. Terör örgütleri de küreselleşme sürecine hızla adapte olarak küreselleşmenin imkânlarından faydalanmamıştır. Hedefe daha kolay ulaşılmıştır. Terör örgütleri sosyal medya gibi teknolojik gelişmeleri kullanarak teröre katılımı ve terör gruplarının propagandası daha hızlı ve çabuk yapabilmektedir. Düşük maliyetle yüksek etkide saldırılar düzenlemişlerdir (Türköz, 2016). Bu saldırıların en önemlisi de 11 Eylül terörist saldırılarıdır. Küresel terörizm kavramının ortaya çıktığı tarihtir. Terör için 11 Eylül 2001 tarihi bir milat olarak kabul edilir (Yalçıner, 2006). Bu tarihten itibaren küresel terör ivme kazanmıştır. Artık terör örgütleri farklı milletlerden birçok unsuru içinde barındırmıştır ve birçok ülkede farklı yöntemlerle saldırılar düzenlemiştir. Küresel terör dönemiyle artık saldırıların kim tarafından, nasıl, nerede, ne zaman ve hangi devlete hedef alacağı belirsiz hale gelmiştir. İstihbarat çalışmaları teknoloji sayesinde zorlaşmıştır (Türköz, 2016). Bu bağlamda küresel terörizmle mücadele için yine küresel iş birliği olması gerekmektedir. Diğer terör türlerine göre geleceği belirsiz olma ihtimali en yüksek olan terör türüdür (Semercioğlu, 2016).

İdeolojilerine göre terör.

- Aşırı Sol (Devrimci)
- Aşırı Sağ (Dini)
- Bölücü (Ayrılıkçı/Etnik) Terörizm

Aşırı sol (devrimci). Bu kategoride sol düşünce olarak kabul edilen komünizm ve sosyalist düşünceleri hâkim kılmak için gerçekleştirilen terörist saldırılardır (Türkiye Barolar Birliği, 2006, 230). Düşüncelerinde genelde Marksist- Leninist ilkeleri benimsemişlerdir (Avcı, 2019). Demokratik yolla iktidarı ele geçirilmediğinde silahlı yolla devrim yapılmasını savunmuşlardır. Devlet düzenin ortadan kalkmasını sosyalist düşüncenin hâkim olmasını

istemişlerdir. Bu düşüncenin ülkede kabul görmesi için şiddet, silahlı mücadele ve ses getirecek eylemler yapmanın kaçınılmaz ve vazgeçilmez olduğu kanısına varmışlardır. Bu da birçok terör grupları için gerekçe ve kurulmasına neden olmuştur (Taş, 2014). Kurulan terör örgütleri sözde eşitlik söylemini kullanarak örgüte birçok elaman kazandırmıştır. Terör örgütleri bu söylemi kullanarak kolayca silahsız eylemlerde yapmıştır (Tekneci, 2019). Türkiye'de aşırı sol terör örgütlerine örnek DHKP-C terör örgütüdür. Türkiye'de birçok silahlı saldırı, bombalı eylem ve suikastlar düzenlemişlerdir (Dışişleri Bakanlığı, 2020).

Aşırı sağ (dini). İnsanların inanç duygularına sömürerek ve dini ideolojik olarak kullanarak her türlü şiddet eylemlerinin olduğu terör türüdür (Cirhinliğlu ve Bulut, 2010). Bilinen ilk terör saldırıları hep dini istismar ederek kullanılmıştır. Çağımızda yaygınlaşarak küresel hale dini terör örgütleri 1979 İran devriminden sonra artmıştır ve hızla dünyada ivme kazanmıştır (Yurtseven, 2006). Daha sonra 11 Eylül 2001'de yapılan saldırı ile dini terör önlem alınamayan bir boyuta ulaşmıştır. Terör saldırısını düzenleyen terör örgütü El-Kaide'nin, Arap halkının olduğu yerde teşkilatlanması ve bu halkın çoğunun Müslüman olması İslam dini ile birlikte terörün tartışılmasına sebep olmuştur. Bu süreçte İslam karşıtı birçok yazılar yazıldı. Önceden oluşan önyargılar pekişti (Bodur, 2005). Terör önce Ortadoğu'ya sonra bütün dünyaya yayıldı.

Ortadoğu İslam, Yahudilik ve Hristiyanlık için çok önemli bir konuma sahiptir. Kudüs şehri bu üç dinin de kontrol etmek istediği ve kutsal şehir olarak görülür. Bu da beraberinde yaşanan kültür farklılığı, kimlik tartışmaları ve üstünlük kurma hırsı terörü de beraberinde getirmektedir. Din olgusundaki farklı yorumlamalar ve yaşayış tarzları da radikal dini grupların daha rahat hareket etmesini sağlamıştır… Birçok devlette bu radikal dini grupların çıkardığı karışlıktan faydalanarak Ortadoğu'da ki ülkelerin kaynaklarını sömürmüştür. Radikal dini terör unsurlarını aracı olarak kullanarak terörü dinle beraber göstermeye çalışılmıştır. IŞID, El-Kaide gibi dini terör örgütleri bu türe örnek verilebilir (Bozan, 2016). Başka terör türlerindeki terör örgütleri

de hassas olan dini değerleri kullanmaya başlamıştır. Örneğin Türkiye'de PKK terör örgütü dini değerlere yeterince saygı gösterilmiyor diyerek farklı söylemlere gitmişlerdir. Bunun en büyük sebebi dini duyarlılığı yüksek kesimleri yanına toplamaktır (Demir, 2008). Türkiye'de özellikle dini referanslı terör örgütü Hizbullah birçok terör saldırısı düzenlemiştir (Kurt, 2014). Türkiye'de bir başka dini istismar eden terör örgütü ise FETÖ terör örgütüdür. Bu terör örgütü geriden dini bir oluşum gibi kendini gösterme de gerçekte ideolojik, siyasi ve ekonomik hedefleri olan hain bir terör örgütüdür. Bu terör örgütü yıllar boyunca gizliden gizliye terör eylemleri yapmıştır. Ama açık eylemini ve en kanlı terör saldırısını 15 Temmuz 2016 yılında hain darbe girişimi ile gerçekleştirmiştir (Diyanet İşleri Başkanlığı, 2018).

Bölücü (ayrılıkçı/etnik) terör. Bir ulus devlet içeresinde bulunan etnik bir grubun çeşitli iç ve dış etmenlerle harekete geçerek oluşturdukları bir terör örgütü sayesinde içinde bulunduğu devlete karşı belirli bir coğrafyayı ayırmayı hedeflediği ve bu hedef doğrultusunda her türlü eylem ve saldırıları düzenleyen terör türüdür. Bölücü terör örgütleri toplumdaki etnik farklılıkları kendilerine araç olarak kullanırlar. Örgüte katılımı etnik kimlik üzerinden sağlarlar (Özeren ve ark., 2012). Toplum tarafından dışlandığını düşündükleri kişileri ve haksızlığa uğradıkları hissini oluşturarak kendi etrafında toplamaya çalışırlar. Topladıkları kişilerin öncüsü olurlar ve söz sahibi olmaya çalışırlar. Bu terör grupları örgütlü ve sistemli şiddete başvurular. Topluma korku salarak mevcut iktidar üstünde baskı kurmaya çalışırlar. Çoğu zaman eylemlerini resmi kurumlara yaparlar (İşeri, 2008). Genelde silahsız sivil kişilere karşı eylemlerini yaparlar. Ülkede kültürel, sosyal, siyasal ve ekonomik boyutlardaki herhangi bir ayrım söz konusu ise etnik terör neden olmaktadır. Ayrıca dış devletlerin herhangi bir etnik kökeni desteklemesi ve bu amaçla birçok yardımda bulunması da terörü artıran nedenler arasındadır. Ayrılıkçı gruplar terör yolunu kullanarak devlet kurmanın gerçekleşmeyeceğini anladığında siyasal bir güç elde etmek içinde terörü kullanılırlar (Baharçiçek, 2000). Dünyada bu terör örnekleri ise: Fransa'da Brotonlar ve Korsikalilar, İspanya'da; Katalanlar ve Bask

Bölgesini ayırmaya çalışan ETA, Kanada'da Fransız asıllıların yaşadığı Quebec'de, Quebec Kurtuluş Cephesi FLQ, İngiltere'ye bağlı Kuzey İrlanda'da IRA, Türkiye'de ise PKK: bölücü-ayrılıkçı terör örgütleri içerisinde yer almaktadır (Pakel, 2009).

Faaliyet konularına-türlerine göre terör.

- Siber Terör
- Narko Terör
- KBRN Terör

Siber terör. Bir devlete veya vatandaşlarına, politik ve siyasi amaçlarla bilgisayarlarına, kişisel depolama alanlarına her türlü teknolojik cihazlara ve ağlarına kanunsuz saldırı ve saldırma tehditlerine siber terörizm olarak adlandırılabilir (Yayla, 2014). Bilgi teknolojilerinin hızla artması ile birlikte siber terör kavramı daha güçlü bir şekilde duyulmuştur. Siber terör, internet altyapısını kullanarak ülkeler için kritik öneme sahip ulaşım, enerji, telekomünikasyon ve devlet işlemlerinin yapıldığı altyapılara saldırılar düzenlemiştir. İnsanların teknolojiye gittikçe bağımlı olması bu siber terör saldırıların önemini de artırmıştır. Halkta paniğe yol açarak kaotik bir ortam oluşmasına neden olmaktadır. Bilinçli bilgi teknolojilerine kullanarak geleneksek terör faaliyetlerinden çok farklıdır. Geleneksel terör saldırılarından fiziksel olarak kişiler veya saldırıyı düzenleyen zarar görürken siber terörde hem daha ucuz hem de zarar görmeden saldırılar düzenlenebilir (Gürkaynak ve İren, 2011). 21. Yüzyılda gittikçe sanal bir ortam oluşmaya başlamıştır. Bu sanal ortam ile artık maddi olarak para da sanal bir hal almıştır. Yapılan saldırılar bu nedenle ülkelerin ekonomilerini etkilemektedir. Bu durum gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için ciddi risk oluşturmaktadır. Ülkeler arasında siber saldırılar yaşanmıştır. Örneğin Çin Tayvan ekonomisini sıkıntıya sokmak için siber saldırılar düzenlemiştir (Terzi, 2018). Siber terörizmde DDoS (Distributed Denial of Service) adı verilen saldırılar araç olarak kullanılmaktadır. DDoS saldırı bir sunucun altyapısına birden fazla

kaynaktan saldırarak aşırı yüklenmeyle bozarak asıl sunucunun ulaşamaması ve bilgilerin çalınmasıdır. DDoS saldırılar ilk olarak 1988 de yapılmıştır. 2007'de Estonya-Rusya arasında 2008'de Gürcistan-Rusya ve 2012'de İran-ABD arasında DDoS aracılığıyla siber terör saldırıları olmuştur (Atasever ve ark, 2019). Teknolojinin hızla arttığı bu yüzyılda siber terörün de aynı hızla artacağı söylenebilir.

Narko terör. Terör örgütleri terörist eylemlerini devam ettirmek için veya finansa edebilmek için uyuşturucu kullanımını, ticaretini, teminini ve her türlü yardım ve desteğini sağlayarak teröre aracı olarak kullanılmasıdır (Timsabder, 2020). Narko terör kavramı ilk olarak Peru Devlet Başkanı Fernando Belaunde Terry tarafından 1983 yılında kullanılmıştır. Peru'daki narkotik polislere yapılan saldırılar nedeniyle kullanılmıştır. Narko terör uyuşturucu ticareti ve üretimi ile terör gruplarına güçlü bir finansman desteği sağlamaktadır. Ayrıca uyuşturucu bağımlılarının artmasıyla da ülkede insan gücünün tahrip edilmesini sağlamaktadır. Dünya üzerinde ki karaparanın yarısından fazlası uyuşturucu ticaretidir. Birleşmiş Milletler kaynaklarına göre uluslararası ticaretin yüzde 8'i uyuşturucu satışıdır. Uyuşturucu ticareti yasadışı birçok örgüte ekonomik kaynak oluşturmaktadır (İçişleri Bakanlığı, 2020). Bu örgütlerin bazıları şunlardır; Türkiye'de PKK/KCK, FETÖ/PYD, DHKPC; Suriye ve Irak'ta IŞİD (DEAŞ); Afganistan'da Taliban, El-Kaide; Birleşik Krallık'ta İrlanda Cumhuriyet Ordusu (IRA); Özbekistan'da Özbekistan İslami Hareketi (IMU); Kolombiya Birleşik Öz Savunma Kuvvetleri (AUC) ve Nijerya'da BokoHaram gösterilebilir (Tekiner ve Kayabaşı, 2017). Özellikle Türkiye'de PKK terör örgütü narko terörü çok güçlü bir şekilde kullanmaktadır. Hem uyuşturucunun yapım sürecinde hem de ticaretinde bulunmuştur. Irak ve İran üzerinden Avrupa'ya kadar uzanan ticaret yolu yapmıştır (Gül, 2017). Uyuşturucu satışı tüm dünya da insanlık suçu olarak görülmektedir. Bu yüzden terör örgütleri bu suçu gizli olarak yapmaktadırlar. Halk arasında hatta uyuşturucu ile mücadele ediyoruz imajı da vermeye çalışmışlardır. Ama bütün terör grupları narko terörü uygulamaktadır (Çalışkan, 2019).

KBRN terör. Kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer (KBRN) silahları, ilaçları, gazları ve her türlü tehlikeli maddeleri kullanarak yapılan terör eylemine denir. KBRN olayları milattan önce yılan zehrini kullanılarak başlamıştır. 1346'da veba salgını ile devam etmiştir. 1.dünya savaşında ise şarbon, hardal, siyanür gibi gazlar kullanılmıştır. İkinci dünya savaşında atom bombaları ile milyonlarca insanın ölümüne neden olmuştur. Günümüz de ise Suriye'de kimyasal silahla saldırılar olmuştur (AFAD, 2020c). Global Terrorism Database verilerine göre 1970-2018 yılları arasında 569 kimyasal olay, 96 nükleer olay ve 40 biyolojik olay olmuştur (Global Terrorism Database, 2020). KBRN teröründe hedefler genellikle halkın kalabalık olduğu yerler ve kapalı alanlardır. Terör örgütleri KBRN konusunda uzman kişilerle bu eylemleri yapmaya özen gösterir (Ekşi, 2016b). Devletler de bu uzman kişileri bünyesinde bulundurarak nükleer silah yapımında kullanır. Özellikle bu yüzyılda nükleer silahı olan ülkeler kendini süper güç olarak görmektedir. Nükleer terörist saldırılar en tehlikeli ve en çok zararı veren saldırı türüdür. Ayrıca nükleer tesislerde veya santrallerde yaşanan kazalarda ciddi riskler barındırmaktadır. Örneğin 1986'da Çernobil kazası birçok ülkede ciddi zararlara neden olmuştur (Demirci, 2012). Bu bağlamda özellikle devletlerin KBRN terörü uygulaması ve terör örgütlerinin de bir şekilde KBRN silahlarına erişmesi gelecekte dünya için ciddi riskler barındırmaktadır. Hem ekolojik dengenin bozulması ve toplu ölümlerin olması açısından ciddi önlemler alınması gereken terör türüdür (Kiremitçi, 2014).

Türkiye 'de Terörün Etkileri

Terör Türkiye'de birçok yönden etkilemektedir. Çalışmada daha çok ekonomik, sosyal, kültürel, psikolojik ve can kayıpları üzerinde durulmuştur.

Ekonomik etkileri. Terörün en önemli sonuçlarından biri ekonomidir. Terör ülkelerin ekonomisini olumsuz yönde etkilemekte ve bölgede istikrarsızlıklara neden olmaktadır. Bölgeye yapılan yatırımlar terör arttıkça azalmaktadır. Ülkeye dünyadan gelebilecek yatırımları da olumsuz yönde etkilemektedir. Terörle mücadele eden ülkeleri de ayrıca güvenlik önlemleri

ve askeri anlamda da ekonomik kayba sokmaktadır. Terörizm ekonomik verileri genelde dört şekilde etkilemektedir. Bunlar: (Kaplan ve Dayıoğlu 2017).

- Terör saldırıları ülkenin sermayesini hem fiziksel hem de şahsı azaltmaktadır
- Terörist faaliyetler; bireylerin yatırım, tüketim alışkanlıkları ve yatırımlarını olumsuz yönde etkilediği için kaynak dağılımında adaletsizlik oluşmaktadır.
- Sıkı güvenlik önlemleri kaynakların verimli kullanılmasını engellemekte ve hareket maliyetlerini artırmaktadır.
- Terörist saldırılar özellikle turizm sektöründe direkt yabancı yatırımların azalmasına ve yabancı sermeyenin kaçmasına neden olmaktadır.

Türkiye'de terör ekonomiye birçok yönden etki yapmaktadır. Yıllardır süren terör Türkiye'nin özellikle gelişmesine ve büyümesi önünde çok büyük engeller oluşturmaktadır. Terör öncelikle ülkenin üretim yapısını bozar. Beşeri ve fiziki sermayesini azaltır. İkinci olarak terör nedeniyle bilinmezliğin daha fazla olduğundan ülke içinde yatırımların etkilenmesine ve tüketim davranışlarında bozulmalara neden olmaktadır. Üçüncü olarak ise terörist saldırılar piyasaların dalgalanmasına ve yabancı yatırımların başka ülkelere yatırımlarını yönlendirmektedir. Dördüncü olarak ise ülkenin kaynağının azalmasına ve güvenlik sanayinde normalden daha fazla para aktarılmasına sebep olmaktadır. Son olarak ise turizm gibi sektörlerden gelen gelirlerinin azalmasıdır (Ağır ve Kar, 2010:15).

Terör ülkenin üretim ekonomisini olumsuz yönde etkiler. Türkiye'de özellikle 1990'lı yıllarda terör kırsal kesimlerde birçok insanın işini değiştirmesine neden olmuştur. Türkiye'nin terör olaylarının sık olduğu Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde tarım ve hayvancılıkla insanlar geçimlerini sağlamaktadır. Tarım ve hayvancılık ülke ekonomisinde çok önemli bir paya sahip sektörlerdir. Düşük maliyetle istihdam sağlayan ve bölgede sanayileşmede öncü olan sektörlerdir. Uzun yıllardır süren terörist saldırılar bölgede yaşayan halkın başka yerlere

göç etmesine neden olmaktadır. Yerlerinden ayrılan insanlar yerine terör ve hayvancılıkla ilgilenen insanların gelmemesi ülkeyi ekonomik olarak etkilemektedir. Genelde dağlarda yaşayan terör örgütü üyeleri hayvanlarını otlatmaya giden çobanlara da saldırılar düzenlemektedir. Tehdit, baskı ve şiddet insanların bu sektörlerden uzaklaşmalarına sebep olmaktadır. Bu bölgelerde insanların geçim kaynağı olan tarım ve hayvancılık yapmaması bölgede işsizliğin artmasına neden olmaktadır. Bununla beraber bölgede halkın umutsuz olmasına ve gelecekten bir beklentisi olmamasına yol açmaktadır. Hem ülkede işsizlik artarken hem de terör örgütlerine katılımı hızlandırmaktadır (Şen, 2015). Ayrıca terör örgütlerinin döşedikleri mayınların patlaması ve kendilerine destek vermeyen çiftçilerin hayvanlarına yapılan saldırılar sonucunda birçok hayvan telef olmaktadır. Ülkede meralar, yaylalar ve otlaklar terör grupları tarafından doğal kaynaklar kullanılmaz hale gelmektedir. Bazı meralar terör sebebiyle hiç açılmazken bazı yerlere ise kısıtlı izinler verilmektedir. Buda ülkenin doğal kaynaklarının kullanılamaması sonucunu doğurmaktadır. Terör eylemlerinin ekonomiye bir başka zararı ise yaz aylarında ormanlara verdikleri zarardır. Birçok noktada başlayan yangınlar ile bölge halkının ekinlerine zararlar vermektedir (Öztürk ve Çelik, 2009). Bu bağlamda ülkenin üretim ekonomisin de yer alan tarım ve hayvancılığa terör baltalamaktadır.

Terörün önemli unsurlarından biri olan belirsizlik ülke içinde ki yatırımı ve tüketici davranışlarını etkilemektedir. Terör saldırıları artıkça bölgeye yatırımlar azalmakta ve kamu harcamaları artmaktadır. Özelikle bölgede bulunan şirketler açısından üretim zincirinin her bir aşaması terör riski barındırmaktadır. Büyük fabrikalar, havaalanları ve enerji şirketleri terör saldırıları için cazip noktalardır (Alp, 2013). Güneydoğu ve doğu bölgelerinde fakirliğin ve az gelişmişliğin birçok sebebi vardır ama en önemli nedeni terördür. Güneydoğu ve Doğu Anadolu kökenli iş adamları bile kendi bölgelerinde yatırım yapmamaktadır. Şirketleri ve işletmeleri yatırım yapmaya iten; bol ve nitelikli işgücü, hammadde, enerji pazarına yakın olma, yarı işlenmiş mamul, bol ve nitelikli işgücü gibi faktörlerdir. Bu faktörlerin cazibesine ve devletin

birçok teşvikine rağmen bu bölgelere yatırım yapılmamıştır. Bu da terörün ekonomide ne kadar çok zarara uğrattığını bize göstermektedir. Özellikle Türkiye açısından terörün yoğun olduğu şehirlerde zaman zaman altyapı yatırımı veya değişik alanlarda yatırım için giden devlete veya özel şirkete ait şantiyelerin basılması, çalışanlarının şehit edilmesi, terörün yatırımları doğrudan engellediğinin bir göstergesidir. Aynı şekilde özel ve kamu kuruşlarından bölgeye giden kişilerin kaçırılması, yaralanması ve şehit edilmesi yatırımları doğrudan olumsuz etkilediği söylenebilir. Özellikle terörist saldırılar ve terörizm riski ülkede ki sermaye piyasasını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle, terörün oluşturduğu çekingenlik veya istikrarsızlık birçok yatırımcı firmanın terör riski yüksek yerlere gelmesini engellenmektedir (Öztürk ve Çelik, 2009). Tüketiciler de bu güvensiz ortamda kendi bütçelerini kısıtlı harcama yoluna gitmektedir. Tüketicilerde yatırımlarını daha güvenilir sektörlere yatırmaktadır. Ulaşım, inşaat, hizmet ve sigorta gibi sektörlerde alım-satımlar düşüş yaşamaktadır (Ateş, 2017). Yapılan bir araştırmada 2015 yılında terör saldırısı olan şehirlerde elektronik cihazlarda, beyaz eşyada, giyim ve gıda eşyası bölgeye ulaştırmada ciddi sıkıntılar yaşanmıştır. Şehirlerde toptan ve perakende ticareti bitme noktasına ulaşmıştır. Mardin, Van, Şanlıurfa ve Diyarbakır gibi büyük şehirlerde günlük alışveriş oranı 2015 yılında yüzde 15 düşmüştür. Bölgeye 1 milyar TL'lik teşvikli yatırım durmuştur. Fabrikaların ve şirketler arasındaki ticaret yüzde 50 azalmıştır. Bölgede ekonomiyle ilgili birçok faaliyetlerde azalma olmuştur (Konya Ticaret Odası, 2015).

Terör finansal piyasaları da etkilemektedir. Bu bağlamada yabancı yatırımların ülkeye yatırım yapmamakta ve dış ticaret de zarar görmektedir. Küreselleşmenin her alanda hızla arttığı günümüzde finansal piyasada küreselleşmiştir. Finansal piyasalardaki ufak bir dalgalanma bütün ülkeleri etkilemektedir. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler bu dalgalanmalarda ağır hasarlar almaktadır. Örneğin ABD'de yaşanan 11 Eylül saldırıları gibi terör faaliyetlerinde o ülkenin ekonomisi zor duruma düştüğünde Türkiye gibi ülkeler de bundan büyük zarar görmektedir (Altay ve ark., 2013). Öngörülmeyen terör saldırıları

sonucunda hisse senedi fiyatlarındaki anormal değişiklikler ekonomide sorunlar oluşturmaktadır. Yatırımcılar terör nedeniyle daha güvenli finansal araçlara yönelmektedir ve sürekli karar değişikliğine gitmektedir (Atik ve ark., 2016). Terör eylemleri borsa üzerinde de etkiler yaratır. Tüketiciler borsadaki taleplerini azaltır ve beklenen karlar düşer. Piyasanın belirsizliğinin artması kişilerin borsadaki riski primini de artırır (Çetenak ve Ölmez, 2019). Terör saldırılarının gerçekleşmesi sadece ülke içindeki ticareti bozmaz. Bununla beraber dış ticareti de bozar. Ülkeler bir yerden bir yere terör riski nedeniyle nakliyatlarını yapmaz. Uluslararası ticarette olumsuz etkilenmektedir (Kaplan ve Dayıoğlu, 2017). Terör olaylarının sıklıkla olması ülke dışındaki yabancı yatırımların ülkeye yatırım yapmamasını ve risk oluşturan fabrikalarını ilk başta küçülmeye daha sonra kapatmaya götürmektedir (Akıncı ve ark., 2015). Özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomisinin değişken ve kırılgan yapısı dolayısıyla yabancı yatırımcılar ticari faaliyetlerine daha az bu ülkelere yapmaktadır. Bunun üzerine birde terör olaylarının gelmesi yabancı yatırımcıları daha güvenli ülkelere yönlendirmektedir (Hüsnüoglu ve Durkaya, 2019). Ülkeye yabancı sermaye girişi önemli ölçüde azalır. Bu bağlamda ülkeler arasındaki teknolojik gelişmelerde ciddi farklar oluşur (Çağlar, 2014).

Terörün ekonomide ki başka bir etkisi ise ülkeye maliyetidir. Terörle mücadele nedeniyle savunma sanayinde fazla yatırım yapılmasına neden olmaktadır. Güvenlik ve savunma tehditlerinin fazlalaşması nedeniyle devletler otoritesini sağlamak için savunma sanayine yatırım yapar. Terör gruplarına önlem almak için sağlık ve eğitim gibi kamu harcamamalarından daha fazla savunma hizmetlerine yatırım yapar. Bu da ülkenin gelişmesinde harcanacak kamu harcamamalarının azalmasına neden olur (Ateş, 2017). Bunun yanında savunma sanayi de gelişmiştir. Terörün Türkiye açısından sanayi sektöründe tek olumlu etkilediği savunma sanayisi olmuştur. Türkiye'de savunma sanayinde birçok firma faaliyet göstererek Ortadoğu gibi ülkelere ihracat yapmaktadır (Öztürk ve Çelik, 2009). Ama

her ne kadar savunma sanayi gelişse de terör örgütleri farklı yöntemlerle eylemlerini yapmaya devam etmektedir. Bu bağlamda da askeri harcamaları; metal ve bomba detektörleri, güvenlik cihazları gibi harcamalar artırmaktadır. Ayrıca KBRN terörüne karşı korunma maliyetleri de bu harcamaları yükseltmektedir. Aşılar, tedaviler ve dezenfekte gibi unsurlarda maliyeti artırmaktadır (Atik vd., 2016). Artan bu maliyetler devletin borçlanmasına ve vergi yükünün artmasına neden olmaktadır (Hüsnüoglu ve Durkaya, 2019). Ayrıca terör gruplarının yasadışı yolla ülkeye soktukları cihazlar ve malzemelerden gümrük vergisi alınamamaktadır. Yasadışı örgütler birçok insana bunları satarak yasadışı yolla hem kazanç sağlayıp, hem de ülkeden vergi kaçırmaktadır. Bu örgütler karapara aklayarak ve uyuşturucu ticareti ile ülkenin maddi ve manevi zararlara uğratmaktadır (Yetim ve Dağtekin, 2016).

Terör özellikle turizm sektörünü de etkilemektedir. Dünya milli gelirinin yüzde 20'ye yakınını turizm gelirleri oluşturmaktadır. Bu nedenledir ki ülkeler için turizm gelirleri çok önemlidir. Bütün ülkelerde değişen, dönüşen ve gelişen turizm faaliyetleri önemli bir kaynak olma niteliğindedir. Turizm kırılgan yapısıyla üzerinde titizlikle durulan bir sektör haline dönüşmüştür. Doğal afetler gibi etkenler turizme zarar verse de kamu harcamaları ile toparlanabilmektedir. Turizme asıl kalıcı hasarı terör saldırıları vermektedir. Tüm dünya ülkelerini etkilemekte olan bu saldırılar en çokta gelişmemiş ve gelişmekte olan ülkelerin turizm gelirlerini azaltmaktadır (Akıncı ve Yılmaz, 2015). Terör örgütleri açısından da turistleri hedef almak daha kolay ve cazip hale gelmiştir. Terör grupları inandıkları düşünceleri dünyaya duyurma, yayma ve kamuoyunun ilgi göstermesi açısından turistlere saldırılar düzenlemiştir. Turistlerin elçilik binalarının olması nedeniyle yapılan saldırıların daha kolay haber olma potansiyeli vardır. Haberlerin bütün dünyaya yayılmasıyla da ülkeye gelen turist sayılarında azalmalar meydana gelmektedir (Öztürk ve Çelik, 2009). Türkiye'de 2019 yılında ocak-eylül aylarında 41milyon 564bin 536 kişi turist gelmiştir. Bu zamanda 26 milyar 634 milyon 764bin dolar turizm geliri elde etmiştir. Gayri safi yurt içi hasılada ki payı 3,8 olmuştur. Bu bağlamda

turizm Türkiye açısından ciddi bir gelir kaynağıdır (Kültür ve turizm bakanlığı, 2020). Terör de Türkiye'de özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde turistlerin gelmesini engellemektedir. Terör grupları tarihi ve doğal güzelliklere saldırılar düzenleyerek buraların bozulmasına ve yıpranmasına sebep olmaktadır. Turistik yapıların ön planda olmasına ve tanıtımına zararlar vermektedir (Çelik ve Karaçuka, 2017). Terör büyük şehirlerde de turistlere, elçiliklere ve tarihi binalara da saldırılar düzenlemiştir. 2003 yılında Şişli Sinagogu'na ve İngiltere Başkonsolosluğuna saldırılar düzenlemiştir. Özellikle Yahudi vatandaşlar ve İngiltere'den turistler ülkeye gelmemiştir. Ayrıca 2016'da Atatürk Havalimanı dış hatlar terminalinde de turistler hedef alınmıştır. Bütün dünya da ki turistler Türkiye' ye gelmeye çekinmiştir (Demirci, 2018). Özellikle turizm cenneti olan Ege ve Akdeniz'e gelen turist sayısını da terör etkilemiştir. Teröristlerin sıklıkla başvurduğu bombalama eylemleri yabancı turistlerin ülkeye gelmelerinde tereddütler yaşanmasına sebep olmuştur. Örneğin 2006 yılında yaşanan bombalı saldırılarda Antalya'nın günlük cirosunda 903000 dolar kayıp olmuştur. Otellerde yüzde 40'a varan rezervasyon iptali olmuştur. Birçok havayolu şirketleri de dolaylı yoldan bundan etkilenmiştir (Turizm Gazetesi, 2020). Terör ekonomik olarak en çok etkilediği sektörlerden biride turizm sektörü olmuştur.

2013 yılına kadar terör Türkiye'ye ekonomik olarak yaklaşık 30 yıldır doğrudan devlet bütçesinden 350 milyar dolar kaybının olduğu belirtilmektedir. Dolaylı olarak ise 900 milyar dolara yakın kaynak heba edildiği ifade edilmektedir. Terör yüzünden harcanan bu kaynağa Türkiye yeniden inşa edilebilirdi. 350 milyar dolara; 87 Atatürk Barajı, 3 bin 60 tane 400 yataklı tam teşekküllü eğitim ve araştırma hastanesi, 100 Yavuz Sultan Selim köprüsü, 52 bin 500 adet 24 derslikli okul, 70 Marmaray, 8 Kanal İstanbul Projesi, İstanbul'a yapılacak 3.havalimanı özelliklerinde 35 havalimanı, 117 Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Boru Hattı ve 11 Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP) yapılabilirdi. Günümüzde de bu kayıp gittikçe artmaktadır. Terör

Türkiye'nin birçok ekonomik kaynağını kullanmasına engel olmuştur ve ciddi kayıplara neden olmuştur (Ban, 2020).

Terörün sebep olduğu en önemli ve en büyük kayıp, insan hayatıdır. Terör nedeniyle şehit olan ve hayatını kaybeden sivillerin, bulunduğu aile ve toplum içindeki manevi ağırlığı, saydığımız ekonomik kayıplardan çok ama çok fazladır.

Terörün sosyal, kültürel ve psikolojik etkileri. Terörist eylemler sadece terörist saldırıların yapıldığı ülkeleri etkilememektedir. Terörün küreselleşmesi nedeniyle dünya genelinde sosyal ve kültürel yapıyı da olumsuz etkilemektedir. Terör, sosyal ve kültürel yapı üzerindeki etkileri, uzun yıllar sonra ortaya çıkmaktadır. Bir ülkenin sosyal yapısını oluşturan aile, kültür, siyaset, din, eğitim vb. toplumun sosyal değerlerini bir anda değiştiremediklerinden dolayı yıldırma, korkutma ve şiddet uygulayarak bu değerleri yıpratmaya çalışmaktadırlar (Kaplan ve Dayıoğlu, 2017). Terör örgütleri özellikle Türkiye'de bu değerleri hedef almıştır. Toplumun eğitim almamasını ve cahil kalmasını istemiştir. Bu bağlamda bölgeye yapılan okullara saldırılar düzenlemiştir. Tehdit ve korku ile insanların okula gitmesine engel olmuştur. Gelen öğretmenlere suikastlar düzenlemişlerdir. Özellikle 1990'lı yıllarda birçok öğretmeni şehit etmişlerdir. 2012 yılına kadar yaklaşık 140 öğretmen şehit olmuştur (Bayer, 2020). Öncelikle öğretmenleri şehit olan öğrenciler örnek aldıkları öğretmenlerini kaybetmeleri nedeniyle küçük yaşta etkilenmektedir. Terör saldırıların sık olduğu yerlerde eğitim veren öğretmenler ilgili bölgelerde daha kısa süre görev yapmakta veya o bölgelere gitmek istememektedir. Bu nedenledir ki toplum da eğitim daha verimsiz hale dönüşmektedir.

Terörizm sonucunda bireyler kendini toplumdan soyutlar. Toplumsal sistemde oluşan bozukluklar yüzünden bireyde anomi gerçekleşir. Bireyler bilinmezlik ve terörün baskısı yüzünden anomik bir ortam oluşur. Terörün etkisi sonucunda devletin yasalarının düzenleyici etkisi kaybolur. Toplumsal kurallar önemini kaybederek karmaşık bir ortam oluşur. Ülkeleri

var eden değerlerin kaybolması, ülkelerin koyduğu kuralların çiğnenmesi durumunda, terörün istediği ortam olan çatışma ve kaos hakim olur. Dolayısıyla terörün sosyal hayata etkileri ülkelerin suç ve eylem oranlarını artırır. Terörün toplumsal normları işlevsiz hale getirmesi bireyin toplumla bütünleşmesini engellemektedir. Toplumsal kültürleri var eden gelenek, görenek, din, örf, edebiyat, adetler ve sanat gibi değerlere zarar verilmesi bireylerin toplumdan bağını zayıflamasına neden olur. Bu sebepledir ki terör örgütleri eylemlerini kültürel değer taşıyan unsurlara yapmaktadır. Örneğin aşırı sağ terör örgütleri sanatsal ve tarihsel değeri olan heykellere ve kitaplara saldırır, sol terör örgütleri ise kapitalist düşünceye karşı olduğunu göstermek için alışveriş zincirlerine ve bankalara saldırmaktadır. Bireyler aileden başlayıp okul, arkadaş ve devam eden süreçte de toplumun değerlerini benimseyip içselleştirmektedir. Sosyalleşme olarak isimlendirilen bu süreçte toplumsal düzen sağlıklı ve uyum içeresinde olmaktadır. Fakat terörün oluşturduğu kaos ortamı bu sosyalleşmeyi etkilemektedir. Özellikle çocukların sosyalleşmesini kısmen veya tamamen zayıflatmaktadır. Bu da bireylerin terörden sosyal anlamda ne kadar çok etkilendiğini bize göstermektedir. Küçük yaştaki kişilerin oluşan güvensiz ortamdan dolayı terör örgütlerine katılımını artırmaktadır. Özellikle Türkiye'de terörle mücadelenin uzun yıllara yayılması, toplumda şiddeti temsil eden gruplara meşru bir alan oluşturmakta bununla beraber siyasal yapıya dönüşmektedir (Muş, ve ark., 2015).

Terör toplumların kültürlerini bozmaya çalışır. Toplumun kültürünü oluşturan gelenek, görenek, dil, örf ve adetler gibi değerler toplumların devamlılığını sağlar. Kültürde ki bu değerlerin terörle birlikte erozyona uğraması toplumda bütünleşmeye engel olur. Halkı var eden ortak değerlerin önemini yitirmesiyle veya yerine yenilerinin konulamaması durumunda terör buradan kendine kolayca alan bulabilmektedir. Terör de bu bağlamda ortak değerleri kurcalamaya ve bunları yok etmeye çalışmaktadır (Ready ve Demet, 2017). Yok edilen bu değerler insanların gündelik alışkanlıklarını değiştirmektedir. Değişen alışkanlıklar insanları suça sürüklemektedir. Suçta beraberinde terörist saldırılara öncü olmaktadır. Bu çerçevede

kültürel değerler doğru bir bakış açısı ile analiz edilmelidir. Özellikle kültürel değerlerin toplumsal ilişkilerde önemli rol oynamaktadır (Koçal ve Erkenekli, 2016).

En eski çağlardan beri dinin, dini inançların, dini kurumların ve ibadetlerin sosyal hayata etkileri çok fazladır. Din insanların yaşama biçimini, hayatını nasıl yönlendireceği, bireylerin toplumda ki ilişkilerini kadar birçok konuda insanları sosyal değişmelere itmektedir (Abuzar, 2011). Bu değişimleri bilen ve kendi çıkarlarını kullanmak isteyen terör örgütleri de sözde dini referans göstererek veya dini eylemlerine alet ederek kullanmaktadır. Bu çerçevede ilk terör örgütlerinden bu yana insanların inancını kullanarak birçok terör örgütü ve terör unsurları ortaya çıkmıştır (Biçer, 2012). Dinde ve kutsal kitaplarda derinlemesine incelenmesi gereken metinler vardır. Bu yüzden yorumlamaya ve farklı yaklaşımlar yapılabilmektedir. Dinde radikalleşme dini emirlerden değil de bazı insanların farklı yorumlamasından kaynaklanmaktadır. Radikalleşmede bireylerin terörist kimliği kazanmasına neden olmaktadır. Özellikle dini referanslı terör örgütleri bireylere dini bir örgüt gibi görünerek yaptıkları terör eylemlerini meşru göstermeye çalışmaktadır (Çelik, 2015).

Türkiye'de de dini referanslı terör örgütleri eylemler düzenlemişler ve terör propagandası yapmışlardır. Her ne kadar PKK terör örgütü zaman zaman dini kullansa da ülkemizde tam manasıyla dini kullanan ilk terör örgütü Hizbullahçı terör örgütü olmuştur (Yurtseven, 2006). Daha sonrada IŞİD terör örgütü hem dünyada hem de Türkiye'de birçok terör eylemlerine girmiştir. IŞİD İslam dinini kullanarak hem propaganda hem de eylemler gerçekleştirmiştir (Yıldırım, 2018). IŞİD terör örgütünün sözde Müslüman gibi görünüp eylemler yapması bütün dünyada Müslümanlara karşı kötü davranılmasına sebep olmuştur. Müslümanlara karşı nefret ve ayrımcılığın neden olmuştur. Bu da beraberinde ABD ve Avrupa ülkelerinde İslamofobi daha fazla gündeme getirmiştir (Aktaş, 2017). Türkiye'de birçok dini terör örgütü saldırılar düzenlemiştir. Ama en etkili ve en çok zararı veren FETÖ terör örgütü olmuştur. İnsanların dini duygularını kullanarak ve bu duyguları sömürerek birçok terör

saldırısı ve eylemler yapmıştır. 15 Temmuz hain darbe girişimi ile toplumu sosyal yönden birçok zarara sokmuştur. (Polis Akademisi Yayınları Raporu, 2018). Terör örgütleri sosyal etkileri içinde en çok zararlardan birini dini yönden vermiştir. İnsanların ve toplumun inançlarında kalıcı hasarlar bırakmıştır.

Birçok araştırmada terör eylemlerine maruz kalan kişilerin ve toplumların psikolojik yapısının bozulduğu gözlemlenmektedir. Çünkü bu terörist saldırılar kişileri sakatlık, ölüm ve bireyleri yoğun bir şekilde savunmasız bırakmaktadır. Daha açık bir ifadeyle terör, toplumun bütün kesimini potansiyel kurban durumuna düşürmektedir (Demirli, 2011). Terör saldırısı sonucunda ortaya çıkan kaygı, endişe, yaşantılar, korkunun oluşturduğu karmaşıklık kişilerin psikolojisini etkilemektedir. Bu tür terör eylemlerine maruz kalan kişilerin rutin faaliyetlerini kesintiye uğratmaktadır. Terörist eylemler sonucunda reddetme, odaklanma bozukluğu, kızgınlık, TSSB uykusuzluk hatta depresyon gibi sorunlar görülmektedir (Aktaş ve ark., 2017). Bunlara; endişe, kendini üzgün hissetme, kaygı, sigara ve alkol tüketimi de eklenebilir. Bunlara müdahale eden güvenlik güçlerinin de kendini suçlama, bir şey yapamama psikolojisi, öfke ve intikam duygusunun beraberinde getirdiği psikolojik sorunlarda oluşmaktadır. Ayrıca terör saldırısına uğrayan kişilerin ülkeye ve devlete karşı güven duygusu zedelenir ve topluma karşı bir ön yargı oluşmaktadır. Terör eylemlerinin ne zaman ve ne nerede gerçekleşeceğinin belli olmaması yüzünden, kişilerin herhangi bir korunma gerçekleştirememesi bireyleri umutsuzluğa, karamsarlığa ve kötümser olmaya itmektedir. Bu da toplumda psikolojinin bozulmasına ve sağlıksız bir toplum oluşmasına neden olmaktadır (Şavur ve Tomas, 2010).

Dünyada birçok çalışma sonucunda terör saldırısından sonra bireylerde travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ortaya çıkmıştır. Türkiye'de 2003'de İstanbul'da yaşanan bombalama eylemlerinden sonra gerçekleştirilen çalışmada patlamaya yakın okulda öğrencilerin % 5,9'u öğretmen ve görevlilerin % 26,1 oranında TSSB saptanmıştır. Aynı çalışmada karakola başvuranlarında TSSB oranı % 29,9 olmuştur. Diyarbakır'da 2008 yılında otomobil içeresine

konulan patlayıcı saldırısı sonucunda bir araştırma yapılmıştır. Araştırma sonucunda patlamaya tanık olanların 1 ay sonunda % 12,5'i 3 ay sonunda ise %9,6'sında TSSB gelişimi gözlenmiştir (Eşsizoğlu ve ark., 2009). Güneydoğu bölgesinde askerlik görevi yaparken terör örgütü ile girdiği çatışmalarda gazi olmuş 247 kişi ile yapılan bir araştırmada; gazilerde olası TSSB oranı %29,6, bu bozukluğa etki eden depresyon oranı %16,6 olarak bulunmuştur (Güloğlu ve Karaırmak, 2013). Türkiye'de yapılan birçok araştırmada TSSB ile terör saldırısı arasında kuvvetli ilişki olduğu görülmektedir. Terör saldırıları bu bağlamda toplumun psikolojik olarak derin yaralar bırakmaktadır (Eşsizoğlu ve ark., 2009). Bu derin yaralar özellikle küçük çocuklarda kapanmaz bir yaraya dönüşür. Çocukların terör saldırısının yakınında bulunması, sevdiği birini kaybetmesi, terörden etkilenen bir bölgede bulunması hatta sadece televizyondan bile izlemesi çocukların psikolojisini bozmaktadır. Çocuklar ileriki hayatlarında içine kapanırlar ve sosyalleşmeden uzaklaşırlar. Hırçın, depresif ve kötü bir ruh halinde olurlar. Daha çok şiddet eğilimi gösterirler, agresif ve saldırgan olurlar. En kötüsü de devlete ve ülkesine bağlılığında zayıflıklar gösterirler (Tarhan, 2017). Zayıflık gösteren bu insanlarında terör örgütlerine katılımları daha kolay olmaktadır. Terör örgütleri özellikle bu tarz insanları örgüte kazandırırlar (Çınar, 2019). Hem her türlü medya yoluyla hem de şiddet uygulayarak terör unsurları topluma psikolojik baskı elde etmeye çalışırlar. Bu psikolojik baskı ile toplumun terör unsurlarına alışmasına ve terör örgütünün varlığını sürekli hissetmesine sebep olur (Biçer, 2019).

Sonuç olarak Terör sosyal yapıyla iç içe girmiştir. Bu yüzden öncelikle olarak terörizmi insanların sosyal yaşamından çıkarmak gerekmektedir. Terörün insanların manevi, kültürel, dini, sosyal değerleri kullanmasının önüne geçilmelidir. Terörün sonucu olarak sosyal, psikolojik ve kültürel etki toplumları gelecek adına ciddi zararlar vermektedir.

Can kaybı. Ülkemizde terör nedeniyle birçok şehidimiz ve birçok insanımız hayatını kaybetmiştir. Özellikle güvenlik güçlerimizin terörle mücadelesi dolayısıyla şehit sayımız

fazladır. Bu güvenlik güçlerimiz emniyet ve askeriye kurumlarımızdır. Çalışmamda kurumlarımızın şehit sayılarına yer verilecektir. Ayrıca terör nedeniyle hayatını kaybetmiş sivil vatandaşlarımızın sayıları da verilecektir.

Tablo 1

Emniyet Genel Müdürlüğü Teşkilatı Rütbelere Göre Şehit Sayısı (TBMM raporu, 2013)

RÜTBE	ŞEHİT SAYISI
EMNİYET MÜDÜRÜ	6
BAŞKAN	15
EMNİYET AMİRİ	3
KOMİSER	27
KOMİSER YARDIMCISI	16
POLİS MEMURU	471
ÇARŞI VE MAHALLE BEKÇİSİ	54
TEKNİSYEN YARDIMCISI	1
ÖĞRETMEN	1
TOPLAM	**594**

Tablo 1'de 1973-2011 yılları arasında emniyet teşkilatında toplamda 594 şehit olmuştur. Öğretmen sayılarının verilerinin birçoğu içişleri bakanlığı verilerinde yer almaktadır.

Tablo 2

Jandarma Genel Komutanlığı Teşkilatı Rütbelere Göre Şehit Sayıları (TBMM Raporu, 2013).

	RÜTBESİ	MİKTARI
1	SUBAY	161
2	ASTSUBAY	209
3	UZMAN JANDARMA	187
4	UZMAN ERBAŞ	141
5	ERBAŞ/ER	2.407
	TOPLAM	3.105

Tablo 2'de 1981-2012 yılları arasında Jandarma Genel Komutanlığı Teşkilatında 3105 şehit verilmiştir. En fazla er-erbaş rütbesinde olmuştur.

Tablo 3

Genelkurmay Başkanlığı Kuvvet Komutanlıklarına Göre Şehit Sayısı (TBMM Raporu, 2013).

	KUVVET KOM UTANLIĞI	ŞEHİT SAYISI
1	KARA KUVVETLERİ KOMUTANLIĞI	2.312
2	HAVA KUVVETLERİ KOMUTANLIĞI	14
3	DENİZ KUVVETLERİ	49
4	JANDARMA GENEL KOMUTANLIĞI	3.084*
	TOPLAM	5.459

*İçişleri Bakanlığı verilerindeki 3.105 rakamından farklı olmasının Genelkurmay Başkanlığının verilerinin daha önce derlemesinden kaynaklandığı değerlendirilmektedir.

Tablo 3'de 1981-2011 yılları arasında Genelkurmay başkanlığı verilerine göre toplam 5459 şehit olmuştur. Tablo incelendiğinde en fazla Jandarma Genel Komutanlığında olmuştur.

Tablo 4

Toplam Şehit Sayısı (TBMM Raporu, 2013).

	KURUM	ŞEHİT SAYISI
1	TÜRK SİLAHLI KUVVETLERİ (KARA, DENİZ VE HAVA KUVVETLERİ TOPLAMI)	2.375
2	BAKANLIKLAR TOPLAMI**	5.543
	GENEL TOPLAM	7.918

**Jandarma Genel Komutanlığı Verileri İçişleri Bakanlığı içinde değerlendirilmiştir.

Tablo 4'de terör ve terör saldırısı nedeniyle şehit olan kamu görevlilerin toplam sayısı gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde; bakanlıklarda olan şehit sayıları da dâhil edildiğinde toplamda 30 yıl içerisinde 7918 şehidimiz olmuştur.

Tablo 5

Terör Nedeniyle Yaşamını Yitiren Sivil Vatandaş Sayısı (TBMM Raporu, 2013).

	KATEGORİ	SAYI
1	16.05.1987 İLE 29.10.2011 EMNİYET BÖLGESİNDE TERÖR EYLEMLERİ NEDENİYLE YAŞAMINI YİTİREN SİVİL VATANDAŞ	1.633
2	1984-2012 ARASINDA JANDARMA BÖLGESİNDE YAŞAMINI YİTİREN SİVİL VATANDAŞLAR	3.924
	TOPLAM	5.557

Tablo 5 incelendiğinde 1987-2011 yılları arasında emniyet bölgesinde 1633 ve 1984-2012 yılları arasında jandarma bölgesinde 3924 olmak üzere toplamda terör nedeniyle 5557 sivil hayatını kaybetmiştir.

Ölü geçirilen terörist sayısı ise 1984-2012 yılları arasında ise toplamda 22101'dir. En çok terörist 1993-1997 yılları arasında etkisiz hale getirilmiştir (TBMM Raporu, 2013).

Anadolu ajansı muhabirinin emniyetten elde ettiği verilere göre ise 1984-2015 yılları arasında PKK terör örgütü mücadele kapsamında 7230 şehidimiz olmuştur. 21128 güvenlik gücümüz yaralanmıştır. 6741 sivil vatandaşımız hayatını kaybetmiştir ve 14257 sivil vatandaşımız yaralanmıştır. 22374 terörist ise etkisiz hale getirilmiştir (TRT Haber, 2015).

20 Temmuz 2015 ve 14 Aralık 2016 tarihleri arasında 15 Temmuz 2016 FETÖ terör örgütünün hain darbe girişiminde 248, PKK terör örgütünün saldırılarında 843 ve DAEŞ terör örgütünün saldırıların 300 güvenlik gücümüz şehit olmuştur. Bu zaman aralığında 500'den

fazla sivil vatandaşımız hayatını kaybetmiştir. Yaklaşık 13 bine yakın terörist ölü ele geçirilmiştir (TCCB, 2016).

Euronews (2020) haberine göre ülke içinde Haziran 2015- Eylül 2019 yılları arasında ise PKK terör örgütü saldırıları sonrasında Türk Silahlı Kuvvetleri'nde 1215 şehit verilmiştir. 490 sivil vatandaş hayatını kaybetmiştir (EuroNews, 2020).

Sonuç olarak ülkemiz 1984'ten bu yana sınır dışında yapılan operasyonlarda ve birbirinden farklı birçok terör örgütü eylemleri sonucunda şehit olan güvenlik güçlerimiz de dahil edildiğinde yaklaşık 15000'e yakın şehidimiz olmuştur. Terör unsurları tarafından işlenen faili meçhul cinayetler ve bilinemeyen suikastlar da dahil edildiğinde 15000'den fazla ise sivil vatandaşımız hayatınız kaybetmiştir. Binlerce terörist etkisiz hale gelmiştir. Terörün ülkemize en büyük etkisi insan kaybı olmuştur. Sadece rakamlar olarak ifade edilse de şehit olan kişilerin aileleri en önemli varlıklarını kaybettikleri için bu rakam sadece 15000 ile kalmamış milyonları bulmuştur. Terörün etkisi olan ekonomi, siyasi, sosyal, kültürel ve psikolojik kayıplar bir şekilde telafi edilebilmiştir. Ama can kayıplarının etkisi onlarca yıl telafi edilemeyecektir.

Terör-Terörizm Risk Algısı

İnsanoğlu yaratılışından bu yana sürekli belirli ihtiyaçlar içinde var olmuştur. Öncelikli olarak bütün canlıların hayatta kalması en temel gereksinim olmuştur. Bu gereksinim doğrultusunda insanların ihtiyaçları bir hiyerarşi şeklinde yükselmektedir. Bu hiyerarşinin en temelinde fiziksel ihtiyaçlar ve güvenlik vardır (Maslow, 1943). Güvenlik ihtiyacı yaşanan terör olayları ile tehdit altında görülmektedir. Yaşanan terör-terörizm saldırıları bu güvenlik ihtiyacını arttırmış ve insanların terörü risk algısı olarak algılamasına neden olarak risk algısını artırmıştır (Şahin, 2018). Genel bir ifadeyle terör-terörizm risk algısı; herhangi bir terör veya terörizm saldırısı sonucunda oluşabilecek zararların verdiği bilinç durumudur.

Terörizmin en büyük amacı toplumsal dengeyi bozmak ve insanların birbirlerine ve devletin kuruluşlarına olan güvenini zedeleyerek huzurlu ortam oluşmasının önüne geçmektir. Yaşadığımız çağda terör sadece bir bölgede geçerli olmayıp, sınır tanımaz hale gelmiştir. Bu durumda beraberinde terörizme karşı insanlarda risk algısı oluşturmuştur. Terör saldırıları kontrol edilemeyen bir halde olduğu için insanlara kendilerini güçsüz hissettirmiştir. Bu bağlamda da kişiler kendilerinin güvensiz bir ortamda yaşadığı hissini kuvvetlendirerek her an saldırı olabilir duygusu sebebiyle terör riski algısını yaratmıştır (Şen, 2018).

Terör saldırılarında, saldırının ne zaman, nasıl ve kim tarafından yapılacağı bilemeyiz. En önemlisi de kimi hedef alacağını kestiremeyiz. Bir metro istasyonunda, konser alanında, toplu taşıma aracında veya herhangi bir sokakta terör saldırısına maruz kalınabilir. Yaşanan bu belirsizlik insanların terörü risk olarak algılamasına sebep olmaktadır (Yeniçeri ve Dönmez). Belirsizlik faktörü insanların ve toplumların teröre karşı korku ve panik içinde normal yaşamlarını zedelemesi ile sonuçlanmaktadır.

Teknolojinin gelişimi de bu algının daha hızlı artmasına sebep olmaktadır. Günümüzde teknolojinin hızla gelişmesiyle insanların haber almaları da kolaylaşmıştır. Bu bağlamda da sosyal medya, haber kanalları ve internet gazeteciliği fazlasıyla artmıştır. Artan bu haber alma olanaklarıyla insanların bilgiye erişebilmeleri kolaylaşmıştır. Özellikle ülkede infial yaratan terör ve terörizm olayları hızlıca öğrenilmiştir. Medya kanallarında bu haberlerin paylaşımı sürekli olmaktadır. Ayrıca terör örgütleri de düzenlediği saldırılarını kendi kaynaklarından haber yapmaktadır. Bunları başka medya kuruluşlarıyla paylaşmaktadır (Avşar, 2017). Terör örgütleri korku ve dehşet verici görüntülerini paylaşarak topluma psikolojik zararlar vermektedir. Terör örgütleri kendine meşru alan oluşturmak ve faaliyetleri için örgüte eleman kazandırabilmek için de medyayı bolca kullanmaktadır. Terör haberleri toplumda güvensizlik, yılgınlık, karamsarlık, tedirginlik ve korku gibi duygulara sebep olmaktadır. Bu da beraberinde insanlar içinde terörizm risk algısını artırmaktadır (Kazan, 2016). ‘’ Acaba ben de saldırıya

uğrayabilir miyim? Acaba benim ailemden biri de bu terör örgütlerine katılabilir mi? Terör örgütleri benim değerlerine saldırabilir mi?'', gibi sorular insanların teröre karşı risk algısını kuvvetlendirmektedir.

Terörizm risk algısını medya ve teknoloji dışında etkileyen birçok faktör bulunmaktadır. Bunlar; kişinin özellikleri ve duygu durumu, terör tehdidinin büyüklüğü, mesafe faktörü, cinsiyet, yaş ve olayın üzerinden geçen zaman gibi faktörleri kapsar. Kişilerin pozitif ruh halinde olması terör risk algısı daha düşük seviyelere indirger. Negatif ruh halinde ise bu algı yüksektir. Kişinin siyasal düşüncesi, muhafazakar veya milliyetçi olması gibi faktörler de terör risk algısını etkilemektedir. Terör tehdidini büyük görenlerin risk algısı daha yüksek görülmektedir. Terör olaylarının çok sık yaşandığı bir mesafede ise terör riski de o derece yakın hissedilmektedir. Bunlar dışında cinsiyet ve yaşta terör risk algısını etkilemektedir. Terör olaylarının yaşanmasından sonra ki süre ne kadar uzarsa terör risk algısı da o kadar düşmektedir (Demirçivi, 2015).

Sonuç olarak özellikle ülkemiz uzun yıllardır terörü yaşamaktadır. Çevresinde ki ülkelerde yıllardır terör saldırılarına maruz kalmaktadır. Nerdeyse 40 yıla yakın süredir sürekli olarak var olan şehit haberleri ve şehit rakamları ülkemizi deriden yaralamaktadır. Toplumun birçok yerinde aile bireyleri şehit olmaktadır. Ailelerin üzüntüleri yıllara rağmen azalmamış ve artan olaylar ile bu acı maalesef tazeliğini sürdürmektedir. Birçok faaliyet terör nedeniyle ertelenmiş, kesintiye uğramış veya durmuştur. Bu da insanların yaşamında terörün engelleyici ve kesintiye uğratan bir afet türü olduğunu teyit etmektedir. Yaşanan olaylar, verilen şehitler, can ve mal kayıpları gibi tüm olaylar ülkemizde terör risk algısını yükseltmekte ve bu algının yüksek olduğuna kanıt olarak sunulabilmektedir.

Bölüm III: Yöntem

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın modeli, evreni, örneklemi ve verilerin nasıl toplandığı ile analizi konuları açıklanmıştır.

Araştırma Modeli

Araştırma modeli, çalışmanın değişkenlerini ve bu değişkenler arasındaki ilişkiyi içeren, araştırmanın sonuçlarına yön veren ve araştırmanın bütün ana hatlarını belirtecek şeklinde tanımlanmaktadır (Kurtuluş, 2010). Bu çalışmada da öğrencilerin düşüncelerini, tutum ve yaklaşımlarını belirlemede yardımcı olan, olay ve olgulara karşı dışarıdan nesnel bakmaya olanak sağlayan, değişkenler arasındaki ilişkiyi test etmeyi sağlayan, tahmin yürütebilen ve değişkenin alt grupları arasındaki değişimlerin ortaya konulmasına olanak sağlayan nicel araştırma modeli kullanılmıştır (Başol, 2008). Nicel araştırma modelinde yer alan anket yönteminden faydalanılmıştır. Bu yöntem örneklemden ana kütleye varılması açısından önemlidir. Anket kullanılan ölçek ve sorulan sorular arasında kıyaslama imkânı vermektedir. (Arıkan, 2018). Bu araştırmada da evrenden bir örneklem seçilmiş ve yüz yüze anket tekniği uygulanmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın hedef evreni 2019-2020 eğitim ve öğretim yılı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü öğrencilerinin tamamından oluşmaktadır. Örneklem yöntemi olarak tam sayı kullanılmıştır. 240 kişinin kayıtlı olduğu bölümde kayıt donduran, okula hiç devam etmeyen ve araştırmanın yapıldığı zamanda devamsız öğrenciler haricinde 169 kişiye ulaşılarak çalışma uygulanmıştır.

Tablo 6

Kişisel Demografik Frekans Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans**	**Yüzde %**
Cinsiyet	Kadın	113	66,9
	Erkek	56	33,1
	1	56	33,1
Sınıf	2	42	24,9
	3	37	21,9
	4	34	20,1
	18	9	5,3
	19	31	18,3
	20	46	27,2
	21	28	16,6
	22	27	16,0
Yaş	23	20	11,8
	24	3	1,8
	25	2	1,2
	27	1	0,6
	29	1	0,6
	32	1	0,6

Tablo 6'da katılımcıların cinsiyet, sınıf ve yaş frekansları yer almaktadır. Katılımcıların 113'ü kadın ve örneklemin %66,9'unu kadınlar oluşturmaktadır. Katılımcıların erkek sayısı ise 56 olup, örneklemin %33,1'ini temsil etmektedir. Katılımcıların %33,1'i (N=56) 1.sınıf, yüzde 24,9'u (N=42) 2.sınıf, yüzde 21,9'u (N=37) 3.sınıf ve yüzde 20,1'i (N=34) 4.sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcıların yaşlar gruplaması ise; en az 18 yaş ve en fazla 32 yaşlarında kişilerden oluşmuştur. Bu yaş gruplaması içinde ise katılımcıların en fazla %27,2 (N=46) ile 20 yaş grubunda yer aldıkları görülmüştür.

Tablo 7

Yaşanılan Yer Frekans Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Aileniz Türkiye'nin hangi coğrafi	Akdeniz Bölgesi	11	6,5
	Ege Bölgesi	30	17,8
	Marmara Bölgesi	63	37,3
	İç Anadolu Bölgesi	18	10,7
	Karadeniz Bölgesi	27	16,0
	Doğu Anadolu Bölgesi	11	6,5
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	9	5,3
Aileniz nerede yaşıyor?	Köy-Kasaba	31	18,3
	İlçe	46	27,2
	Şehir	34	20,1
	Büyükşehir	58	34,3

Tablo 7'de katılımcıların hangi coğrafi bölgelerde yaşadığı ve hangi merkezlerde ikametgâh ettiğine dair frekans dağılımına yer verilmiştir. Katılımcılar ailelerinin %6,5'i (N=11) Akdeniz, %17,8'i (N=30) Ege, %37,3'ü (N=63) Marmara, %10,7'si (N=18) İç Anadolu, %16'sı (N=27) Karadeniz, %6,5'i (N=11) Doğu Anadolu ve %5,3'ü (N=9) Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşadıklarını belirtmiştir. Yaşadıkları merkezlere bakıldığında ise en fazla %34,3 (N=58) büyükşehirde daha sonra sırasıyla %27,2 (N=46) ile ilçede, %20,1 (N=34) ile şehirlerde ve en az %18,3 (N=31) ile köy ve kasabalarda yaşadıkları sonuçları elde edilmiştir.

Tablo 8

Geçmiş Olay Frekans Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Terör olayına maruz kaldınız mı?	Evet	10	5,9
	Hayır	159	94,1
Tanıdığınız terör olayına maruz kaldı mı?	Evet	22	13,0
	Hayır	147	87,0
Terör dışında herhangi bir suç eylemine maruz kaldınız mı?	Silahla Yaralanma	5	3,0
	Gasp	6	3,6
	Taciz	10	5,9
	Hırsızlık	14	8,3
	Maruz Kalmayan	134	79,3

Tablo 8'de katılımcıların geçmişte kendi veya yakının terör olayına ve suç eylemine maruz kalması durumlarına ait frekans analizi gösterilmiştir. Katılımcıların %5,9'u (N=10) terör olayına maruz kaldıklarını belirtmiştir. Bu oran dışında kalan %94,1'i (N=159) ise terör olayına maruz kalma durumuna rastlanmamıştır. Katılımcıların herhangi bir yakını veya tanıdığının terör olayına maruz kalma durumuna ait veriler göz önüne alındığında katılımcıların %13'ünde (N=22) bu maruz kalma durumu görülmüştür. Maruz kalmayan katılımcı ise %87'dir (N=147). Katılımcıların terör dışında herhangi bir suç eylemine maruz kalmaları durumları ise en fazladan en aza doğru sırasıyla hırsızlık %8,3 (N=14), taciz %5,9 (N=10), gasp %3,6 (N=6) ve silahlı yaralanma ise %3'tür (N=5) şeklindedir. Suç olayına maruz kalmayan katılımcıların oranı ise %79,3'tür (N=34).

Tablo 9

Terör Eğitim Frekansı Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Terör ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?	Evet	10	5,9
	Hayır	159	94,1
Hangi kurumdan eğitim aldınız?	Askeriye	1	10,0
	Sağlık İl Müdürlüğü	3	30,0
	İl Emniyet Müdürlüğü	5	50,0
	Okul	1	10,0

Tablo 9'da katılımcıların terör konusunda eğitim alıp, almadığı ve alındığı takdirde eğitimi hangi kurumdan aldıklarına dair frekans analizi gösterilmiştir. Katılımcıların %94,1 (N=159) terör konusunda herhangi bir eğitim almamışlardır. Eğitim alanların oranı ise %5,9'dur (N=10). Eğitim alan 10 katılımcı eğitimlerini; %50'si (N=5) il emniyet müdürlüğü, %30'u (N=3) sağlık il müdürlüğü, %10'u (N=1) askeriye ve okulda almışlardır.

Tablo 10

Yaşadığı Bölge Terör Frekansı Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
İnsanların yaşadığı bölge teröre bakış açısını değiştirebilir mi?	Evet	138	81,7
	Hayır	31	18,3

Tablo 10'da ''İnsanların yaşadığı bölge teröre bakış açısını değiştirebilir mi?'', sorusuna ait frekans analizi gösterilmiştir. Katılımcıların %81,7'si (N=138) yaşadığı bölgenin teröre bakış açısını bağlı değişime uğradığını belirtmiştir.

Tablo 11

Mülteci Sorunu Terör Frekansı Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Ülkemiz de yaşanan mülteci sorunu teröre neden olmakta mıdır?	Evet	139	82,2
	Hayır	30	17,8

Tablo 11'de ülkemizde yaşanan mülteci sorunun teröre neden olup olmaması frekans analizi verilmiştir. Katılımcıların % 82,2'si (N=139) yüksek oranda mülteci sorunun teröre neden olduğunu düşünmektedir. Bunun dışında kalan %17,8'lik (N=30) kısım ise teröre neden olmadığını ifade etmiştir.

Tablo 12

En Çok Endişelendiren Terör Saldırısı Frekans Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Sizi en çok endişelendiren terör saldırısı nedir?	Alışveriş merkezinde canlı bomba eylemi	21	12,4
	Kimyasal, biyolojik, radyoaktif, nükleer terör saldırısı	130	76,9
	Silahlı eylem	11	6,5
	Siber terör saldırısı	7	4,1

Tablo 12'de katılımcıları en çok endişelendiren terör saldırısının frekans analizine ait veriler gösterilmiştir. Katılımcıları en çok endişelendiren terör saldırısı %76,9 (N=130) ile

kimyasal, biyolojik, radyoaktif ve nükleer terör saldırısı olmuştur. En az endişelendiren terör saldırısı ise %4,1 (N=7) ile siber terör saldırısı olmuştur.

Tablo 13

Terör Afet Yönetimi Sistemi ve TAMP İçeresinde Yer Alma Durumu ile İlgili Frekans Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Sizce terör afet yönetim sistemi içeresinde yer almalı mıdır?	Evet	133	78,7
	Hayır	36	21,3
Türkiye Afet Müdahale Planı'nda (TAMP) terör yer almalı mıdır?	Evet	132	78,1
	Hayır	37	21,9

Tablo 13'te katılımcıların terörü, afet yönetimi sistemi ve TAMP'ta yer almasını isteyip istemediklerine dair frekans analizi gösterilmiştir. Katılımcıların büyük çoğunluğu % 78,7'lik (N=130) bir dilimle terörün afet yönetimi içeresinde yer alması gerektiğini belirtmiştir.. Bu orana benzer bir oran ile %78,1 (N=132) ile terörün TAMP'ta da yer alması gerektiği görüşü katılımcılar tarafından belirtilmiştir.

Tablo 14

Terör Afet Yönetimi İçeresinde Hangi Evrede Yer Almalı İle İlgili Frekans Değerleri

Değişken	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Hazırlık evresi*	85	63,9
Zarar azaltma evresi*	70	52,6
Müdahale evresi*	78	58,6
İyileştirme evresi*	64	48,1

*Tablo 13 'te terörün afet yönetimi sistemi içerisinde yer alması gerektiğini belirten 133 katılımcı üzerinden yüzdeler alınmıştır. Katılımcılara birden fazla seçenek işaretlenme olanağı verilmiştir.

Tablo 14'de terör afet yönetimi sistemi içeresinde yer almasına evet olarak belirten 133 kişinin terörün hangi evrede bulunması gerektiğini ifade eden cevaplarına ait frekans analizi gösterilmiştir. Katılımcıların terörün en fazla %63,9 (N=85) ile hazırlık evresinde en az ise %48,1 (N=64) ile iyileştirme evresinde bulunmasını ifade etmektedir.

Tablo 15

Terör Neden Olduğu İkincil Afetler İle İlgili Frekans Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Terör hangi ikincil afetlere neden olabilir?*	Kimyasal, biyolojik, radyoaktif, nükleer (KBRN) saldırısı	133	78,7
	Göç	125	74,0
	Orman yangınları	62	36,7
	Savaşlar	150	88,8
	Ulaşım kazaları	79	46,7

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 15'de katılımcıların terörün hangi ikincil afete neden olduğu sorusuna ait frekans analizi gösterilmiştir. Katılımcıların %88,8' i (N=150) savaş afeti olduğunu belirtmiştir. Terörün neden olduğu ikincil afet olarak katılımcılar tarafından en az %36,7 (N=62) ile orman yangınları olduğu belirtilmiştir.

Tablo 16

Kuş Gribi, Domuz Gribi vb. Epidemik Hastalıkları Terör Saldırısı Olarak Görüyor Musunuz İle İlgili Frekans Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Kuş gribi, domuz gribi vb. epidemik hastalıkları terör saldırısı olarak görüyor musunuz?	Evet	98	58
	Hayır	71	42

Tablo 16'da ''Kuş gribi, domuz gribi vb. epidemik hastalıkları terör saldırısı olarak görüyor musunuz?'' sorusuyla ilgili frekans analiz tablosu gösterilmiştir. Katılımcıların %58'i (N=98) bu epidemik hastalıkları bir terör saldırısı olarak nitelendirmektedir. %42'si (N=71) bu durumları terör saldırısı olarak görmemektedir.

Tablo 17

AFAD Görev ve Sorumlulukları Neler Olmalıdır Sorusunun Frekans Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
AFAD herhangi bir terör saldırısında görev ve sorumlulukları neler olmalıdır?*	Terör saldırıların öncesinde eğitimler düzenlemeli ve planlar yapmalıdır.	139	82,2
	Terör saldırısı müdahale kısmında olmalıdır.	59	34,9
	Kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamalıdır	121	71,6
	Sadece maddi yardımlar sağlamalıdır.	18	10,7
	Terör saldırısı sonrası psikososyal destek sağlamalıdır.	110	65,1

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Tablo 17'de herhangi bir terör saldırısında AFAD kurumunun görev ve sorumlulukları neler olmalıdır sorusunun frekans analizi gösterilmiştir. Katılımcılar %82,2' si (N=139) gibi yüksek bir oranı terör saldırıların öncesinde eğitimler düzenlemesi ve planlar yapması olduğunu belirtmişlerdir. En az %10,7 (N=18) oran ile sadece maddi yardımlarda bulunması gerektiğini ifade etmiştir.

Tablo 18

AFAD Görev Ve Sorumlulukları Neler Olmalıdır Sorusunun Frekans Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Size göre ülkemizde ki terörün en önemli nedeni ne olabilir?	Güvensiz ortam	32	18,9
	Göç	7	4,1
	Etnik bölücülük	106	62,7
	Diğer ülkelerde yaşanan terörist saldırılar	24	14,2

Tablo 18'de katılımcıların ülkemizdeki terörün en önemli nedeni ne olabilir sorusuna ait frekans tablosu gösterilmiştir. Katılımcılar %62,7'lik (N=106) oran ile terörün en önemli nedeni olarak etnik bölücülüğün neden olduğunu ifade etmişlerdir.

Tablo 19

Terör Saldırısında Gönüllü Çalışma Frekans Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Herhangi bir terör saldırısı sonrası gönüllü olarak çalışmak ister misiniz?	Evet	137	81,1
	Hayır	32	18,9

Tablo 19'da katılımcılara yönlendirilen ''terör durumunda gönüllü çalışıp, çalışmayacaklarına'' dair soruya katılımcıların %81,1'i (N=137) herhangi bir terör saldırısında gönüllü çalışabileceklerini ifade ederken, 18,9'u (N=32) ise çalışmak istemediklerini belirtmektedirler.

Tablo 20

Gelecekte Terör Riskinin Ortadan Kalkacağını Düşünüyor Musunuz Sorusu ile İlgili Frekans Değerleri

Değişken	**Gruplar**	**Frekans(f)**	**Yüzde (%)**
Gelecekte terör riskinin ortadan kalkacağını düşünüyor musunuz?	Evet	22	13,0
	Hayır	147	87,0

Tablo 20'ye göre katılımcıların %87'si (N=147) gibi yüksek bir oranda terör riskinin gelecekte ortadan kalkacağını düşünmediklerini belirtmektedirler.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada katılımcılara ait veri toplama araçları olarak demografik sorular, kişisel afet ve terör soruları ardından Yeniçeri ve Dönmez (2006) tarafından geliştirilen Terörizm Riski Algısı Ölçeği, Terörizmi Kim Önler anketleri ve terör bilgi düzeylerini ölçmek içinde test uygulanmıştır.

Terörizm riski algısı ölçeği. Katılımcıların terörizm risk algısının ölçümünde Yeniçeri ve Dönmez (2006) tarafından geliştirilmiş olan Terörizm Risk Algısı Ölçeği (TRAÖ) (bakınız Ek A) kullanılmıştır (Yeniçeri ve Dönmez, 2006). TRAÖ 15 maddeden ve 5'li Likert tipi ölçekten oluşmaktadır. Ölçekte katılımcılara kendi kişisel düşüncelerine yakın gördüğü 1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kısmen Katılıyorum, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden birinin işaretlenmesi istenmektedir. Ölçekte kullanılan maddelerden 3 ve 14 sorulara ters kodlama yapılmıştır.

Tablo 21

Terörizm Risk Algısı Ölçeği Faktörleri

Faktör No	**Faktör İsmi**	**İçerdiği Maddeler**
1	Belirsizlik	1,2,4,6,8,10,11,15
2	Sosyal kimlik	5,9,13
3	Yakın çevre	3,7,14

Tablo 21'e göre ölçek belirsizlik (madde 1,2,4,6,8,10,11,15), sosyal kimlik (5,9,13) ve yakın çevre (madde 3,7,14) faktörlerinden oluşmaktadır.

Ölçek güvenirlik analizi için Cronbach's Alfa istatistik testi uygulanmıştır. Kılıç (2016)'ya göre Cronbach's Alfa değeri $0.81<\alpha<1.00$ arasında ise ölçek yüksek güvenirliktedir (Kılıç, 2016). Ölçeğin iç tutarlılık Cronbach alfa katsayıları; belirsizlik alt ölçeği için ,84, sosyal kimlik alt ölçeği ise ,76 ve yakın çevre alt ölçeği ,51 olarak belirlenmiştir (Yeniçeri ve Dönmez, 2006). Çalışmada yapılan güvenirlik analizinde ise TRAÖ ölçeğinin tamamı için Tablo 22'ye göre Cronbach's Alpha değeri ,878 değeri çıkmıştır. Bu da ölçeğin yüksek güvenirlikte olduğunu belirtmektedir.

Tablo 22

TRAÖ Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N of Items
,878	14

Geçerlilik çalışmaları.

TRAÖ faktör analizi. Faktör analizi birbiriyle ilişkisi olan birçok değişkeni gruplara ayırarak, daha az sayıda birbiriyle anlamlı değişkenler veya faktörler bulmayı amaçlayan çok değişkenli istatistik olarak açıklanabilir (Büyüköztürk, 2002). Çalışmanın faktör analizine uygunluğu Bartlett Testi ve Kaiser- Meyer –Olkin (KMO) değerlerine bakılarak belirlenir. Bartlett testinde P value degeri 0,05'ten küçükse veriler faktör analizi için uygundur. KMO değeri için 1'e ne kadar yakınsa faktör analizi için o kadar uygundur. KMO değeri 0,50'in altında ise faktör analizi için kabul edilemez olduğunu göstermektedir. Bu değer 0,90'ın üzerinde ise çok yüksek veya mükemmel güvenirlikte kabul edilmektedir (Can, 2018).

Tablo 23

TRAÖ'ine Ait Faktör Analizi Bulguları KMO ve Bartlett's Küresellik Testi

Kaiser-Meyer-Olkin Örnekleme Yeterliliğinin Ölçümü.		,902
Bartlett 'in Küresellik Testi	Yaklaşık Kay-Kare	1431,596
	Serbestlik Derecesi	91
	Sig.	,000

Tablo 23'e göre yapılan istatistikte KMO değeri ,902 bulunmuştur. Bu değer 0,90'dan büyük bir değer olduğu için mükemmel veya yüksek güvenirlikte faktör analizine uygun olduğunu belirtmektedir. Bartlett 'in küresellik testi sonucunda ise P değeri 0,05'ten küçük olduğundan dolayı faktör analizi için uygundur.

Tablo 24

Özdeğer İstatistiği ve Faktörlerin Varyansı Açıklama Güçleri

F	**Faktörün Adı**	**Toplam Varyans**	**Varyans %**	**Toplam %**
1	Belirsizlik	6,727	48,051	48,051
2	Sosyal kimlik	1,654	11,813	59,864
3	Yakın çevre	1,345	9,607	69,471

Tablo 24'te ''Özdeğer İstatistiği Ve Faktörlerin Varyansı Açıklama Güç'' değerleri verilmiştir. Veri setine göre özdeğer sonucu 1'den büyük olan faktörler anlamlı kabul edilmektedir. Bu bağlamda 1'den büyük olan 3 faktör ortaya çıkmıştır. Bunlar varyansın; 1.faktör belirsizlik %48,051 'ini, 2.faktör sosyal çevre %11,813'ünü ve 3.faktör yakın çevre % 9,607'sini oluşturmaktadır. 3 faktör birlikte ise toplam varyansın %69,471'ini açıklamaktadır.

Tablo 25

TRAÖ'inin Faktör Yük Değerleri

Maddeler*	**F1**	**F2**	**F3**
4	,853		
1	,822		
2	,799		
6	,785		
15	,778		
8	,728		
10	,712		
11	,710		
9		,852	
5		,808	
13		,773	
14			,878
3			,760
7			,709

***0,40'ın altında olan değerler gösterilmemiştir.

Yapılan faktör analizi sonucunda SPSS programı ölçeği 3 faktörde anlamlı kılmıştır. Tablo 25'de faktör analizi sonucu 3 boyuttan oluşan yük değerleri gösterilmiştir. 0,40'ın üzerindeki değerler tabloya aktarılmıştır. Bu 3 boyutlu faktörler ve bu faktörlere ait sorular aşağıdaki tablolarda gösterilmiştir (Tablo 26,27 ve 28).

Tablo 26

Belirsizlik Faktörü Soruları

Faktör Soruları	Yük Değeri
L4-BELİRSİZLİK Yakınlarımın terör kurbanı olma olasılıkları vardır.	,853
L1- BELİRSİZLİK Yolda yürürken terörist eylem kurbanı olabilirim.	,822
L2- BELİRSİZLİK Alışveriş merkezlerinde terörist bombalama eylemlerine maruz kalma olasılığım vardır.	,799
L6- BELİRSİZLİK Yurt içinde seyahat ederken terörist eylemlerle maruz kalma olasılığım vardır.	,785
L15- BELİRSİZLİK Terörist bir saldırıda zarar görmek benim kontrolümde değildir.	,778
L8- BELİRSİZLİK Yurt dışında seyahat ederken terörist eylemlerle maruz kalma olasılığım vardır.	,728
L10- BELİRSİZLİK Terörist bir saldırıda zarar görme olasılığım yüksektir.	,712
L11-BELİRSİZLİK Terörist bir eylemden zarar görme olasılığım beni endişelendiriyor.	,710

Tablo 27

Sosyal Kimlik Faktörü Soruları

Faktör Soruları	Yük Değeri
L9-SOSYAL KİMLİK İdeolojik görüşüm nedeniyle terörist bir eyleme hedef olabilirim.	,852
L5-SOSYAL KİMLİK Dini inançlarım nedeniyle terörist bir eyleme hedef olabilirim.	,808
L13-SOSYAL KİMLİK Yaşam tarzım (tercihlerim) nedeniyle terörist bir eyleme hedef olabilirim.	,773

Tablo 28

Yakın Çevre Faktörü Soruları

Faktör Soruları	Yük Değeri
L14-YAKIN ÇEVRE Okulda terörist saldırı olma olasılığı yoktur.	,878
L3- YAKIN ÇEVRE Benim gibi insanların terörist saldırıya maruz kalma olasılıkları yoktur.	,760
L7- YAKIN ÇEVRE Evimin bulunduğu çevrede terörist saldırısı olma olasılığı vardır.	,709

Terörü kim önler anketi. Katılımcıların terörü önlemede güvendikleri kurumları belirlemek için Yeniçeri ve Dönmez (2006) tarafından geliştirilmiş olan Terörü Kim Önler Anketi (TKÖA) (bakınız Ek A) kullanılmıştır (Yeniçeri ve Dönmez, 2006). Anket 5'likert ölçeğinden oluşmaktadır. Ankette katılımcılara kendi kişisel düşüncelerine yakın gördüğü 1-Kesinlikle Katılmıyorum, 2-Katılmıyorum, 3-Kısmen Katılıyorum, 4-Katılıyorum, 5-Kesinlikle Katılıyorum seçeneklerinden birini işaretlenmesi istenmektedir. Ankette yer alan 17 kurum ve kuruluşun yanına AFAD Kurumu da dâhil edilerek toplam 18 kurum ve kuruluşa yer verilmiştir. Bu kurum ve kuruluşlar alfabetik sıraya göre listelenip katılımcılara uygulanmıştır.

Terör bilgi düzeyi. Öğlencilerin terör ile ilgili bilgi düzeylerin nasıl farklılaştığını ölçmek için 12 sorudan oluşan test sınavı uygulanmıştır. Bu test sınavında soruları ülkemizde geçmişte yaşanan terör saldırıları ve dünyada yaşanan önemli terör saldırıları sorulmuştur. Literatür taranarak terör; çeşitleri, amaçları ve unsurlarının neler olduğuna dair sorulara yer verilmiştir. Terör ihbar hattı ve terörün ülkemize etkilerinin de bulunduğu test sorularda dahil edilmiştir (bakınız Ek A). Her sorunun doğru cevabına 1 puan verilmiştir. Yanlış cevaplar puanlamaya bir etkisi olmamıştır.

Verilerin Toplanması

Çalışmada öncelikle kullanılacak anket ve ölçekler gerekli düzenlemeler ve eklemeler yapılarak düzenlenmiştir. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler ve Eğitim Etik Kuruluna başvurularak bilimsel etik kurul onayı alınmıştır. Etik kurulu onayı alındıktan sonra anket uygulanması için Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nden gerekli izinler alınmıştır. Anket, Şubat 2020-Mart 2020 tarihleri arasında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü öğrencilerinin gönüllü katılım ilkesine bağlı kalarak yüz yüze görüşülerek uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Veriler analizi ve çözümlenmesi için ''Statistical Package For The Social Sciences (SPSS) 19'' programı kullanılmıştır. Ölçeğin güvenirlik ve geçerlilik analizleri yapılmıştır. Değişkenlerin yüzde ve frekans değerleri verilmiştir. TRA ölçeğinden elde edilen faktörler Independent Samples T-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA), Tukey Testi ve Korelesyon analizleri ile değerlendirilmiştir. Terör bilgi düzeyleri ile de değişkenler arasındaki ilişki Independent Samples T-Test analizi ile tespit edilmiştir. TKÖ anketi ise ortalama ve standart sapma değerleri verilerek değerlendirilmiştir. Kolmogorov-Smirnov (KS) ve Shapiro-Wilk (SW) normallik testleri ile uygulanmıştır. Testler sonucunda elde edilen p-değeri 0,05'ten büyükse verinin normal dağılıma uyduğu sonucuna ulaşılır. Yapılan analiz sonucu $p>0,05$ olduğundan veri seti normal dağılmış ve parametrik testler kullanılmıştır.

Bölüm IV: Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde araştırmada kullanılan ölçekler ve anketlerden elde edilen bulgular sunulmuştur. Elde edilen bulgulara sırasıyla yer verilerek yorumlanmıştır.

Analizlerin sonucunda ilk olarak; öğrencilerin yaş, sınıf, terör bilgi düzeyleri ve terör risk algısı ölçeği ile arasındaki ilişkileri tespit etmeye yönelik bulgulara yer verilmiştir. Ardından öğrencilerin demografik özellikleri, terör ve afet ile ilgili kişisel düşüncelerinin terör risk algısı ölçeği ile arasındaki ilişkiye dair bulgulara yer verilmiştir. Son olarak terör bilgi düzeyleri ile öğrencilerin demografik özellikleri, terör ve afet ile ilgili kişisel düşüncelerinin arasındaki ilişkiye yönelik bulgular verilmiştir.

Acil Yardım Ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Yaş, Sınıf, Terör Bilgi Düzeyleri Ve Terör Risk Algısı Arasındaki İlişki

Acil yardım ve afet yönetimi bölümü öğrencilerinin yaşı, sınıfı, terör bilgi düzeyleri ve terör risk algısı ölçeğinin 3 alt değişkeni arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla korelasyon analizi yapılmıştır. Bu analizin sonucunda korelasyon katsayısı göz önünde bulundurularak anlamlı olanlar yorumlanmıştır. Bu bağlamda birbirleriyle ilişkili olan değişkenler tespit edilmiştir.

Tablo 29

Acil Yardım Ve Afet Yönetimi Öğrencilerinin Yaş, Sınıf, Terör Bilgi Düzeyleri Ve Terör Risk Algısının Birbirleri ile İlişkisine Yönelik Korelasyon Analizi

		Yaş	Sınıf	Doğru Sayısı	Belirsizlik	Sosyal Kimlik	Yakın Çevre
Yaş	R	1					
Sınıf	R	**.592****	1				
Dogru Sayısı	R	.064	-.059	1			
Belirsizlik	R	**.175***	**.186***	-.088	1		
Sosyal Kimlik	R	.009	.039	-.021	**.590****	1	
Yakın Çevre	R	-.041	-.091	-.080	.004	.139	1

***.p<0,01 ve *.p<0,05 ; R:Pearson korelasyon katsayısı*

Tablo 29'da öğrencilerin yaş, sınıf, terör bilgi düzeylerine ait doğru sayıları ve terör risk algısı ölçeğinin korelasyon katsayıları verilmiştir. Tabloya bakıldığı zaman, sınıf ile yaş arasında pozitif yönlü istatiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir (r=0.592, (p<0,01). Aralarında bu ilişki orta düzey bir ilişkidir (0.400<r<0.600). Yaş ile belirsizlik arasında pozitif yönlü istatiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (r=0.175, p<0,05). Yaş ile belirsizlik arasında ki ilişki ise çok zayıf bir ilişkidir (0.000<r<0.200).

Sınıf ile belirsizlik arasında ise pozitif yönlü istatiksel olarak anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir (r=0.186, p<0,05). Bu ilişki çok zayıf bir ilişkidir (0.000<r<0.200). Son olarak da belirsizlik ve sosyal kimlik arasında pozitif yönlü istatiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur (r=0.590, p<0,01). Belirsizlik ile sosyal kimlik arasındaki ilişki ise orta düzey bir ilişkidir (0.400<r<0.600). Diğer değişkenler arasında herhangi bir anlamlı bir ilişki tespit edilememiştir (p>0,05)

Acil Yardım Ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Demografik Özeliklerine, Terör ve Afet Hakkında Kişisel Düşüncelerine Göre Terör Bilgi Düzeyleri Arasındaki Farklılıklara İlişkin Bulgular

Öğrencilerin cinsiyet, kendisi veya yakınının teröre maruz kalma durumu, terörle ilgili eğitim alma durumu, terör afet yönetimi ve TAMP içerisinde yer alma durumu, yaşadığı bölgenin teröre karşı bakış açısı, ülkemizde yaşanan mülteci sorunun teröre neden olma durumu, terör saldırısında gönüllü çalışma durumu ve gelecekte terör riskinin ortadan kalkması durumu değişkenlerinin terör risk algısı üzerinde anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını ortaya koymak amacıyla uygulanmıştır. Bu bağlamda elde edilen bulgular aşağıda gösterilmiştir. Bu bulgular yorumlanarak ifade edilmiştir.

Öğrencilerin Cinsiyetleri İle Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları

Erkek ve kadın öğrencilerin terör risk algısına ilişkin aritmetik ortalamalar arasında cinsiyet açısından bir fark olup olmadığı belirlemek için t-Testi ile analiz edilmiştir. Bu analize ait bulgular Tablo 30'da verilmiştir.

Tablo 30

Öğrencilerin Terör Risk Algısının Cinsiyet Değişkeni Açısından Farklılıkları Belirlemeye Yönelik Uygulanan t-Testi Sonuçları

Faktörler	**Cinsiyet**	**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	***p.**
Belirsizlik	Erkek	56	3.4152	.91020	**.007**
	Kadın	113	3.7887	.61716	
Sosyal Kimlik	Erkek	56	2.8036	1.15606	.517
	Kadın	113	2.9174	1.02984	
Yakın Çevre	Erkek	56	2.1131	.60059	.349
	Kadın	113	2.2035	.58322	

***p<0.05**

Tablo 30'da ölçek sorularının "Cinsiyete" göre karşılaştırma sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre "Belirsizlik'' faktörü arasında istatiksel olarak aralarındaki fark anlamlıdır. (p<0,05). Bu sonuçlara göre aritmetik ortalamalar değerlendirildiğinde kadın öğrencilerin (3,7887) belirsizlik düzeylerinin erkek öğrencilere göre (3.4152) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Bir başka ifadeyle terör risk algısı faktörlerinden belirsizlik faktörü kadınlarda daha yüksek algılanmaktadır. Kadın öğrenciler erkek öğrencilere nazaran terör olaylarında belirsizliğin daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir.

"Sosyal Kimlik'' faktörü açısından erkeklerin ortalamaları (3.4152) ile kadınların ortalamaları (2.9174) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05). "Yakın Çevre'' faktörü açısından ise erkeklerin ortalamaları (2.1131) ile kadınların ortalamaları (2.2035) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsız bulunmuştur. (p>0,05).

Öğrencilerin Kendi Veya Yakının Bir Terörist Saldırıya Maruz Kalma Durumları İle Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları

Öğrencilerin kendilerinin veya yakının herhangi bir terör saldırısı sonrasında terör risk algısı arasındaki ilişkiyi aritmetik ortalamalar ile bir fark olup olmadığını belirlemeye yönelik t-Testi analizi uygulanmıştır. Bu analizlerde ki bulgular Tablo 31 ve Tablo 32'de verilmiştir.

Tablo 31

Öğrencilerin Terör Risk Algısının Teröre Maruz Kalma Değişkenine Göre Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları

Faktörler	**Teröre Maruz Kalma**	**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	***p.**
Belirsizlik	Evet	10	4.1875	.64617	**.022**
	Hayır	159	3.6321	.74115	
Sosyal Kimlik	Evet	10	3.8333	1.14665	**.003**
	Hayır	159	2.8197	1.04117	
Yakın Çevre	Evet	10	2.1667	.59317	.970
	Hayır	159	2.1740	.59040	

***p<0.05**

Tablo 31'de terör maruz kalan öğrencilerin ölçek sorularına göre karşılaştırılması verilmiştir. Bu tabloya göre öğrencilerin terör olaylarına maruz kalıp kalmama durumları ile "Belirsizlik'' ve "Sosyal Kimlik'' faktörleri istatiksel olarak aralarındaki fark anlamlıdır. (p<0,05). Bu sonuçlardan hareketle aritmetik ortalama büyüklükleri bakımından teröre maruz kalanların (4.1875) belirsizlik durumu, teröre maruz kalmayanlara (3,6321) göre daha yüksektir. Aynı şekilde teröre maruz kalanların (3.8333) sosyal kimlik durumu nedeniyle terörist saldırısı olma hedefi teröre maruz kalmayanlara göre (2.8197) daha yüksektir. Ancak "Yakın Çevre'' faktörü açısından teröre maruz kalanların ortalamaları (2.1667) ile teröre maruz kalmayanların ortalamaları (2.1740) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05).

Tablo 32

Öğrencilerin Bir Yakının veya Tanıdığının Teröre Maruz Kalma Durumu Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları

Faktörler	**Teröre Yakını Veya Tanıdığı Maruz Kalma**	**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	***p.**
Belirsizlik	Evet	22	4.0000	.53591	**.023**
	Hayır	147	3.6148	.76112	
Sosyal Kimlik	Evet	22	3.1667	1.04274	.179
	Hayır	147	2.8367	1.07225	
Yakın Çevre	Evet	22	2.1970	.68745	.842
	Hayır	147	2.1701	.57519	

***p<0.05**

Tablo 32'de öğrencilerin bir yakını veya kendinin teröre maruz kalıp kalmama durumlarının ölçek sorularına göre karşılaştırılması gösterilmiştir. Bu tabloya göre yakını veya tanıdığının teröre maruz kalıp kalmama durumları ile "Belirsizlik'' faktörü istatiksel olarak aralarındaki fark anlamlıdır (p<0,05). Bu sonuçlara göre aritmetik ortalama büyüklüklerine bakıldığında bir yakını veya tanıdığı teröre maruz kalanların (4.0000) belirsizlik düzeyi maruz kalmayanlara (3.6148) göre daha yüksektir.

"Sosyal Kimlik'' faktörü açısından teröre yakını veya tanıdığını maruz kalanların ortalamaları (3.1667) ile teröre yakını veya tanıdığı maruz kalmayanların ortalamaları (2.8367) arasında istatiksel olarak anlamlı fark yoktur (p>0,05). "Yakın Çevre'' faktörü açısından ise teröre yakını veya tanıdığını maruz kalanların ortalamaları (2.1970) ile teröre yakını veya tanıdığı maruz kalmayanların ortalamaları (2.1701) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsız bulunmuştur (p>0,05).

Öğrencilerin Terör Eğitimleri Alma Durumlarına Göre Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları

Öğrencilerin terör eğitimi alma durumlarına göre terör risk algısını arasındaki ilişkiyi aritmetik ortalamalar ile bir fark olup olmadığını belirlemeye yönelik t-Testi analizi uygulanmıştır. Bu analiz Tablo 33'de gösterilmiştir.

Tablo 33

Öğrencilerin Terör Eğitimi Alma Durumu Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları

Faktörler	**Terör Eğitim Alma**	**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	***p.**
Belirsizlik	Evet	10	3.3875	.75794	.226
	Hayır	159	3.6824	.74401	
Sosyal Kimlik	Evet	10	2.8667	.80431	.969
	Hayır	159	2.8805	1.08777	
Yakın Çevre	Evet	10	2.1667	.67128	.970
	Hayır	159	2.1667	.58562	

***p<0.05**

Tablo 33'de öğrencilerin terör eğitimi alma durumlarının terör risk algısı üzerine farklılıkları gösterilmiştir. Bu tabloya göre "Belirsizlik'' faktörü açısından terör eğitimi alanların ortalamaları (3.3875) ile terör eğitimi almayanların ortalamaları (3.6824) arasında istatiksel olarak anlamlı fark yoktur (p>0,05). "Sosyal Kimlik'' faktörü açısından da terör eğitimi alanların ortalamaları (2.8667) ile terör eğitimi almayanların ortalamaları (2.8805)

arasındaki fark istatiksel olarak anlamsız bulunmuştur (p>0,05). "Yakın Çevre'' faktörü açısından da terör eğitimi alanların ortalamaları (2.1667) ile terör eğitimi almayanların ortalamaları (2.1667) arasındaki fark istatiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p>0,05). Tüm bu sonuçlara göre terör risk algısı üzerine terör eğitimi alma ve almama durumlarının bir etkisi olmamıştır.

Öğrencilerin Terörü Afet Yönetimi Ve TAMP İçerisinde Görme Durumlarının Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları.

Öğrencilerin terörü afet yönetimi ve TAMP 'ta görüp göremediklerinin terör risk algısı arasındaki ilişkiyi aritmetik ortalamalarla belirlemek için t-Testi analizi uygulanmıştır. Bu analizler Tablo 34 ve Tablo 35'de belirtilmiştir.

Tablo 34

Öğrencilerin Terörü Afet Yönetimi İçerisinde Bulunma Durumları Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları

Faktörler	**Terör Afet Yönetimi İçerisinde Yer Alma Durumu**	**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	***p.**
Belirsizlik	Evet	133	3.6983	.73084	.265
	Hayır	36	3.5417	.79732	
Sosyal Kimlik	Evet	133	2.8797	1.04474	1.000
	Hayır	36	2.8796	1.17960	
Yakın Çevre	Evet	133	2.1303	.54097	0.66
	Hayır	36	2.3333	.72594	

***p<0.05**

Tablo 34'de terör afet yönetimi içerisinde yer alıp almaması durumunun terör risk algısı üzerindeki farklılıkları gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre "Belirsizlik'' faktörü açısından terörü afet yönetimi içerisinde yer almasını isteyenlerin ortalamaları (3.6983) ile terörü afet yönetimi içerisinde yer almasını istemeyenlerin ortalamaları (3.5417) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsız bulunmuştur (p>0,05). "Sosyal Kimlik'' faktörü açısından terörü afet yönetimi

içerisinde yer almasını isteyenlerin ortalamaları (2.8797) ile terörü afet yönetimi içerisinde yer almasını istemeyenlerin ortalamaları (2.8796) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05). "Yakın Çevre'' faktörü açısından terörü afet yönetimi içerisinde yer almasını isteyenlerin ortalamaları (2.1303) ile terörü afet yönetimi içerisinde yer almasını istemeyenlerin ortalamaları (2.3333) arasında istatiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p>0,05).

Tablo 35

Öğrencilerin Terörü TAMP İçerisinde Bulunma Durumları Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları

Faktörler	**Terör TAMP İçerisinde Yer Alma Durumu**	**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	***p.**
Belirsizlik	Evet	132	3.7083	.73127	.154
	Hayır	37	3.5101	.78637	
Sosyal Kimlik	Evet	132	2.8939	1.02828	.769
	Hayır	37	2.8288	1.22631	
Yakın Çevre	Evet	132	2.1364	.57360	.121
	Hayır	37	2.3063	.63039	

***p<0.05**

Tablo 35'de ölçek sorularının terörü TAMP 'ta yer alıp almaması göre karşılaştırma sonuçları gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre "Belirsizlik'' faktörü açısından terörü TAMP içerisinde yer almasını isteyenlerin ortalamaları (3.7083) ile terörü TAMP içerisinde yer almasını istemeyenlerin ortalamaları (3.5101) arasında istatiksel olarak fark yoktur (p>0,05). "Sosyal Kimlik'' faktörü açısından terörü TAMP içerisinde yer almasını isteyenlerin ortalamaları (2.8939) ile terörü afet yönetimi içerisinde yer almasını istemeyenlerin ortalamaları (2.8288) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05). "Yakın Çevre'' faktörü açısından terörü TAMP içerisinde yer almasını isteyenlerin ortalamaları (2.1364) ile terörü afet yönetimi içerisinde yer almasını istemeyenlerin ortalamaları (2.3063) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsız bulunmuştur (p>0,05).

Öğrencilerin Ülkemizde Yaşanan Mülteci Sorununun Teröre Neden Olup Olmama Durumlarının Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları

Öğrencilerin ülkemizde yaşanan mülteci sorunun teröre neden olup olmama durumlarının terör risk algısı arasındaki ilişkiyi aritmetik ortalamalarla belirlemek için t-Testi analizi uygulanmıştır. Bu analizler Tablo 36'de belirtilmiştir.

Tablo 36

Öğrencilerin Ülkemizde Yaşanan Mülteci Sorunu Teröre Neden Olup Olmama Durumlarının Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları

Faktörler	**Mülteci Sorunu Teröre Neden Olmaktadır**	**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	***p.**
Belirsizlik	Evet	139	3.7176	.69391	.106
	Hayır	30	3.4208	.92527	
Sosyal Kimlik	Evet	139	2.9209	1.07645	.283
	Hayır	30	2.6889	1.04289	
Yakın Çevre	Evet	139	2.1487	.57898	.269
	Hayır	30	2.2889	.62962	

***p<0.05**

Tablo 36'da ölçek sorularının ülkemizde yaşanan mülteci sorununun teröre neden olup olmamasına göre karşılaştırması gösterilmiştir. Bu sonuçlara göre "Belirsizlik'' faktörü açısından mülteci sorunun teröre neden olduğunu belirtenlerin ortalamaları (3.7176) ile mülteci sorunun teröre neden olmadığını belirtenlerin ortalamaları (3.4208) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05). "Sosyal Kimlik'' faktörü açısından mülteci sorunun teröre neden olduğunu belirtenlerin ortalamaları (2.9209) ile mülteci sorunun teröre neden olmadığını belirtenlerin ortalamaları (2.6889) arasında istatiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p>0,05). "Yakın Çevre'' faktörü açısından mülteci sorunun teröre neden olduğunu belirtenlerin ortalamaları (2.1487) ile mülteci sorunun teröre neden olmadığını belirtenlerin ortalamaları (2.2889) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsız bulunmuştur (p>0,05).

Öğrencilerin Terör Saldırısı Sonrası Gönüllü Olarak Çalışıp Çalışmama Durumlarının Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları

Öğrencilerin herhangi bir terör saldırısı sonrası gönüllü olarak çalışma durumları ile terör risk algısı arasındaki ilişkiyi aritmetik ortalamalarla belirlemek için t-Testi analizi uygulanmıştır. Bu analizler Tablo 37'de belirtilmiştir.

Tablo 37

Öğrencilerin Terör Saldırısı Sonrası Gönüllü Olarak Çalışıp Çalışmama Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda T-Testi Sonuçları

Faktörler	**Terör Saldırısı Sonrası Gönüllü Olarak Çalışmak İster misiniz?**	**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	***p.**
Belirsizlik	Evet	137	3.6880	.73688	.408
	Hayır	32	3.5664	.78737	
Sosyal Kimlik	Evet	137	2.9075	1.03826	.486
	Hayır	32	2.7604	1.21294	
Yakın Çevre	Evet	137	2.1679	.59012	.796
	Hayır	32	2.1979	.59182	

***p<0.05**

Tablo 37'de ölçek sorularının terör saldırısı sonrasında gönüllü olarak çalışıp çalışmama durumlarının karşılaştırılması sonuçları verilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında "Belirsizlik'' faktörü açısından terör saldırısı sonrasında gönüllü olarak çalışmak isteyenlerin ortalamaları (3.6880) ile terör saldırısı sonrasında gönüllü olarak çalışmak istemeyenlerin ortalamaları (3.5664) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05). "Sosyal Kimlik'' faktörü açısından terör saldırısı sonrasında gönüllü olarak çalışmak isteyenlerin ortalamaları (2.9075) ile terör saldırısı sonrasında gönüllü olarak çalışmak istemeyenlerin ortalamaları (2.7604) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05). "Yakın Çevre'' faktörü açısından terör saldırısı sonrasında gönüllü olarak çalışmak isteyenlerin ortalamaları (2.1679) ile terör saldırısı

sonrasında gönüllü olarak çalışmak istemeyenlerin ortalamaları (2.1979) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05).

Öğrencilerin Gelecekte Terör Riskinin Ortadan Kalkıp Kalkmayacağı Durumlarının Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları

Öğrencilerin, ‘’Gelecekte terör riskinin ortadan kalkacağını düşünüyor musunuz?’’, sorusuna cevapları ile terör risk algısı arasındaki ilişkiyi aritmetik ortalamalarla belirlemek için t-Testi analizi uygulanmıştır. Bu analizler Tablo 38’de belirtilmiştir

Tablo 38

Öğrencilerin Gelecekte Terör Riskinin Ortadan Kalkıp Kalkmayacağı Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda T-Testi Sonuçları

Faktörler	**Gelecekte Terör Riskinin Ortadan Kalkacağını Düşünüyor Musunuz?**	**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	***p.**
Belirsizlik	Evet	22	3.2670	.75128	**.007**
	Hayır	147	3.7245	.72901	
Sosyal Kimlik	Evet	22	2.5909	.96462	.176
	Hayır	147	2.9229	1.08263	
Yakın Çevre	Evet	22	2.0758	.43561	.405
	Hayır	147	2.1882	.60825	

***p<0.05**

Tablo 38’de ölçek soruları ile gelecekte terör riskinin ortadan kalkıp kalkmayacağını düşünenlerin karşılaştırılması verilmiştir. Bu sonuçlara bakıldığında “Belirsizlik’’ faktörü ile gelecekte terör riskinin ortadan kalkıp kalkmayacağı değişkeni arasında anlamlı bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır (p<0,05). Bu tabloya göre aritmetik ortalama büyüklüklerini değerlendirdiğimiz zaman gelecekte terör riskinin ortadan kalkacağını düşünmeyenlerin (3.7245) belirsizlik düzeyleri terör riskinin ortadan kalkacağını düşünenlere (3.2670) göre daha

yüksektir. Bir başka ifadeyle gelecekte terör riskinin olması belirsizlik düzeyini güçlendirmektedir.

"Sosyal Kimlik'' faktörü açısından gelecekte terör riskinin ortadan kalkacağını düşünenlerin ortalamaları (2.5909) ile terör riskinin ortadan kalkacağını düşünmeyenlerin ortalamaları (2.9229) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05). "Yakın Çevre'' faktörü açısından gelecekte terör riskinin ortadan kalkacağını düşünenlerin ortalamaları (2.0758) ile terör riskinin ortadan kalkacağını düşünmeyenlerin ortalamaları (2.1882) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05).

Öğrencilerin İnsanların Yaşadığı Bölge Teröre Bakış Açısını Değiştirip Değiştirmediği Durumlarının Terör Risk Algısı Üzerine Farklılıkları

Öğrencilerin ''İnsanların Yaşadığı Bölge Teröre Bakış Açısını Değiştirebilir Mi?'', sorusuna cevapları ile terör risk algısı arasındaki ilişkiyi aritmetik ortalamalarla belirlemek için t-Testi analizi uygulanmıştır. Bu analizler Tablo 39'da belirtilmiştir.

Tablo 39

Öğrencilerin İnsanların Yaşadığı Bölge Teröre Bakış Açısını Değiştirip Değiştirmediği Değişkeninin Terör Risk Algısı Üzerindeki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda t-Testi Sonuçları

Faktörler	**İnsanların Yaşadığı Bölge Teröre Bakış Açısını Değiştirebilir Mi?**	**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	***p.**
Belirsizlik	Evet	138	3.7174	.70732	.053
	Hayır	31	3.4315	.87252	
Sosyal Kimlik	Evet	138	2.8841	1.01382	.925
	Hayır	31	2.8602	1.31593	
Yakın Çevre	Evet	138	2.1643	.58259	.666
	Hayır	31	2.2151	.62390	

***p<0.05**

Tablo 39'da ölçek sorularıyla insanların yaşadığı bölgenin teröre bakış açısını değiştirip değiştiremediği düşüncesinin karşılaştırılması verilmiştir. Bu karşılaştırmaya göre "Belirsizlik'' faktörü açısından insanların yaşadığı bölge teröre bakış açısını değiştirir diye belirtenlerin ortalamaları (3.7174) ile yaşadığı bölge teröre karşı bakış açısını değiştirmez diye belirtenlerin ortalamaları (3.4315) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05). "Sosyal Kimlik'' faktörü açısından insanların yaşadığı bölge teröre bakış açısını değiştirir diye belirtenlerin ortalamaları (2.8841) ile yaşadığı bölge teröre karşı bakış açısını değiştirmez diye belirtenlerin ortalamaları (2.8602) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05). "Yakın Çevre'' faktörü açısından insanların yaşadığı bölge teröre bakış açısını değiştirir diye belirtenlerin ortalamaları (2.1643) ile yaşadığı bölge teröre karşı bakış açısını değiştirmez diye belirtenlerin ortalamaları (2.2151) arasındaki fark istatiksel olarak anlamsızdır (p>0,05).

Öğrencilerin Herhangi Bir Suç Eylemine Maruz Kalma Durumları ile Terör Risk Algısı Arasındaki Farklılıklar

Öğrencilerin herhangi bir suç eylemine maruz kalma durumları ile terör risk algısı arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için Anova analizi uygulamıştır. Anova analizi uygulamak için Varyans homojenlik" ve "Robust (güçlü) testler" uygulanmıştır. Bu testlerle ilgili bulgular Tablo 40'ta verilmiştir.

Tablo 40

Öğrencilerin Herhangi Bir Suç Eylemine Maruz Kalma Durumları ile Terör Risk Algısı Ölçeğinin Faktörlerine İlişkin Varyans Homojenlik Ve Robust (Welch) Testleri Sonuçları

	Homogeneity of Variances		**Robust Tests**	
Ölçek Faktörleri	**Levene Statistic**	**p.**	**Welch Statistic**	**p.**
Belirsizlik	1.165	.328	2.940	.059
Sosyal Kimlik	2.054	.089	1.684	.210
Yakın Çevre	1.202	.312	.499	.737

Tablo 40'da ölçek sorularının "Varyans homojenlik" ve "Robust (güçlü) test" ile ilgili istatistiksel sonuçları verilmiştir. Bu sonuçlara göre tüm ölçek faktörleri varyans homojenliğini sağlamıştır (p>0,05).Yani ölçekteki faktörler homojen olarak dağılmıştır. Benzer şekilde Robust test şartını da sağladığı görülmektedir (p>0,05). Böylelikle yapılan testler sonucunda Anova test sonuçlarının güvenilir olduğu saptanmıştır.

Tablo 41

Öğrencilerin Herhangi Bir Suç Eylemine Maruz Kalma Durumları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler		**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	**Min.**	**Max.**
Belirsizlik	Silahlı Yaralanma	5	3.8000	1.02546	2.63	5.00
	Gasp	6	3.7708	.69560	3.13	5.00
	Taciz	10	4.1875	.49036	3.50	4.88
	Hırsızlık	14	3.8571	.60219	2.88	4.75
	Maruz Kalmayan	134	3.5961	.75545	1.25	5.00
	Total	169	3.6649	.74582	1.25	5.00
Sosyal Kimlik	Silahlı Yaralanma	5	3.7333	1.18790	2.00	5.00
	Gasp	6	2.8889	1.37706	1.33	4.67
	Taciz	10	3.3000	1.30951	1.00	5.00
	Hırsızlık	14	3.1667	.59557	2.33	4.00
	Maruz Kalmayan	134	2.7861	1.06152	1.00	5.00
	Total	169	2.8797	1.07120	1.00	5.00
Yakın Çevre	Silahlı Yaralanma	5	2.5333	.93095	1.00	3.33
	Gasp	6	2.1111	.27217	1.67	2.33
	Taciz	10	2.0000	.47140	1.33	2.67
	Hırsızlık	14	2.2143	.69929	1.00	4.00
	Maruz Kalmayan	134	2.1716	.58201	1.00	4.33
	Total	169	2.1736	.58879	1.00	4.33

Tablo 41'de terör risk algısı faktörleri ile öğrencilerin herhangi bir suç eylemine maruz kalma durumlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Bu tabloya göre belirsizlik algısı en yüksek olan taciz eylemine maruz (4.1875) kalan öğrenciler olmuştur. En az olan ise herhangi bir suç eylemine maruz kalmayan (3.5961) öğrencilerdir. Sosyal kimliği nedeniyle kendini terörist eylemlerin hedefi olarak görenler en yüksek silahlı yaralanma (3.7333) eylemine maruz kalanlar ifade etmiştir. En az ise herhangi bir suç eylemine maruz

kalmayan (2.7861) öğrencilerdir. Yakın çevresi tarafından terör saldırısı riski en yüksek olanlar silahlı yaralanma (2.5333) eylemine maruz kalanlar olmuştur. En az olanlar ise taciz eylemine maruz kalan (2.0000) öğrencilerdir.

Tablo 42

Öğrencilerin Herhangi Bir Suç Eylemine Maruz Kalma Durumları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktörler	**Varyans**	**Kareler Toplamı**	**SD**	**Ortalama Kareler**	**F**	**p**
Belirsizlik	Gruplar Arası	4.042	4	1.010	1.853	.121
	Gruplar İçi	89.407	164	.545		
	Toplam	93.449	168			
Sosyal Kimlik	Gruplar Arası	7.738	4	1.935	1.715	.149
	Gruplar İçi	185.038	164	1.128		
	Toplam	192.776	168			
Yakın Çevre	Gruplar Arası	.996	4	.249	.713	.584
	Gruplar İçi	57.246	164	.349		
	Toplam	58.242	168			

Tablo 42'de terör risk algısı ölçeği faktörleri ile öğrencilerin suç eylemlerine maruz kalma durumları arasındaki ilişkiyi belirlemek için uygulanan Anova testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre terör risk algısı faktörleri ile suç eylemine maruz kalma durumları arasında istatiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

Öğrencilerin Sınıf Durumları ile Terör Risk Algısı Arasındaki Farklılıklar

Öğrencilerin sınıf durumları ile terör risk algısı arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için Anova analizi uygulamıştır. Anova analizi uygulamak için Varyans homojenlik" ve "Robust (güçlü) testler" uygulanmıştır. Bu testlerle ilgili bulgular Tablo 43'de verilmiştir.

Tablo 43

Öğrencilerin Sınıf Durumları ile Terör Risk Algısı Ölçeğinin Faktörlerine İlişkin Varyans Homojenlik ve Robust (Welch) Testleri Sonuçları

Ölçek Faktörleri	Homogeneity of Variances		Robust Tests	
	Levene Statistic	p.	Welch Statistic	p.
Belirsizlik	1.234	.299	2.505	.065
Sosyal Kimlik	1.014	.388	.479	.697
Yakın Çevre	.711	.547	2.314	.082

Tablo 43'de ölçek sorularının "Varyans homojenlik" ve "Robust (güçlü) test" ile ilgili istatistiksel sonuçları verilmiştir. Bu sonuçlara göre tüm ölçek faktörleri varyans homojenliğini sağlamıştır (p>0,05).Yani ölçekteki faktörler homojen olarak dağılmıştır. Benzer şekilde Robust test şartını da sağladığı görülmektedir (p>0,05). Böylelikle yapılan testler sonucunda Anova test sonuçlarının güvenilir olduğu saptanmıştır.

Tablo 44

Öğrencilerin Sınıf Durumları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler		N	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max.
Belirsizlik	1	56	3.4754	.79479	1.25	5.00
	2	42	3.6280	.58986	2.25	4.88
	3	37	3.8953	.75261	2.25	5.00
	4	34	3.7721	.82024	1.75	5.00
	Total	169	3.6649	.74582	1.25	5.00
Sosyal Kimlik	1	56	2.8512	1.04237	1.00	5.00
	2	42	2.7619	.92624	1.00	4.67
	3	37	3.0631	1.24682	1.00	5.00
	4	34	2.8725	1.10101	1.33	5.00
	Total	169	2.8797	1.07120	1.00	5.00
Yakın Çevre	1	56	2.2738	.60002	1.33	4.33
	2	42	2.1825	.53699	1.33	4.00
	3	37	1.9730	.52339	1.00	3.33
	4	34	2.2157	.66607	1.00	4.00
	Total	169	2.1736	.58879	1.00	4.33

Tablo 44'de terör risk algısı faktörleri ile öğrencilerin sınıf durumlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Bu tabloya göre belirsizlik algısı en yüksek 3.sınıf (3.8953) öğrencilerde görülmüştür. En az ise 1.sınıf (3.4754) öğrencileridir. Sosyal kimliği nedeniyle terör hedefi olma riski en yüksek 3.sınıf (3.0631) öğrencileri olmuştur. En az ise 2.sınıf (2.7619) öğrencileridir. Yakın çevresinde terörist saldırı olma riski ise en yüksek 1.sınıf (2.2738) öğrencileri olmuştur. En az 3.sınıf (1.9730) öğrencileridir.

Tablo 45

Öğrencilerin Sınıf Durumları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktörler	**Varyans**	**Kareler Toplamı**	**SD**	**Ortalama Kareler**	**F**	**P***
Belirsizlik	Gruplar Arası	4.421	3	1.474	2.731	**0.46**
	Gruplar İçi	89.028	165	.540		
	Toplam	93.449	168			
Sosyal Kimlik	Gruplar Arası	1.874	3	.625	.540	.656
	Gruplar İçi	190.902	165	1.157		
	Toplam	192.776	168			
Yakın Çevre	Gruplar Arası	2.115	3	.705	2.073	.106
	Gruplar İçi	56.127	165	.340		
	Toplam	58.242	168			

***p<0.05**

Tablo 45'de terör risk algısı ölçeği faktörleri ile öğrencilerin sınıf durumları arasındaki ilişkiyi belirlemek için uygulanan Anova testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre sosyal kimlik ve yakın çevre faktörleri ile öğrencilerin sınıf durumları arasında istatiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p>0,05). Ancak belirsizlik faktörü ile sınıf durumları arasında istatiksel olarak anlamlı fark vardır (p<0,05). Bu anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu bulmak için Tukey testi yapılmıştır. Tablo 47'da Tukey testi sonuçları ve yorumları verilmiştir.

Tablo 46

Öğrencilerin Sınıf Durumları ile Belirsizlik Faktörüne İlişkin Tukey Testi Sonuçları

FAKTÖR	(I) SINIF	(J) SINIF	Ortalama Farkı (I-J)	SS	P*	95% Güven Aralığı Min	Max
BELİRSİZLİK	1	2	-.15253	.14994	.740	-.5417	.2366
		3	**-.41982**	.15562	**.038**	-.8237	-.0159
		4	-.29661	.15970	.251	-.7111	.1179
	2	1	.15253	.14994	.740	-.2366	.5417
		3	-.26729	.16562	.374	-.6971	.1626
		4	-.14408	.16946	.830	-.5839	.2957
	3	1	**.41982***	.15562	**.038**	.0159	.8237
		2	.26729	.16562	.374	-.1626	.6971
		4	.12321	.17451	.895	-.3297	.5761
	4	1	.29661	.15970	.251	-.1179	.7111
		2	.14408	.16946	.830	-.2957	.5839
		3	-.12321	.17451	.895	-.5761	.3297

***p<0.05**

Tablo 46' da belirsizlik faktörü ile öğrencilerin sınıf durumlarının hangisinde anlamlı fark olduğunu belirlemek için Tukey testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre 1.sınıflar ile 3.sınıfla arasında belirsizlik faktörü açısından istatiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0,05). 3. Sınıflar öğrencilerin belirsizlik algısı 1.sınıfların göre daha yüksektir. Aralarında ki ortalama fark (0.41982) 'dir. Diğer sınıflar arasında ise istatiksel olarak anlamlı bir fark yoktur (p>0,05).

Öğrencilerin En Çok Endişelendikleri Terör Saldırıları ile Terör Risk Algısı Arasındaki Farklılıklar

Öğrencileri en çok endişelendiren terör saldırıları ile terör risk algısı arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için Anova analizi uygulamıştır. Anova analizi uygulamak için Varyans homojenlik" ve "Robust (güçlü) testler" uygulanmıştır. Bu testlerle ilgili bulgular Tablo 47'de verilmiştir.

Tablo 47

Öğrencileri En Çok Endişelendiren Terör Saldırıları ile Terör Risk Algısı Ölçeğinin Faktörlerine İlişkin Varyans Homojenlik Ve Robust (Welch) Testleri Sonuçları

Ölçek Faktörleri	**Homogeneity of Variances**		**Robust Tests**	
	Levene Statistic	**p.**	**Welch Statistic**	**p.**
Belirsizlik	1.388	.248	.314	.815
Sosyal Kimlik	.569	.637	.645	.596
Yakın Çevre	1.409	.242	1.149	.357

Tablo 47'de ölçek sorularının "Varyans homojenlik" ve "Robust (güçlü) test" ile ilgili istatistiksel sonuçları verilmiştir. Bu sonuçlara göre tüm ölçek faktörleri varyans homojenliğini sağlamıştır ($p>0,05$). Yani ölçekteki faktörler homojen olarak dağılmıştır. Benzer şekilde Robust test şartını da sağladığı görülmektedir ($p>0,05$). Böylelikle yapılan testler sonucunda Anova test sonuçlarının güvenilir olduğu saptanmıştır.

Tablo 48

Öğrencilerin En Çok Endişelendiren Terör Saldırıları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler		N	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max.
Belirsizlik	Alışveriş Merkezinde Canlı Bomba Eylemi	21	3.8095	.95820	1.38	5.00
	KBRN	130	3.6481	.72617	1.25	5.00
	Silahlı Eylem	11	3.7045	.54277	2.50	4.50
	Siber Terör Saldırısı	7	3.4821	.75149	2.50	4.38
	Total	169	3.6649	.74582	1.25	5.00
Sosyal Kimlik	Alışveriş Merkezinde Canlı Bomba Eylemi	21	2.8730	1.05660	1.00	5.00
	KBRN	130	2.9130	1.09481	1.00	5.00
	Silahlı Eylem	11	2.8182	.99290	1.00	4.33
	Siber Terör Saldırısı	7	2.4286	.85449	1.33	3.67
	Total	169	2.8797	1.07120	1.00	5.00
Yakın Çevre	Alışveriş Merkezinde Canlı Bomba Eylemi	21	2.4286	.70034	1.67	4.33
	KBRN	130	2.1487	.56309	1.00	4.00
	Silahlı Eylem	11	2.1212	.45394	1.33	3.00
	Siber Terör Saldırısı	7	1.9524	.78004	1.00	3.00
	Total	169	2.1736	.58879	1.00	4.33

Tablo 48'de terör risk algısı faktörleri ile öğrencilerin en çok endişelendiren terör saldırıları durumlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Bu tabloya göre belirsizlik algısı en yüksek olan alışveriş merkezinde canlı bomba eylemi (3.8095) saldırısından endişelen öğrencilerdir. En az ise siber terör saldırısı (3.4821) endişesi olduğunu ifade edenlerdir. Sosyal kimliği nedeniyle terör saldırısına hedef olma durumu en yüksek olan KBRN (2.9130) saldırısından endişe edenlerdir. En az ise siber terör saldırısı (2.4286) endişesinde olan öğrencilerdir. Yakın çevre terör saldırısı olma ihtimali en yüksek alışveriş merkezinde canlı bomba eylemi (2.4286) saldırısı endişesinde olan öğrencilerdir. En az ise siber terör saldırısı (1.9524) endişesi tercih edenlerdir.

Tablo 49

Öğrencileri En Çok Endişelendiren Terör Saldırıları ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktörler	**Varyans**	**Kareler Toplamı**	**SD**	**Ortalama Kareler**	**F**	**p**
Belirsizlik	Gruplar Arası	.727	3	.242	.431	.731
	Gruplar İçi	92.722	165	.562		
	Toplam	93.449	168			
Sosyal Kimlik	Gruplar Arası	1.589	3	.530	.457	.713
	Gruplar İçi	191.187	165	1.159		
	Toplam	192.776	168			
Yakın Çevre	Gruplar Arası	1.818	3	.606	1.773	.154
	Gruplar İçi	56.423	165	.342		
	Toplam	58.242	168			

Tablo 49'da terör risk algısı ölçeği faktörleri ile öğrencileri en çok endişelendiren terör saldırısı arasındaki ilişkiyi belirlemek için uygulanan Anova testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre terör risk algısı faktörleri ile öğrencileri en çok endişelendiren terör saldırıları aralarında istatiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

Öğrencilerin Yaşadıkları Yerler ile Terör Risk Algısı Arasındaki Farklılıklar

Öğrencileri yaşadıkları yerler ile terör risk algısı arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için Anova analizi uygulamıştır. Anova analizi uygulamak için Varyans homojenlik" ve "Robust (güçlü) testler" uygulanmıştır. Bu testlerle ilgili bulgular Tablo 50'de verilmiştir.

Tablo 50

Öğrencileri Yaşadığı Yer ile Terör Risk Algısı Ölçeğinin Faktörlerine İlişkin Varyans Homojenlik ve Robust (Welch) Testleri Sonuçları

Ölçek Faktörleri	**Homogeneity of Variances**		**Robust Tests**	
	Levene Statistic	**p.**	**Welch Statistic**	**p.**
Belirsizlik	1.236	.298	.521	.669
Sosyal Kimlik	1.505	.215	.719	.543
Yakın Çevre	.687	.561	.971	.411

Tablo 50'de ölçek sorularının "Varyans homojenlik" ve "Robust (güçlü) test" ile ilgili istatistiksel sonuçları verilmiştir. Bu sonuçlara göre tüm ölçek faktörleri varyans homojenliğini sağlamıştır ($p>0,05$). Yani ölçekteki faktörler homojen olarak dağılmıştır. Benzer şekilde Robust test şartını da sağladığı görülmektedir ($p>0,05$). Böylelikle yapılan testler sonucunda Anova test sonuçlarının güvenilir olduğu saptanmıştır.

Tablo 51

Öğrencilerin Yaşadıkları Yerler ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler		N	Ort.	Std. Sap.	Min.	Max.
Belirsizlik	Köy-Kasaba	31	3.5484	.75875	2.13	4.75
	İlçe	46	3.6957	.69154	1.75	5.00
	Şehir	34	3.7684	.70586	1.25	5.00
	Büyükşehir	58	3.6422	.80957	1.38	5.00
	Total	169	3.6649	.74582	1.25	5.00
Sosyal Kimlik	Köy-Kasaba	31	2.7849	1.04898	1.00	5.00
	İlçe	46	2.8986	.96831	1.00	5.00
	Şehir	34	3.0980	1.00681	1.00	5.00
	Büyükşehir	58	2.7874	1.19730	1.00	5.00
	Total	169	2.8797	1.07120	1.00	5.00
Yakın Çevre	Köy-Kasaba	31	2.0323	.48956	1.00	3.00
	İlçe	46	2.2029	.58995	1.33	4.33
	Şehir	34	2.2255	.58443	1.00	4.00
	Büyükşehir	58	2.1954	.63991	1.00	4.00
	Total	169	2.1736	.58879	1.00	4.33

Tablo 51'de terör risk algısı faktörleri ile öğrencilerin yaşadıkları yerlere ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Bu tabloya göre belirsizlik algısı en yüksek şehirlerde (3.7684) yaşayan öğrencilerde olmuştur. Belirsizlik algısı en az ise köy veya kasabada (3.5484) yaşayan öğrencilerdir. Sosyal kimliği nedeniyle terör hedefi olma riski en fazla (3.0980) şehirlerde yaşayan öğrencilerde iken en az ise köy veya kasabada da (2.7849) yaşayan öğrenciler de olmuştur. Yakın çevresinde terörist saldırısı olma ihtimali ifade edenlerde en yüksek şehir de (2.2255) yaşayan öğrencilerdir. En az ise büyükşehirde (2.1954) yaşayan öğrenciler olmuştur.

Tablo 52

Öğrencilerin Yaşadıkları Yerler ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktörler	**Varyans**	**Kareler Toplamı**	**SD**	**Ortalama Kareler**	**F**	**p**
Belirsizlik	Gruplar Arası	.858	3	.286	.510	.676
	Gruplar İçi	92.591	165	.561		
	Toplam	93.449	168			
Sosyal Kimlik	Gruplar Arası	2.410	3	.803	.696	.556
	Gruplar İçi	190.366	165	1.154		
	Toplam	192.776	168			
Yakın Çevre	Gruplar Arası	.778	3	.259	.745	.527
	Gruplar İçi	57.464	165	.348		
	Toplam	58.242	168			

Tablo 52'de terör risk algısı ölçeği faktörleri ile öğrencilerin yaşadıkları yerler arasındaki ilişkiyi belirlemek için uygulanan Anova testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre terör risk algısı faktörleri ile öğrencilerin yaşadıkları yerler arasında istatiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

Öğrencilerin Yaşadıkları Bölgeler ile Terör Risk Algısı Arasındaki Farklılıklar

Öğrencileri yaşadıkları bölgeler ile terör risk algısı arasında ilişki olup olmadığını belirlemek için Anova analizi uygulamıştır. Anova analizi uygulamak için Varyans homojenlik" ve "Robust (güçlü) testler" uygulanmıştır. Bu testlerle ilgili bulgular Tablo 53'de verilmiştir.

Tablo 53

Öğrencilerin Yaşadıkları Bölgeler ile Terör Risk Algısı Ölçeğinin Faktörlerine İlişkin Varyans Homojenlik Ve Robust (Welch) Testleri Sonuçları

Ölçek Faktörleri	**Homogeneity of Variances**		**Robust Tests**	
	Levene Statistic	**p.**	**Welch Statistic**	**p.**
Belirsizlik	.658	.684	.750	.613
Sosyal Kimlik	1.781	.106	2.004	.087
Yakın Çevre	1.210	.304	1.140	.357

Tablo 53'de ölçek sorularının "Varyans homojenlik" ve "Robust (güçlü) test" ile ilgili istatistiksel sonuçları verilmiştir. Bu sonuçlara göre tüm ölçek faktörleri varyans homojenliğini sağlamıştır ($p>0,05$). Yani ölçekteki faktörler homojen olarak dağılmıştır. Benzer şekilde Robust test şartını da sağladığı görülmektedir ($p>0,05$). Böylelikle yapılan testler sonucunda Anova test sonuçlarının güvenilir olduğu saptanmıştır.

Tablo 54

Öğrencilerin Yaşadıkları Bölgeler ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Değerleri

Faktörler		**N**	**Ort.**	**Std. Sap.**	**Min.**	**Max.**
Belirsizlik	Akdeniz Bölgesi	11	3.5000	.69597	2.25	4.63
	Ege Bölgesi	30	3.5583	.70538	1.75	4.88
	Marmara Bölgesi	63	3.7520	.73763	1.25	5.00
	İç Anadolu Bölgesi	18	3.4514	.79998	1.38	4.50
	Karadeniz Bölgesi	27	3.6389	.69366	2.13	4.88
	Doğu Anadolu Bölgesi	11	3.8409	1.01718	1.75	5.00
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	9	3.9028	.69815	2.25	4.75
	Total	169	3.6649	.74582	1.25	5.00
Sosyal Kimlik	Akdeniz Bölgesi	11	2.8182	1.05792	1.33	5.00
	Ege Bölgesi	30	2.3778	.86981	1.00	4.67
	Marmara Bölgesi	63	3.0053	1.14299	1.00	5.00
	İç Anadolu Bölgesi	18	2.7778	1.13759	1.00	4.67
	Karadeniz Bölgesi	27	3.0123	.79249	1.33	4.67
	Doğu Anadolu Bölgesi	11	3.3636	1.29490	1.33	5.00
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	9	2.9630	1.20698	1.00	4.33
	Total	169	2.8797	1.07120	1.00	5.00
Yakın Çevre	Akdeniz Bölgesi	11	2.1212	.60135	1.00	2.67
	Ege Bölgesi	30	1.9778	.42825	1.33	2.67
	Marmara Bölgesi	63	2.2910	.69171	1.00	4.33
	İç Anadolu Bölgesi	18	2.1481	.52670	1.33	3.00
	Karadeniz Bölgesi	27	2.1605	.45639	1.00	3.00
	Doğu Anadolu Bölgesi	11	2.1515	.56497	1.33	3.00
	Güneydoğu Anadolu Bölgesi	9	2.1852	.72860	1.67	4.00
	Total	169	2.1736	.58879	1.00	4.33

Tablo 54'de terör risk algısı faktörleri ile öğrencilerin yaşadıkları bölgelere ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Bu tabloya göre belirsizlik algısı en yüksek olan kişiler Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde (3.9028) yaşayan kişiler olmuştur. En az ise Akdeniz Bölgesi'nde (3.5000) yaşayanlardır. Sosyal kimliği nedeniyle terörist saldırı hedefi olma riski en yüksek Doğu Anadolu Bölgesi'nde (3.3636) yaşayan kişilerde görülmüştür. En az ise (2.3778) Ege Bölgesi'nde yaşayanlardır. Yakın çevresi tarafından terörist hedef olma olasılığı en yüksek Marmara Bölgesi'nde (2.2910) yaşayan öğrencilerdir. En az ise Ege Bölgesi'nde (1.9778) yaşayan öğrencilerdir.

Tablo 55

Öğrencilerin Yaşadıkları Bölgeler ile Terör Risk Algısı Faktörlerine İlişkin Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçları

Faktörler	Varyans	Kareler Toplamı	SD	Ortalama Kareler	F	p
Belirsizlik	Gruplar Arası	2.806	6	.468	.836	.544
	Gruplar İçi	90.643	162	.560		
	Toplam	93.449	168			
Sosyal Kimlik	Gruplar Arası	11.894	6	1.982	1.715	.107
	Gruplar İçi	180.882	162	1.117		
	Toplam	192.776	168			
Yakın Çevre	Gruplar Arası	2.072	6	.345	.996	.430
	Gruplar İçi	56.170	162	.347		
	Toplam	58.242	168			

Tablo 55'de terör risk algısı ölçeği faktörleri ile öğrencilerin yaşadıkları bölgeler arasındaki ilişkiyi belirlemek için uygulanan Anova testi sonuçları verilmiştir. Bu tabloya göre terör risk algısı faktörleri ile öğrencilerin yaşadıkları bölgeler arasında istatiksel olarak anlamlı bir fark yoktur ($p>0,05$).

Acil Yardım Ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Demografik Özeliklerine, Terör Afet İlişkisi Hakkında Kişisel Düşüncelerine Göre Terör Bilgi Düzeyleri Arasındaki Farklılıklar

Öğrencilerin cinsiyet, kendisi ve yakınının teröre maruz kalması, terörle ilgili eğitim alma durumu, terörün afet yönetimi ve TAMP içerisinde yer alma durumu, yaşadığı bölgenin teröre karşı bakış açısı, ülkemizde yaşanan mülteci sorunun teröre neden olma durumu, terör saldırısında gönüllü çalışma durumu ve gelecekte terör riskinin ortadan kalkması durumu değişkenlerinin terör bilgi düzeyleri üzerinde anlamlı bir fark bulunup bulunmadığını ortaya koymak için t-Testi analizi uygulanmıştır. Bu analizin bulguları Tablo 56'da verilmiştir.

Tablo 56

Öğrencilerin Demografik Özelliklerinin, Terör ve Afet İle İlgili Kişisel Düşünceleri Değişkenlerinin Terör Bilgi Düzeyleri Arasındaki Farklılıkları Belirlemek İçin Uygulanan Bağımsız Gruplarda T-Testi Sonuçları

Değişkenler	**Gruplar**	**N**	**Doğru Sayısı Ort.**	**Std. Sap.**	***p.**
Cinsiyet	Erkek	56	7.5000	1.80907	.465
	Kız	113	7.2655	2.02669	
Herhangi bir terör olayına maruz kaldınız mı?	Evet	10	7.2000	2.44040	.812
	Hayır	159	7.3522	1.92958	
Bir yakınınız veya tanıdığınız herhangi bir terörist saldırıya maruz kaldı mı?	Evet	22	7.3182	2.53333	.949
	Hayır	147	7.3469	1.86405	
Terör ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı?	Evet	10	8.6000	2.11870	**.036**
	Hayır	159	7.2642	1.92404	
Ülkemiz de yaşanan mülteci sorunu teröre neden olmakta mıdır?	Evet	139	7.3813	1.92390	.587
	Hayır	30	7.1667	2.11861	
İnsanların yaşadığı bölge teröre bakış açısını değiştirebilir mi?	Evet	138	7.5000	1.93413	**.027**
	Hayır	31	6.6452	1.92438	
Sizce terör afet yönetimi içeresinde yer almalı mı?	Evet	133	7.3308	1.97991	.875
	Hayır	36	7.3889	1.88646	
Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)'nda terör yer almalı mıdır?	Evet	132	7.3788	1.99055	.656
	Hayır	37	7.2162	1.84293	
Herhangi bir terör saldırısı sonrası gönüllü olarak çalışmak ister misiniz?	Evet	137	7.4380	1.95486	.193
	Hayır	32	6.9375	1.93337	
Gelecekte terör riskinin ortadan kalkacağını düşünüyor musunuz?	Evet	22	7.1364	1.90976	.596
	Hayır	147	7.3741	1.96619	

***p<0.05**

Tablo 56'ya göre öğrencilerin terör bilgi düzeyleri, terörle ilgili eğitim alıp almamaları ve insanların yaşadığı bölgenin teröre bakış açısını değiştirip değiştirmeyeceğini düşünenler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (p<0,05). Terör eğitimi alan öğrencilerin (8.600) terör bilgi düzeyleri terör eğitimi almayan öğrencilere (7.2642) göre daha yüksektir. İnsanların yaşadığı bölge teröre bakış açısını değiştirir (7.5000) düşüncesine sahip öğrencilerin terör bilgi düzeyleri teröre bakış açısını değiştirmez (6.6452) düşüncesine sahip öğrencilere göre daha

yüksek bulunmuştur. Diğer değişkenler ile terör bilgi düzeyleri arasında anlamlı bir fark gözlenmemiştir (p>0,05).

Öğrencilerin Terörü Kim Önler Anketi

Öğrencilerin terörü önleme söz konusu olduğunda hem ulusal hem de uluslararası arenada hangi kurum ve kuruluşların etkili olabileceğine belirlemeye yönelik Terörü Kim Önler Anketi uygulanmıştır. Ankette katılımcılara terörü önlemede güvendikleri kurum ve kuruluşlar sorulmuştur. Ankete katılımcıların verdikleri yanıtların ortalamalarına göre sıralama yapılmıştır. Bu ankete katılanların verdikleri yanıtlarının bulguları Tablo 57'de verilmiştir.

Tablo 40

Öğrencilerin Terörü Kim Önler Anketine Verdikleri Yanıtların Ortalamaları

Kurum ve Kuruluşlar	**Ortalama**	**Standart Sapma**
Türk Silahlı Kuvvetleri	4.4793	.80983
Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti	4.0710	1.06108
TBMM	3.6095	1.11330
Vatandaşlar	3.5503	1.20964
Cumhurbaşkanı	3.3373	1.32686
AFAD	3.2249	1.19885
Sivil dernekler ve vakıflar	3.0296	1.14135
NATO	2.9704	1.20231
Birleşmiş Milletler	2.8994	1.30769
Üniversiteler	2.8935	1.02377
Meslek Örgütleri	2.8408	1.09839
Entelektüeller (Aydınlar)	2.7929	1.22414
Belediye Başkanları	2.7101	1.05445
Medya	2.7101	1.30200
Avrupa Birliği	2.6391	1.31154
Diğer Ülkelerin Hükümetleri	2.4793	1.23002
Siyasi Partiler	2.4793	1.16030
İş Adamları	2.2959	1.02704

Tablo 57'de öğrencilerin terörü önlemede güvendikleri kurum ve kuruluşlara verdikleri yanıtların ortalama ve standart sapma değerleri verilmiştir. Bu tabloya göre en çok güvenilen kurum Türk Silahlı Kuvvetleri (4.4793) olmuştur. Ardından Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti (4.0710), TBMM (3.6095), Vatandaşlar (3.5503), Cumhurbaşkanı (3.3373) sıralanmıştır. AFAD 'da (3.2249) güvenilen kurumlar arasında yer almıştır. En az güvenilen ise İşadamları (2.2959) bulunmuştur. Ardından Siyasi Partiler (2.4793), Diğer Ülkelerin Hükümetleri (2.4793) ve Avrupa Birliği (2.6391) olarak sıralanmıştır.

Bölüm V: Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde çalışamadan elde edilen bulgular doğrultusunda tartışma, sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

Tartışma

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar ile diğer çalışmalar arasındaki benzerlik ve farklılıklar bir arada sunulmuş ve tartışmalara yer verilmiştir. Terör risk algısı ölçeği, terör bilgi düzeyi ve terörü kim önler anketleri ile katılımcıların demografik özelliklerine ve katılımcıların afet ve terör ile ilgili düşüncelerine dair sonuçlar, diğer yapılan çalışmalarla birlikte sunulmuştur.

Yeniçeri ve Dönmez 'in (2008) gerçekleştirdikleri araştırmada erkek ve kadınların terör risk algılarında herhangi bir farklılık bulunamamıştır. Terör tehdidi ve kaygısının cinsiyet değişkeni üzerine bir farklılık oluşturmadığını tespit etmişlerdir (Yeniçeri ve Dönmez, 2008). Buradan hareketle terör risk algısı ile cinsiyet değişkeni arasında bir ilişki bulunmaması beklenmiştir. Ancak elde edilen bulgularda terör risk algısı faktörlerinden olan belirsizlik kadınlarda erkeklere göre daha yüksek çıkmıştır. Terör saldırısının ne zaman ne şekilde olacağının bilinmediğini vurgulayan belirsizlik durumu kadın katılımcılarda daha yüksek sonuçlar vermiştir. Yani terör saldırılarına dair belirsizlik algısı yapılan çalışma sonucuna göre kadın katılımcılarda daha yüksektir.

Demirçivi (2015) tarafından yapılan bir araştırmada daha önce kendi, yakını veya tanıdığı terör olayına maruz kalan bireylerin terör risk algılarının yüksek olduğunu belirtmişlerdir (Demirçivi, 2015). Yine benzer şekilde Eshel ve arkadaşlarının (2017) yaptığı çalışmada terör saldırısı yaşamış kişilerin terör risk algılarının yüksek olduğu sonucu elde etmişlerdir (Eshel ve ark., 2017). Bunlara ek olarak terör saldırısı yaşamış kişilerin travma

sonrası stres bozukluğu ve psikolojik dayanaklıklarında bozulmalara uğradığı tespit edilmiştir. Bonanno ve arkadaşlarının (2006) 11 Eylül terör saldırısı yaşamış kişilerin travma sonrası stres bozukluklarını tespit ettiği çalışmada bu kişilerin stres ve psikolojik dayanaklıklarında hasar meydana geldiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu kişilerin strese bağlı risk algısının yüksek olduğunu belirlemişlerdir (Bonanno ve ark., 2006) Nitekim tüm bu araştırmalara bakıldığında çalışmada da terör saldırısına maruz kalmış kişilerin terör risk algısı yüksek olduğu öngörülmüştür. Çalışmanın bulgularında da terör olayı yaşamış kişilerin belirsizlik algısı ve sosyal kimliği nedeniyle terör hedefi olma durumlarına dair algıları yüksek çıkmıştır. Bu bağlamda terör saldırısı yaşamış kişiler geçmişi hatırladıkları ve terör korkusunu hissettikleri için bir daha terör olayları ile karşılaşabilecekleri endişesi nedeniyle teröre maruz kalmayanlara göre belirsizlik algısı yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Aynı durumda sosyal kimliği nedeniyle terör olayı yaşamış kişilerinde terör olayı yaşamamış kişilere göre sosyal kimliği nedeniyle terör hedefi olmalarına dair endişeleri de yüksek olmuştur.

Goodwin ve arkadaşlarının (2005) yaptıkları bir araştırmada özellikle terör olaylarının yaşandığı yerlere kişilerin az gittiğini ve insanların kalabalık ortamlardan uzak durduğunu saptamışlardır. Özellikle büyük şehirlerde insanların terör saldırısı olma ihtimalini kendilerinin bulundukları alanda gerçekleşme olasılığını yüksek görmüşlerdir (Goodwin, 2005). Buna nazaran ülkemizde de özellikle kalabalık insan topluluklarının bulunduğu büyükşehirlerde ve terör olaylarının sık yaşandığı coğrafi bölgelerimizde de terör risk algısının diğer bölgelerde yaşayan insanlara nazaran yüksek çıkması tahmin edilmiştir. Ancak yapılan çalışmada kişilerin köy veya büyükşehirlerde yaşamalarının terör risk algısı üzerinde herhangi bir etkisi bulunmamıştır. Aynı benzer durum ülkemizin herhangi bir coğrafi bölgesinde yaşayan kişilerinde terör risk algısında bir farklılık görülmemiştir. Tüm bu durumlara bakıldığında terörün ülkemizde sadece bir coğrafyada değil tamamında benzer etkiler ortaya çıkardığını

göstermektedir. Ayrıca birçok köy, il veya büyükşehirde yaşanan şehit haberlerinin de terör risk algısının bütün mülki kesimlerde farklılaşmadığını ispatlamaktadır.

Tunç (2015) yaptığı bir analize göre ülkemizde yaşanan mülteci sorunun eğitim, ekonomi, kültürel, sosyal ve güvenlik açısından birçok sorunu beraberinde getirdiğini savunmaktadır (Tunç, 2015). Bu sorunlarla beraber Khalaf ve Ilgar (2017) yaptığı bir araştırmada ülkemize gelen mültecilerin yaşadıkları bunalım, işsizlik ve psiko-sosyal sorunlardan kaynaklı suça eğilimlerinin arttığı da gözlemlenmiştir (Khalaf ve Ilgar, 2017). Tüm bunlara bakıldığında ve ülkemizin sınır bölgelerinde yaşanan terör saldırılarıyla birlikte yaşanan mülteci sorunun terör risk algısını etkilediği öngörülmüştür. Ancak yapılan çalışmada ülkemizde yaşanan mülteci sorununun teröre neden olduğunu düşünenlerle düşünmeyenler arasında terör risk algısının farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Terör bireylerin kişisel güvenlik, yaşam şekilleri, geleceğe dair beklentileri ve seçimlerini etkiler hale gelmiştir. Bununla beraber terörün sürekli hale gelmesi toplumlarda teröre karşı risk algısı oluşmasına neden olmuştur (Demirli, 2011). Yapılan çalışmada da gelecekte terör riskinin ortadan kalkmayacağını düşünenlerin belirsizlik algısının, terör riskini ortadan kalkacağını düşünenlere göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Yani gelecekte terör riskinin olması kişilerin belirsizlik algısını güçlendirmektedir. Kişilerin ileriki yaşam dönemlerinde terör olayları yaşanma ve terör saldırısı hedefi olma ihtimali, belirsizliği artırmaktadır.

Herhangi bir suça maruz kalan kişilerin risk algıları da farklılaşmaktadır. Bu risk algılarıyla beraber insanlarda belirsizlik ve güvensiz ortamlarda suça maruz kalma endişesi değişiklik göstermektedir (Yazgan, 2017). Bu belirsizlik ve güvensiz ortamları en çok etkileyen unsurlardan biri de terör saldırılarıdır. Çalışmada da terör dışında herhangi bir suç eylemine maruz kalan kişilerin terör risk algısının farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Ama sanılanın aksine herhangi bir suç eylemine maruz kalanlarla kalmayanlar arasında terör risk algısı

farklılaşmamıştır. Bu da beraberinde insanların yaşadığı suç eylemlerinin terör risk algısını etkilemediğini ortaya çıkabilmektedir.

Kadıoğlu'na (2011) göre teröre, afet yönetimi içerisinde farklı çözüm önerileri getirebilir. Afet yönetimi ile terörün etkisinin azaltılabileceğini ve afet yönetimi safhalarında mutlaka terörün de yer alması gerektiğini vurgulamıştır (Kadıoğlu, 2011b). Benzer bir şekilde Öztürk'e (2017) göre de Türkiye Afet Müdahale Planında da terörün daha etkin bir şekilde bulunması gerektiği vurgulanmıştır (Öztürk, 2017). Bu sebeple ülkemizde afet yönetimi eğitimi alan kişilerden oluşturduğumuz çalışmada katılımcıların nerdeyse yüzde 80'e yakını terörün afet yönetimi içerisinde bulunması gerektiğini söylemiştir. Aynı oranda terörün Türkiye Afet Müdahale Planında da yer alması gerektiğini belirtmişlerdir. Terör afet yönetimi safhalarında ise katılımcıların yarısının bütün aşamalarda ama en çokta hazırlık aşamasında bulunması gerektiği vurgulamışlardır. Bu sonuçlara göre ülkemizde özellikle müdahale aşamasında askeriyenin daha aktif rol alması nedeniyle ve de afet yönetiminde AFAD gibi kuruluşların terör de aktif rol almamasından dolayı katılımcılar hazırlık evresine yönelmiştir. Katılımcılara terör saldırılarında görev ve sorumlulukların neler olması gerektiğini sorduğumuzda ise yüzde 80'den fazlası terör saldırıları öncesinde eğitimler düzenlemeli ve planlar yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu sonuçta hazırlık aşamasında yer alan görev ve sorumluluklar olduğundan bir önceki cevabı desteklemektedir. Sonuç olarak Yılmaz ve arkadaşlarının da (2016)'da ABD'nin terör kaynaklı krizlerde afet yönetimi kuruluşlarının neler yaptığına dair çalışmasında daha çok terör saldırıları öncesinde eğitimler ve planlar yapılarak halkın bilinçlendirildiği vurgulanmıştır (Yılmaz ve ark, 2016). AFAD da bu ve benzeri misyonlar üstlenebilir.

Yeniçeri ve Dönmez 'in (2008) gerçekleştirdikleri terörü kim önler anketinde katılımcıların en güvendikleri kurum Türk Silahlı Kuvvetleri bulunmuştur. Örsell ve Sipahi (2016) tarafından yapılan başka bir çalışmada da Türkiye'de vatandaşların en güvendikleri kurumlar arasında Türk Silahlı Kuvvetleri bulunmuştur (Örsell ve Sipahi, 2016). Yine benzer

bir şekilde de Turan ve arkadaşlarının (2017) yaptığı başka bir çalışmada da vatandaşların en güvendikleri kurumun Türk Silahlı Kuvvetleri olduğu görülmüştür (Turan ve ark., 2017). Çalışmada da acil yardım ve afet yönetimi bölümü öğrencilerinin en güvendikleri kurum Türk Silahlı Kuvvetleri olmuştur. Ülkemizde terörle en aktif mücadele eden kurumun Türk Silahlı Kuvvetleri olması ve yapılan diğer çalışmalarda da benzer sonuçlara ulaşılması bu sonucun şaşırtıcı gerçekleşmemesine neden olmuştur. Bununla beraber yeni bir kuruluş tarihine sahip AFAD Kurumu ortalamanın üstünde bir güvenirlikte çıkmıştır. Bu da gelecekte AFAD'ın yapacağı çalışmalarda afet yönetimi öğrencilerinin bu durumu destekleyebileceğini bize göstermektedir.

Son yıllarda sıklıkla gündem olan biyoterörizm, salgın hastalıkların bilerek veya kasıtlı olarak ortaya çıkarılıp birçok topluluğun hedef alınmasıdır. Biyoterörizm de dünya açısından en büyük risklerden olup tehlikesi artarak ve katlanarak birçok insanı hedef almaktadır. Son yıllarda yaşanan birçok salgın hastalıkların da biyoterörizm ile ilgili olduğunu düşünülmektedir (Karatepe ve ark., 2019). Bu bağlamda çalışmamda kuş gribi ve domuz gribi gibi salgın hastalıkları terör saldırısı olarak görüp göremediklerinin sordum. Katılımcıların yarısından fazlası bu salgın hastalıkları terör saldırısı olarak düşünmektedir. Bu durum da bize öğrencilerin salgın hastalıklar konusunda bilinçli saldırılar olduğuna dair düşüncelerinin yüksek olduğu sonucunu göstermektedir. 2020 yılının da ilk yarısında ortaya çıkmış covid-19 salgın hastalığının da bütün dünya için risk oluşturması nedeniyle biyoterörizmle ilgisi olup olmayacağını gelecekte göreceğiz.

Sonuç olarak terör faaliyetlerinin bireyler üzerinde ki etkilerinin yer aldığı çalışma da birçok noktada daha önce yapılan çalışmalar ile ortak sonuçlar elde edilse de bazı noktalarda farklılıklar saptanmıştır.

Sonuç

Afet, geçmişten günümüze yalnızca bir ülkenin yaşayabileceği olumsuzluklar zinciri olmayıp bütün dünyayı ilgilendiren evrensel bir sorun haline gelmiştir. Bunun en büyük örneği geçmişten günümüze etkilerinin hala devam ettiği ve söz konusu bu halin sonunu öngörmenin mümkün olmadığı terör afetidir.

Çağımızda sıklıkla yaşanan terör afeti insanları ve toplumları ekonomik, psikolojik, kültürel, sosyal olarak birçok yönden olumsuz şekilde etkilemektedir. Terör faaliyetlerinin sonucunda birçok insanın hayatını kaybetmesi, kalıcı zararlara sebebiyet vermesi ve bunlar gibi birçok olumsuz sonucu sebebiyle bireylerde terör risk algısı oluşmasına neden olabilmektedir. Bu algının oluşumunu tetikleyen sebeplerin birçok etmeni olması nedeniyle tek etmen altında toplanması hataya sebebiyet verebilmektedir. Bu sebeple araştırmada söz konusu risk algısına sahip ve ileri ki yaşamlarında bu algıyla mücadele içerisinde yer alacak Acil Yardım ve Afet Yönetimi öğrencilerinin terör risk algılarını etkileyen etmenler araştırılmıştır. Yapılan araştırma sonuçları gözden geçirildiği zaman terör risk algısı en fazla 'belirsizlik faktörü'nden etkilenmiştir. Terör risk algısını en az etkileyen ise 'yakın çevre faktörü' olmuştur. Bu sonuçlar toplu olarak ele alınıp değerlendirildiği zaman araştırma grubunda yer alan öğrencilerin terör risk algısını etkileyen en önemli faktörün söz konusu terör faaliyetinin ne zaman, ne şekilde, nerede ortaya çıkacağı sorularına alamadıkları cevaplardan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda terör risk algısı belirsizlik ile orantılı olarak artış göstermektedir.

Terör faaliyetleri ülkemiz coğrafyasının belirli bölgelerinde varlığını uzun yıllardır sürdürmektedir. Terör örgütleri hain eylemlerini gerçekleştirmek için genellikle kalabalık ve insan yoğunluğunun yüksek olduğu büyükşehirleri tercih etmişlerdir. Çalışmada yer alan öğrencilerin yaşadıkları coğrafi bölgelerine göre terör risk algıları farklılaşmamıştır. Terör risk algısının ülkemizin genelinde hâkim olup, belirli bölgelerde hâkim olduğu algısının aksi bir sonucu olduğu görülmektedir. Yapılan terörist eylem ve saldırılar sonucunda ülkemizin tüm

topraklarında şehit verilmesi bu algının yaygın olması etkilemiş olabilir. Bu da ülkemizde terör risk algısını toplumun bütün kesimine aynı düzeyde yayıldığı sonucuna ulaştırabilir. Bu sonuçlara göre terör sadece bir yeri veya bir bölgeyi etkilemediğini bize göstermektedir.

Ülkemizde 1984 yılından bu yana şiddetli bir şekilde yaşanan ve her yıl binlerce insanın ölümüne sebebiyet veren terör faaliyetlerinin gelecekte son bulup bulmayacağına yönelik sorunun cevaplarından elde edilen sonuçlara bakıldığı zaman katılımcıların terör faaliyetlerinin gelecekte de bitmeyeceğini ve devam edeceğini düşündükleri sonuçlarına ulaşılmıştır. Bu düşünce özellikle ülkemiz sınırlarında yaşanan karışıklıklar ve ülkeler arası çıkar çatışmalarıyla daha da güçlenmektedir. Ülkemizin bulunduğu jeopolitik konum nedeniyle birçok terör örgütü tarafından, ülkemizin hedef alınmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla katılımcıların gelecekte de terör faaliyetlerinin devam edeceği ihtimaline bağlı belirsizlik algısını yükselttiği görülmüştür. Bu da terörün gelecekte de insanların risk algısında yer alacağı sonucu öngörülmektedir. Bu çerçevede terör risk algısını azaltmak istiyorsak terörü toplumun günlük yaşantısından mutlaka çıkarmamız gerektiği konusunu gözler önüne sermektedir.

İnsan kaynaklı afetlerden olan terörü afet yönetimi açısından değerlendirmesi yapılarak farklı çözüm yolları üretilebilir. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığı zaman da afet yönetimi okuyan öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun terörün afet yönetimi içinde yer alması gerektiği konusunda hemfikir olduklarını göstermektedir. Özellikle afet yönetimi evrelerinden risk yönetimi içerisinde etkin bir şekilde teröre yer verilebilir. Nasıl ki bir deprem, sel, yangın ve göç gibi birçok afet öncesinde halk bilinçlendiriliyorsa benzer şekilde terör öncesinde ve sonrasında da halk bilinçlendirilebilir. Diğer afet türlerinde olduğu gibi terör içinde gerekli risk planların etkin ve verimli bir şekilde uygulanabilir. Bu bağlamda ülkemizde afet yönetimi konusunda en aktif kurum olan AFAD, terör için kriz yönetimi ağırlıklı olmasa da risk yönetimi çalışmaları içinde de bulunabilir. Özellikle güvenlik güçleri ile iş birliği içinde terör öncesi eğitimler, paneller ve halkı bilinçlendirici faaliyetlere yer verilebilir. Çalışmada terör eğitimi

alan kişilerin terör bilgi düzeyleri yüksek çıkmıştır. Bu bağlamda özellikle afet yönetimi içerisinde terör ile ilgili ayrı bir ders açılabilir. Sadece afet yönetimi değil ülkemiz için büyük bir risk oluşturan, toplumun her kesimini etkileyen terör ile ilgili dersler ve eğitimler yapılabilir. Ayrıca terör, birçok ikincil afetlerinde dolaylı veya doğrudan nedeni olmaktadır. Çalışmada katılımcıların da ifade ettiği gibi terör; KBRN, savaş, göç ve orman yangınları gibi ikincil afetlere sebebiyet vermektedir. AFAD, terör konusunda daha etkin kullanılarak bu durumdan kaynaklı ikincil afet oluşumunun önüne geçilip, etkisi azaltılabilir. Terörün ulusal ve yerel ölçekli birçok afet planın içerisinde de verimli düzeyde yer alması önemlidir. Bu bağlamda da Türkiye Afet Müdahale Planı gibi planlar da daha kapsayıcı ve geniş bir şekilde bulundurulabilir.

Son olarak yaşamımız boyunca nerede, nasıl vb. soruları ile sürekli tedirginlik içerisinde psikolojik savaş verdiğimiz terör faaliyetleri ve terör risk algısı konusunda halkın hazırlanması adına AFAD önemli roller düşmektedir. Söz konusu terör risk algısının önüne geçilmesi ile birlikte terörün zararları azaltılacak olup, terör riskinin sonu getirilebilir. Ülkemizde terörün gelecek yıllarda da mutlaka olacağı öngörülmektedir. Çünkü bulunduğu konum itibariyle, komşularında yaşanan iç karışıklıklar ve ülkemiz de bulunan terör örgütlerinin de emellerini gerçekleştirmek için şiddete başvurmasından dolayı terör ülkemiz için sorun olabilecektir. Bu sorun ülkemizde maddiyatın yanında manevi kayıpları ile geri dönüşü mümkün olmayan kayıplara sebep olmuştur. Terörü toplumumuzun risk algısında çıkarmak ve bir daha kayıplar vermemek için devletin bütün paydaşlarına, sivil toplum örgütlerine, vatandaşlara kısacası herkese büyük sorumluluklar düşmektedir.

Öneriler

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü öğrencileri üzerine yapılmıştır. Araştırma evreni ve örneklemi genişleterek Türkiye'deki tüm AYAY ögrencilerine yapılabilir. Benzer şekilde ülkemizin birçok yerinde farklı gruplara da uygulanabilir. Çalışma kapsamında kullanılan ölçek ve anketler geliştirilebilir. Terör bilgi düzeyinde ki test soruları çogaltılabilir. Özellikle terör risk algısını etkileyen etmenler artıralarak farklı boyutta risk algıları ölçülebilir.

AFAD gibi afet yönetiminde çalışan kurumlara terör risk algısı ve terörle ilgili anketler yapılabilir. Bu kurumların terör bilgi düzeyleri ölçülebilir. Özellikle terör ihbar hattı gibi terörle ilgili kamu spotlarına medyada yer verilebilir. Toplumumuzn her kesimine terör ile ilgili bilgilendirici faaliyetler, anketler ve araştırmalar yepılabilir.

Kaynakça

Abdurahmanli, A. (2019). Küreselleşme olgusuyla birlikte büyüyen terörizm. *Anadolu Akademi Sosyal Bilimler Dergisi, 1*(1), 93-119.

Abuzar, C. (2011). Dinin toplumsal yaşam üzerindeki etkisi. *Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 26*(26), 143-153.

AFAD. (2020, Şubat 10a). *Açıklamalı afet yönetimi terimler sözlüğü*. https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu adresinden alındı.

AFAD. (2020, Mayıs 29b). *Afet türleri*. Https://Www.Afad.Gov.Tr/Afet-Turleri adresinden alındı.

AFAD. (2020, Ocak 20c). *Kbrn olaylarının tarihçesi*. Https://Www.Afad.Gov.Tr/Kbrn/Kbrn-Olaylarinin-Tarihcesi adresinden alındı.

Ağır, H., & Kar, M. (2010). Terörizmin makroekonomik sonuçları üzerine bir değerlendirme. *Finans Politika ve Ekonomik Yorumlar Dergisi,* (539), 13-22.

Akçakanat, Ö. (2016). Kurumsal risk yönetimi ve kurumsal risk yönetim süreci. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 4*(7), 30-46.

Akdağ, S. E. (2002). *Mali yapı ve denetim boyutlaıryla afet yönetimi.* Ankara: Sayıştay Yayın İşleri Müdürlüğü.

Akıncı, M., Akıncı. Y. G., & Yılmaz, Ö., (2015). terörizmin doğrudan ve dolaylı yatırımlar üzerindeki etkisi: dış yardımlar ne kadar telafi edici? *Sbf Dergisi, 70*(1), 3-4.

Akıncı, M., & Yılmaz, Ö. (2015). Bir turizm krizi olarak uluslararası terörizm: ülke grupları itibariyle panel veri analizi. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* (30), 51-76.

AKOM. (2020, Mayıs 30). *Doğal afetler*. Http://Www.İbb.Gov.Tr/Sites/Akom/Documents/Dogal_Afetler.Html adresinden alındı.

Aktaş, M. (2017). Ab ülkelerinde islamofobi ve terörizm. *Ombudsman Akademik Dergisi*(7), 127-155.

Aktaş, S., Bulduk, B., & Orakçı, H. (2017). Terör mağdurlarının yaşadıkları ruhsal sorunlar. *Hemşirelik Akademik Araştırma Dergisi,* (3), 6-9.

Alp, İ. A. (2013). Terörün ekonomik etkileri. *Uluslararası Güvenlik Ve Terörizm Dergisi, 4*(1), 5-16.

Altay, H., Ekinci, A., & Peçe, M. (2013). Ortadoğu'da terörün ekonomik etkileri: Türkiye, mısır ve suudi arabistan üzerine bir inceleme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(37), 267-279.

Altındağ, N. (2020). Türkiye'nin pkk bölücü terör örgütü ile mücadelesine dair bir analiz. *Anadolu Strateji Dergisi, 2*(1), 33-48.

Altuğ, Y. (1995). *Terörün anatomisi.* İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

Arıkan, R . (2018). Anket yöntemi üzerinde bir değerlendirme. *Haliç Üniversitesi Sosyal Bilimleri Dergisi, 1*(1), 97-159.

Atasever, S., Özçelik, İ., & Sağıroğlu, Ş. (2019). Siber terör ve ddos. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 22*(1), 227-233.

Ateş, L. (2017). Küreselleşme perspektifinde terörün ekonomik etkileri: Türkiye örneği. *Econder International Academic Journal, 1*(2), 142-163.

Atik, M., Yılmaz, B., Köse, Y., & Sağlam, F. (2016). Dünya medyasındaki terörizm temalı haberlerin finansal piyasalar üzerindeki etkileri: istanbul borsası örneği. *Savunma Bilimleri Dergisi, 15*(2), 179-205.

Avcı, E. (2019). Yeni sol dalgadan küresel dalgaya türkiye'de terörizm. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 29*(1), 138-166.

Aven, T. (2012). The risk concept-historical and recent development trends. *Reliability Engineering and System Safety, 99*(0951), 33-44.

Avşar, Z. (2017). İnternet çağında medya, terör ve güvenlik. *Trt Akademi, 2*(3), 116-132.

Aykın, H., & Sözmen, H. K. (2008). *Terörün finansmanı ile mücadele.* Ankara: Mali suçları araştırma kurulu.

Baharçiçek, A. (2000). Etnik terör ve etnik terörle mücadele sorunu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 10*(1), 11-27.

Ban, Ü. (2013, Haziran 4). *30 yılda teröre harcanan para dudak uçuklattı*. Https://Www.Aksam.Com.Tr/Guncel/30-Yilda-Terore-Harcanan-Para-Dudak-Ucuklatti/Haber-212528 adresinden alındı.

Bayer, Y. (2012, Kasım 24). *Şehit öğretmenlerimiz.* Https://Www.Hurriyet.Com.Tr/Sehit-Ogretmenlerimiz-22001577 adresinden alındı.

Biçer, R. S. (2019). Uluslararası çatışmaların değişen yapısında terörün yeri ve önemi üzerine bir inceleme. *Savunma Bilimleri Dergisi, 18*(2), 110-133.

Bodur, H. E. (2005). Dini motifli terör fenomeni ve islam'ın siyasal istismarı. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 5*, 65-88.

Bonanno, G. A., Galea, S., Bucciarelli, A., & Vlahov, D., (2006). Psychological resilience after disaster: new york city in the aftermath of the september 11th terrorist attack. *Psychological Science, 17*(3), 181-186.

Bozan, F. (2016). Radikal örgütlerin ortaya çıkmasında batı politikalarının etkisi. *Uluslararası Kültürel Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, 2*(1), 1-17.

Bozkurt, C. (2016). Risk, kurumsal risk yönetimi ve iç denetim. *Denetişim Dergisi*(4), 17-30.

Bulut, A. (2019). *Terörizm ve istihbarat: etkileşimsel dönüşüm.* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Büyükkaracığan, N. (2016). Türkiye'de yerel yönetimlerde kriz ve afet yönetim çalışmalarının mevzuat açısından değerlendirilmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Ve Teknik Araştırmalar Dergisi*(12), 195-219.

Büyüköztürk, Y. (2002). Faktör analizi: temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram Ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 32*(32), 470-483.

Can, A. (2018). *SPSS ile bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi.* Ankara: Selmat Basın.

Caşın, M. (2008). *Uluslar arası terörizm.* Ankara: Nobel Yayınevi.

Cirhinlioğlu, Z., & Bulut, E. (2010). Din ve siyaset. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 20*(2), 301-322.

Çağlar, Ü. (2014). Terör ve ekonomi. *İktisat Politikası Araştırmaları Dergisi, 1*(1), 67-79.

Çakmak, H. (2008). *Terörizm.* Ankara: Platin Yayınları.

Çalışkan, M. (2019). İstanbul'da narko-terörizm ve toplumsal düzeni tehdit boyutları. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9*, 1-25.

Çelik, H. (2014). Ulrıch Beck: küresel risk ve kozmopolitan. *Marmara Sosyal Araştırmalar Dergisi,* (5), 83-100.

Çelik, N., & Karaçuka, M. (2017). Terör saldırılarının turizm sektörü üzerindeki etkileri: türkiye öznelinde ampirik bir analiz. *Ege Akademik Bakış Dergisi, 17*(3), 313-322.

Çelik, O. (2015). Dini istismar eden terör örgütlerinin radikalleşme süreçleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* (22), 99-122.

Çetenak, Ö., & Ölmez, U. (2019). Terör saldırılarının pay senedi piyasasına etkisi: türkiye örneği. *Çukurova Üniversitesi İibf Dergisi, 23*(1), 101-119.

Çetin, H., & Irmak, S. (2014). Elektronik alışverişte akademisyenlerin güvenlik ve risk algılarının belirlenmesi. *Yönetim Bilimleri Dergisi, 12*(24), 275-294.

Çimen, A. (2015). *Kısa dünya tarihi.* İstanbul: Timaş Yayınları.

Çınar, Y. (2019). Terör örgütlerinin örgütsel davranış modelleri bağlamında el kaide örneği. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 9*(17), 512-533.

Çoban, H. (2019). Afet sonrası iyileştirme planı hazırlanması. *Resilience Dergisi, 3*(2), 239-246.

Dayıoğlu, M. R., & Kaplan, E. A. (2017). Ekonominin sırtındaki yük: terör. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*(49), 623-635.

Demir, C. K. (2008). Öğrenen örgütler ve terör örgütleri bağlamında pkk. *Uluslararası İlişkiler Dergisi, 5*(19), 57-88.

Demir, C., & Avcı, E. (2018). Türk terörizm çalışmaları: bir ön değerlendirme. *All Azimuth: Bir Dış Politika ve Barış Dergisi, 7*(1), 21-44.

Demirci, Y. (2012). Nükleer terörizm ve tehdit boyutlarına yönelik çıkarımlar. *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi, 3*(1), 59-84.

Demirci, Y. (2018). *Terörün istanbul turizmine etkileri.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Demirçivi, E. R. (2015). *Metropollerde terörizm algısı: ankara'da bir uygulama.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü.

Demirli, A. (2011). Terörizm, psikososyal etkileri ve müdahale modelleri. *Türk Psikolojik Danışma Ve Rehberlik Dergisi, 4*(35), 66-78.

Develioğlu, F. (2006). *Osmanlıca-Türkçe ansiklopedik lügat.* İstanbul: Aydın Kitabevi Yayınları.

Dilmaç, S. (2011). *Terörizmde tanım sorunu ve yaklaşımlar.* (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü.

Dişişleri Bakanlığı. (2020, Şubat 15). *Dhkp-C*. Http://Www.Mfa.Gov.Tr/Dhkp-C.Tr.Mfa adresinden alındı.

Diyanet İşleri Başkanlığı. (2018). *Fetö din istismarının arkasına gizlenen terör örgütü.* Ankara: Başak Matbaacılık .

Ekşi, A. (2016a). Kamu yönetiminde değişimin afet yönetimi uygulama alanına etkileri. *Hastane Öncesi Dergisi, 1*(1), 27-41.

Ekşi, A. (2016b). Kbrn terörizminde risk değerlendirmesi ve yönetimi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9*(42), 1489-1497.

Emhan, A. (2010). Risk yönetim süreci ve risk yönetmekte kullanılan teknikler. *Atatürk Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Dergisi, 23*(3), 209-220.

Erdoğan, Ö., & Ergün, M. (2011). İki farklı meslek grubunda çalışan personelin denetim odağı ve risk eğilimi düzeylerinin karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 40*(40), 176-185.

Ergünay, O., 2008. *Afet yönetiminde kurumsal yapılanma ve mevzuat nedir? nasıl olmalıdır?*. İstanbul Depremini Beklerken Sorunlar ve Çözümler Bildiriler Kitabı, 20 Eylül 2008 İstanbul Deprem Sempozyumu, İstanbul, sayfa 97-108.

Ergünay, O. (2009). *Afet yönetimi: genel ilkeler, tanımlar, kavramlar.* Ankara: DSİ.

Erkal, E., & Değerliyurt, M. (2011). Türkiye'de afet yönetimi. *Doğu Coğrafya Dergisi, 14*(22), 147-164.

Eshel, Y., Kimhi, S., Lahad, M., & Leykin, D. (2017). Individual attributes as predictors of protective and risk components of resilience under continuing terror attacks: a longitudinal study. *Personality And İndividual Differences, 114*, 160-166.

Eşsizoğlu, A., Aydın, H., & Bülbül, İ. (2009). Terörist saldırılar sonrasında travma sonrası stres bozuklugu: bir gözden geçirme. *Klinik Psikiyatri Dergisi,* (12), 99-104.

Eşsizoğlu, A., Yaşan A., Bülbül, İ., Önal, S., Yıldırım, E. A., & Aker, T. (2009). Bir terörist saldırı sonrasında travma sonrası stres bozukluğu gelişimini etkileyen risk faktörleri. *Türk Psikiyatri Dergisi, 20*(2), 118-126.

Euronews. (2020, Ocak 17). *Son 4 yılda pkk ile girilen çatışmalar ve terör saldırılarının bilançosu*. https://tr.euronews.com/2019/10/23/son-4-y-lda-pkk-ile-girilen-cat-smalar-ve-teror-sald-r-lar-n-n-bilancosu adresinden alındı.

Fettahoğlu, M. (2018). Tarihin ilk teröristleri sicariiler. *Gorgon Dergisi, 3*, 10-20.

Genç, F. N. (2007). Türkiye'de doğal afetler ve doğal afetlerde risk yönetimi. *Stratejik Araştırmalar Dergisi,* (9), 201-226.

Global Terrorism Database . (2020, Ocak 20). *Global terrorism database.* Https://Www.Start.Umd.Edu/Gtd/Search/Results.Aspx?Search=&Sa.X=54&Sa.Y=3 adresinden alındı.

Goodwin, R., Willson, M. Ve Gaines, S. (2005). Terror threat perception and its consequences in contemporary britain. *British Journal Of Psychology, 96*, 389-406.

Gökçe , O., & Tetik, Ç. (2012). *Teoride ve pratikte afet sonrası iyileştirme çalışmaları.* Ankara: Afad Yayınları.

Gül, H. (2017). Terörizmin finansmanı olarak narko-terör: pkk örneği. *Uran-Sam Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi, 9*(36), 139-146.

Güler, H. H., (2008). Modern, zarar azaltmanın temel ilkeleri. Kadıoğlu, M. Ve Özdamar, E., (Editörler). *Afet zararlarını azaltmanın temel ilkeleri* (ss. 34-50). Ankara: Jıca Türkiye Ofisi Yayınları.

Güloğlu, B., & Karaırmak, Ö. (2013). Güneydoğu gazilerinde travma sonrası stres bozukluğu gelişimi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi, 14*(2), 37-44.

Gürkaynak, M., & İren, A. A. (2011). Reel dünyada sanal açmaz: siber alanda uluslararası ilişkiler. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 16*(2), 263-279.

Hüsnüoğlu, N. & Durkaya, M., (2019). Musafa Kemal Atatürk'ün Samsun'a çıkışının yüzüncü yılı hatırasına: 1919'dan 2019'a ulusal güvenliğin küresel dönüşümü. Yerdelen, B. K., & Biçer, S., (Editörler), *Terörün ekonomik etkileri üzerine bir araştırma.* (ss. 340-348). Giresun: Giresun Üniversitesi.

İçişleri Bakanlığı. (2020, Ocak 18). *Narkoterörizm ile mücadele uyuşturucu ve pkk/kck*. Https://Www.İcisleri.Gov.Tr/Kurumlar/İcisleri.Gov.Tr/Icsite/Strateji/Deneme/Yayınlar/%C4%B0%C3%87er%C4%B0k/Narkoterorizm_Web%20icin.Pdf adresinden alındı.

İşeri, R. (2008). *Türkiye'de etnik terör: asala ve pkk örneği.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Işık, Ö., Aydınlıoğlu, H. M., Koç, S., Gündoğdu, O., Korkmaz, G., & Ay, A. (2012). Afet yönetimi ve afet odaklı sağlık hizmetleri. *Okmeydanı Tıp Dergisi, 28*(2), 82-123.

Kadıoglu, M. (2011b, Ekim 03). *Terör afetine bir de böyle bakın*. Https://Www.Researchgate.Net/Publication/338691621_Suc_Korkusu_Fear_Of_Crime adresinden alındı.

Kadıoğlu, M., (2008).Modern, bütünleşik afet yönetimin temel ilkeleri. Kadıoğlu, M. Ve Özdamar, E., (Editörler), *Afet zararlarını azaltmanın temel ilkeleri* (ss. 1-34). Ankara: Jıca Türkiye Ofisi Yayınları.

Kadıoğlu, M. (2011a). *Afet yönetimi beklenilmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek.* İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Yayını.

Kadir, Y. (2020, Ocak 12). *Terör ve terörizm*. https://ozgurlukdunyasi.org/arsiv/306-sayi-140/1040-teror-ve-terorizm adresinden alındı.

Kan, İ. H. (2018). *Terörle mücadelede güvenlikçi yaklaşımlar; pkk ve ıra terör örgütleri üzerine karşılaştırmalı bir inceleme.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Kaplan, E. A., & Dayıoğlu, M. R. (2017). Ekonominin sırtındaki yük: terör. *Uluslararası. Sosyal Araştırmalar Dergisi, 10*(49), 623-636.

Karatepe, S., Ozan, M., Banazılı, A. (2019). Ulusal güvenlikte küresel bir tehdit: biyoterörizm. *Assam Uluslararası Hakemli Dergi* , 293-304.

Kazan, H. (2016). Terör-Medya ilişkisi ve medyada terör haberciliği. *Güvenlik Stratejileri Dergisi, 12*(24), 109-146.

Keskin, D. (2016). İşletmelerin sürekliliğini sağlamada kritik öneme sahip risk yönetimi ve risk odaklı denetim yaklaşımı. *Denetişim Dergisi*(4), 38-46.

Khalaf, S., & Ilgar, R. (2017). Suriyeli mülteciler ve türkiye'de mülteci sorunu. *Türk Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 2*(2), 40-51.

Kılıç, S. (2016). Cronbach'ın alfa güvenirlik katsayısı. *Journal Of Mood Disorders, 6*(1), 47-49.

Kıral, H. (2018). Kurumsal risk yönetiminin riskleri. *Denetişim Dergisi,* (18), 5-14.

Kiremitçi, İ. (2014). Küresel boyutta biyolojik terör tehdidi. *Savunma Bilimleri Dergisi, 13*(2), 27-58.

Kızılboğa, R. (2012). Geleneksel risk yönetiminden kurumsal risk yönetim sistemine geçiş. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 16*(3), 297-316.

Koçal, S., & Erkenekli, M. (2016). Terör suçları ile insani gelişmişlik düzeyi ve kültürel değerler arasındaki ilişki. *Güvenlik Bilimleri Dergisi, 5*(1), 35-72.

Konya Ticaret Odası. (2015). *Terörün türkiye ve bölge ekonomisine etkileri "son 2 ayın ekonomi faturası.* Konya: Ekonomik Araştırmalar Ve Proje Müdürlüğü.

Kurt, M. (2014). *Din, şiddet ve aidiyet: türkiye'de hizbullah üzerine sosyolojik bir araştırma.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitütüsü.

Kurtuluş, K. (2010). *Araştırma yöntemleri.* İstanbul: Türkmen Kitapevi.

Küçükşahin, A., Şafak, İ. C., & Dedeoğlu, Ç. (2009). Güvenlik bağlamında risk ve risk yönetimi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi, 5*(10), 9-34.

Kültür Ve Turizm Bakanlığı. (2020, Ocak 30). *Turizm gelirleri ve giderleri*. Https://Yigm.Ktb.Gov.Tr/Tr-201116/Turizm-Gelirleri-Ve-Giderleri.Html adresinden alındı.

Macit, İ. (2016). Bütünleşik afet yönetiminde boyce-codd form yöntemi ile glıde içerikli veritabanı oluşturulması. *Çukurova Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi Dergisi, 31*(1), 191-202.

Maslow, A. H. (1943). A theory of human motivation. *Psychological Review, 50*(4), 370-396.

MEDAK. (2020, Ocak 30). *Afet yönetimi Sistemi*. Https://Www.Medak.Org.Tr/Faydali-Bilgiler/Faydali-Bilgiler/ adresinden alındı

Muş, E., Can, A., & Güçlük, İ. (2015). Terörün toplum ve sosyal hayata etkileri yönetimi. *Turkiye Klinikleri Jforen Med-Special Topics, 1*(2), 5-13.

Oxford Dictionaries. (2020, Ocak 20). *Oxford learner's dictionaries*. https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/terror adresinden alındı.

Örgün, F. (2001). *Küresel terör.* İstanbul: Okumuş Adam Yayınları.

Örselli, E., & Sipahi, E. B. (2016). Türkiye'de vatandaşların kamu kurumlarına güveni. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 9*(45), 843-850.

Özcan, N. (2018). Sağlık kurumlarında risk yönetimi. *Journal Of Health Services And Education, 2*(1), 15-24.

Özeren, S., Sözer, M. A., & Başıbüyük, O. (2012). Bireylerin terör örgütüne katılmasına etki eden faktörler üzerine bir alan çalışması: pkk/kck örneği. *Uluslararası Güvenlik Ve Terörizm Dergisi, 3*(2), 57-83.

Öztürk, C., (2017). Sosyo-Ekonomik stratejiler ıı: işletme. Haşit, G., Çiftci H. ve Merter, E. M., (Editörler), *Afet olarak terörizm ve afet ve acil durum yönetimi başkanlığının konumu* (ss. 39-50). London: IJOPEC Publication Limited.

Öztürk, S., & Çelik, K. (2009). Terörizmin türkiye ekonomisi üzerine etkileri. *Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 1*(2), 85-106.

Ready, F. N., & Demet , D. (2017). *türkiye'de terör olaylarının yaşandığı bölgelerde görev yapan sağlık çalışanlarının genel sağlık durumu araştırması.* Ankara: Sağlık-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi Enstitüsü.

Pakel, M. (2009). *Gençlerin teröre yönelmelerini engelleme amacıyla, eğitim yoluyla alınacak önlemler.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans). Ankara: Polis Akademisi Güvenlik Bilimleri Enstitüsü Uluslararası Güvenlik.

Saraçlı, M. (2007). Uluslararası hukukta terörizm. *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 11*(1), 1049-1078.

Semercioğlu, H. (2016). Uluslararası terörizmde küresel işbirliği: bir ütopya. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 34*(2), 97-114.

Sevinç, İ., & Babahanoğlu, V. (2019). , Küresel güvenliğin değişken yapısı ve terör örgütleri üzerine etkisi: deaş terör örgütü örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 24*(4), 969-987.

Şahin A.U., (2016) Uluslararası doğal afetler ve afet yönetimi sempozyumu. Keskin, İ. ve Göloğlu, C., (Editörler), *Türkiye'de afet risk algısı üzerine bir değerlendirme: neden harekete geçmiyoruz?* ss (740-745). Karabük: Karabük Üniversitesi,

Şahin, C., & Şipahioğlu, Ş. (2002). *Doğal afetler ve türkiye.* Ankara: Gündüz Eğ. ve Yayınevi.

Şahin, S. (2018). *Terör saldırıları bağlamında psikolojik dayanıklılık, öz etkililik / yeterlik ve pozitif negatif duygusallık ilişkisi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü .

Şahin, Ş. (2019). Türkiye'de afet yönetimi ve 2023 hedefleri. *Türk Deprem Araştırma Dergisi, 1*(2), 180-196.

Şahin, Ş., & Üçgül, İ. (2019). Türkiye'de afet yönetimi ve iş sağlığı güvenliği. *Afet Ve Risk Dergisi, 2*(1), 43-63.

Şavur, E., & Tomas, S. A. (2010). Terör olayları sonrasında psikososyal destek hizmetleri. *Kriz Dergisi, 18*(1), 45-58.

Şen, Y. (2015). Terörün toplumlar üzerindeki sosyo-ekonomik etkilerine bakış: pkk terörü ve ağrı gerçeği. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1*(2), 17-70.

Şen, Y. (2018). Algı ve gerçeklik bağlamında terörizm. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi, 20*(1), 7-33.

Tarakçı, N. (2020, Ocak 13). *Ulusal ve uluslararası terörizmin geleceği*. Https://Tasam.Org/Tr-Tr/Icerik/40059/Ulusal_Ve_Uluslararasi_Terorizmin_Gelecegi adresinden alındı.

Tarhan, N. (2017, Ocak 5). *Terör olayları toplumu nasıl etkiler?* Https://Hthayat.Haberturk.Com/Yasam/Roportajlar/Haber/1044251-Teror-Olaylari-Toplumu-Nasil-Etkiler adresinden alındı.

Taş, D. (2014). *Türkiye'de terörle mücadelede türk kamu yönetiminin işlevleri üzerine genel bir değerlendirme: pkk örneği.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.

TBMM Raporu. (2013). *Terör ve şiddet olayları kapsamında yaşam hakkı ihlallerini inceleme raporu.* Ankara: TBMM Yayınları.

TCCB (Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı). (2016, Aralık 14). *tüm terör örgütlerine karşı millî seferberlik ilan ediyorum*. https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/66360/tum-teror-orgutlerine-karsi-mill-seferberlik-ilan-ediyorum.html adresinden alındı.

TDK (Türk Dil Kurumu). (2020, Ocak 15). *Güncel türkçe sözlük*. https://sozluk.gov.tr/ adresinden alındı.

Teğin, N. (2019). *Pkk terör örgütünden ayrılanlar üzerine sosyolojik bir araştırma.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Sosyoloji Bilim Dalı.

Tekiner, M. A., & Kayabaşı, C. (2017). Narko terorizm tehdidi ile mücadelede polis eğitiminin rolü ve önemi. *Güvenlik Çalışmaları Dergisi, 19*, 137-153.

Tekneci, N. (2019). *Türkiye'de yaşanan terör üzerine yapılan akademik çalışmaların tarihsel perspektifte nitel analizi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kahramanmaraş: Sütçü İmam Üniersitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

Terzi, M. (2018). bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı oluşumlar ile bu oluşumların uluslararası ilişkilere güvenlik bağlamındaki etkisi: siber terörizm. *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi, 28*(1), 73-108.

Tilly, C. (2004). Theories of terrorism: a symposium. *Theories of Terrorism: A Symposium" Sociological Theory, 22*(1), 5-13.

Timsabder. (2020, Ocak 18). *Narko terör*. Http://Www.Timsabder.Org/Narkoteror.Html adresinden alındı.

Topal, A. H. (2004). Uluslararası hukukta terörizmin tanımlanması sorunu. *Eakademi, 32*, 1-13.

Topal, A. H. (2005). Uluslararası terörizm ve uluslararası ceza mahkemesi. *Uluslararası Hukuk Ve Politika Dergisi, 1*(3), 77-92.

TRT Haber. (2015, Ağustos 27). *pkk 1984'ten beri 7 bin sivili katletti*. https://www.trthaber.com/haber/turkiye/pkk-1984ten-beri-7-bin-sivili-katletti-200648.html adresinden alındı.

Tunç, A. (2015). Mülteci davranışı ve toplumsal etkileri: türkiye'deki suriyelilere ilişkin bir değerlendirme. *Tesam Akademi, 2*(2), 29-63.

Turan, E., Aydilek, E., & Taban, H., (2017). Vatandaşların güven algılarının ve vatandaşla devlet arasındaki psikolojik sözleşmenin kamu yönetimine etkisine yönelik uygulamalı bir araştırma. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Ve Teknik Araştırmalar Dergisi,* (13), 25-44.

Turizm Gazatesi . (2020, Şubat 1). *Ticaret, turizm ve terör*. https://www.turizmgazetesi.com/arama?q=Ticaret%2C+Turizm+Ve+Ter%C3%B6r&t=haber adresinden alındı.

Türkiye Barolar Birliği. (2006). *Türkiye ve terörizm.* Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları.

Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA). (2020, Mart 3). *Türkçe bilim terimleri sözlügü*. http://www.tubaterim.gov.tr/ adresinden alındı.

Türköz, Ş. (2016). Küresel terörizm sorununa güvenlik perspektifli bir yaklaşım. *Niğde Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9*(2), 153-162.

UDH. (2020, Haziran 11). . *Risk yönetimi*. Https://Sgb.Uab.Gov.Tr/Uploads/Pages/İc-Kontrol/Risk-Yonetimi-Nedir.Pdf adresinden alındı.

Ulaş, G. (2017). *11 eylül terör saldırıları ve küresel terörizmin avrupa'da yayılması.* (Yayınlanmamış Yüsek Lisans tezi). İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Uluslaarası İlişkiler Dış Ticaret Enstitüsü.

Uludağ, S. (2017). Değişen risk algısı ve iç denetim. *Muhasebe Ve Denetime Bakış Dergisi, 17*(51), 93-101.

Uyarer, F. (2017). *Terörizmle mücadelede sınır güvenliğinin önemi ve geleceği: Türkiye örneği.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Uluslar Arası İlişkiler Ana Bilim Dalı Uluslar Arası İlişkiler Bilim Dalı.

Yalçıner, S. (2006). Soğuk savaş sonrası uluslararası terörizmin dönüşümü ve terörizmle mücadele. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 2*(4), 98-119.

Yayla, A. (2015). Terör ve terörizm kavramlarına genel bakış. *Ankara Üniversitesi Sbf Dergisi, 45*(1), 371-378.

Yayla, M. (2014). Siber savaş ve siber ortamdaki kötü niyetli hareketlerden farkı. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, 4*(2), 181-200.

Yazgan Ü. Ç., (2017). Suç sosyolojisi. Güllüpınar F., (Editörler), *Suç korkusu* (ss. 66-93). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Basımevi.

Yeniçeri, Z., & Dönmez, A. (2006). *Terör ve terörist algısı: silahı kimin tuttuğu ne kadar etkili?* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yeniçeri, Z., & Dönmez, A. (2008). Terörizm ve terörist algısı: silahı kimin tuttuğu ne kadar etkili? *Türk Psikoloji Dergisi, 23*(62), 93-103.

Yetim, S., & Dağtekin, O. C. (2016). *Karapara ve aklamanın ekonomik teoriler çerçevesinde açıklanması.* İstanbul: Türkiye Bankalar Birliği Yayınları.

Yıldırım, E. (2014). Risk toplumunda (depremle) yaşamak. *Akademik İncelemeler Dergisi, 3*(1), 75-85.

Yıldırım, S. G. (2018). Işid'in toplumsal ve küresel dinamikleri. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 11*(2), 170-182.

Yılmaz, P., Bozkurt, Y., & Akdeniz, U. (2016). Kurumsal yapı ve işleyişiyle abd'de kriz yönetimi. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 14*(1), 59-72.

Yurtseven, Ö. A. (2006). *Türkiyede faaliyet gösteren dini bir terör örgütü olarak hizbullah.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kocaeli: Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Yücel, E. K., & Yücel, E. (2017). Ergen bireyselleşme ve ayrılmasının tüketici risk algısı üzerine etkisi. *Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 1*(2), 154-168.

Ekler

Ek A: Anket

İNSAN KAYNAKLI AFET OLARAK TERÖR: ACİL YARDIM VE AFET YÖNETİMİ BÖLÜMÜ ÖĞRENCİLERİNİN TERÖR BİLGİ DÜZEYLERİ VE RİSK ALGISI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Bu araştırma ‘’Acil Yardım ve Afet Yönetimi öğrencilerine’’ yönelik bir çalışmadır.

Araştırmanın başarısı ve değeri tümüyle sizin katılımınıza ve açık kalpliliğinize bağlıdır. Lütfen sizin için hangi seçenek uygunsa onu işaretleyiniz. Elde edilen bilgiler tamamen bilimsel amaçlar için kullanılacak ve kesinlikle gizli tutulacaktır. Araştırmaya zaman ayırdığınız ve sağladığınız katkılardan dolayı teşekkür ederim.

Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimler Enstitüsü Afet Eğitimi ve Yönetimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Öğrencisi

TAYFUN ÇELİK

1- Cinsiyetiniz ( ) Erkek ( ) Kadın

2-Yaşınız:…….

3-Sınıfınız? ( ) 1.Sınıf ( ) 2.Sınıf ( ) 3.Sınıf ( ) 4.Sınıf

4-Aileniz Türkiye’nin hangi coğrafi bölgesinde yaşıyor?

( ) Akdeniz Bölgesi ( ) Ege bölgesi ( ) Marmara Bölgesi ( ) İç Anadolu bölgesi

( ) Karadeniz Bölgesi ( ) Doğu Anadolu bölgesi ( ) Güneydoğu Anadolu bölgesi

5-Aileniz nerede yaşıyor?

( ) Köy-Kasaba ( ) İlçe ( ) Şehir ( ) Büyükşehir

6- Herhangi bir terör olayına maruz kaldınız mı? ( ) Evet ( ) Hayır

7-Bir yakınınız veya tanıdığınız herhangi bir terörist saldırıya maruz kaldı mı?

( ) Evet ( ) Hayır

8-Terör dışında herhangi bir suç eylemine maruz kaldınız mı? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

( )-Silahlı Yaralanma

( )-Gasp

( )-Taciz

( )-Hırsızlık

( )-Diğer belirtiniz:……

( )-Maruz Kalmadım

9-Terör ile ilgili herhangi bir eğitim aldınız mı? ( ) Evet ( ) Hayır

10- Cevabınız Evet ise: Hangi kurumdan aldınız? Belirtiniz:…….

11- İnsanların yaşadığı bölge teröre bakış açısını değiştirebilir mi? ( )Evet
( ) Hayır

12- Ülkemiz de yaşanan mülteci sorunu teröre neden olmakta mıdır? ( ) Evet
( ) Hayır

13- Hangi terör saldırısı sizi daha çok endişelendiriyor?

A-Alışveriş merkezinde canlı bomba eylemi

B-Kimyasal, biyolojik, radyoaktif, nükleer terör saldırısı

C-Silahlı eylem

D-Siber terör saldırısı E-Diğer:…..

14-Sizce terör afet yönetimi içeresinde yer almalı mı? ( ) Evet ( ) Hayır

15- Cevabınız EVET ise: Terör Afet yönetim sistemi içeresinde hangi aşamada yer almalıdır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

( ) Hazırlık

( ) Zarar azaltma

( ) Müdahale

( ) İyileştirme

16- Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)'nda terör yer almalı mıdır?

( ) Evet ( ) Hayır

17-Terör hangi ikincil afetlere neden olabilir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

( )- Kimyasal Biyolojik Radyolojik Nükleer Tehditler (KBRN)

( )-Göç

( )-Orman Yangınları

( )-Savaşlar

( )-Ulaşım kazaları

18- Kuş gribi, domuz gribi vs. epidemik hastalıkları terör saldırısı olarak görüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

19- AFAD herhangi bir terör saldırısında görev ve sorumlulukları neler olmalıdır? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz).

( )- Terör saldırıların öncesinde eğitimler düzenlemeli ve planlar yapmalıdır

( )- Terör saldırısı müdahale kısmında olmalıdır.

( )- Kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyonu sağlamalıdır

( )- Sadece maddi yardımlar sağlamalıdır.

( )- Terör saldırısı sonrası psikososyal destek sağlamalıdır.

20- Herhangi bir terör saldırısı sonrası gönüllü olarak çalışmak ister misiniz?

( ) Evet ( ) Hayır

21- Size göre ülkemizde ki terörün <u>en önemli</u> nedeni ne olabilir?

A-Güvensiz ortam

B-Göç

C-Etnik Bölücülük

D-Diğer ülkelerde yaşanan terörist saldırılar

E-Diğer:……

22- Gelecekte terör riskinin ortadan kalkacağını düşünüyor musunuz?

( ) Evet ( ) Hayır

II. Bölüm: Terör Bilgi Düzeyi Test Soruları

1- Terör ihbar hattı nedir?

A-130 B-140 C-150 D-160

2- 9 Ekim 2019 tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından Suriye'nin kuzeyinde terör örgütlerini önlemek için yapılan harekâtın adı nedir?

A-Barış Pınar Harekâtı

B-Zeytin Dalı Harekâtı

C-Pençe Harekâtı

D-Barış Harekatı

3- Terör örgütü El Kaide tarafından ABD'nin New York merkezinde Dünya Ticaret merkezine yapılan saldırı ne zaman olmuştur?

A-11 Haziran 2000

B-11 Eylül 2001

C-22 Eylül 2002

D-11 Eylül 2003

4- 1 Ocak 2017 tarihinde İstanbul'da Reina gece kulübünde 39 kişinin ölümüne sebep olan saldırıyı hangi terör örgütü düzenlemiştir?

A-DAEŞ

B-PKK

C-FETÖ

D-DHKPC

5- Amerika Birleşik Devletleri tarafından 2019 yılında öldürülen DAEŞ terör örgütü lideri kimdir?

A-Ebubekir Bagdadi

B-Ebu Musab

C-Ebu Ömer

D-Ebu Talad

7- Terörün amaçlarından birisi değildir?

A-Yönetimi istikrarsızlığa yöneltmek

B-İktisadi alana zarar verme

C-Propaganda yapma

D-Sivil toplum dernekleri kurma

8- 15 Temmuz 2016 tarihinde Fetullahçı Terör Örgütü tarafından saldırılan yerlerden değildir?

A-TBMM

B-TÜRKSAT Uydusu

C-Özel harekât merkezi

D-Çankaya köşkü

9- Hangisi terör çeşidi değildir?

A-Siber Terör B-Biyolojik Terör C-Narko Terör D-Teknoloji Terörü

10- Hangisi terörizmin kullandığı yöntemler arasında yer almaz?

A-Rehin Alma

B-Bombalama

C-Kundaklama

D-Müzakere

11- Hangisi terörizmin unsurlarından değildir?

A-İdeolojik Unsur

B-Örgüt Unsur

C-Şiddet Unsur

D-Ekonomik Unsur

12- Terörün ülke ekonomisine doğrudan zararlarından değildir?

A-Yatırımların olmaması

B-Savunma sanayinde harcamaların artması

C-İnsan kaybı

D-Faizlerin artması

13- Hangisi İnsan kaynaklı afet değildir?

A-Yanardağ Patlaması B-Savaşlar C-Göçler D-Terör

III. Bölüm

Terörizm Riski Algısı Anketi

Aşağıda terör eylemi kurbanı olma olasılığı ile ilgili birtakım ifadeler yer almaktadır. Lütfen her maddeyi dikkatlice okuyun ve her bir maddeye ne ölçüde katıldığınızı, uygun olan rakamı işaretleyerek belirtin.

1	2	3	4	5
Kesinlikle katılmıyorum	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Tamamen katılıyorum**

1. Yolda yürürken terörist eylem kurbanı olabilirim.	1	2	3	4	5
2. Alışveriş merkezlerinde terörist bombalama eylemlerine maruz kalma olasılığım vardır.	1	2	3	4	5
3. Benim gibi insanların terörist saldırıya maruz kalma olasılıkları yoktur.	1	2	3	4	5
4. Yakınlarımın terör kurbanı olma olasılıkları vardır.	1	2	3	4	5
5. Dini inançlarım nedeniyle terörist bir eyleme hedef olabilirim.	1	2	3	4	5
6. Yurt içinde seyahat ederken terörist eylemlerle maruz kalma olasılığım vardır.	1	2	3	4	5
7. Evimin bulunduğu çevrede terörist saldırısı olma olasılığı vardır.	1	2	3	4	5
8. Yurt dışında seyahat ederken terörist eylemlerle maruz kalma olasılığım vardır.	1	2	3	4	5
9. İdeolojik görüşüm nedeniyle terörist bir eyleme hedef olabilirim.	1	2	3	4	5
10. Terörist bir saldırıda zarar görme olasılığım yüksektir.	1	2	3	4	5
11. Terörist bir eylemden zarar görme olasılığım beni endişelendiriyor.	1	2	3	4	5
12. Terörist, çok yakınımızdaki bir kişi bile olabilir.	1	2	3	4	5
13. Yaşam tarzım (tercihlerim) nedeniyle terörist bir eyleme hedef olabilirim.	1	2	3	4	5
14. Okulda terörist saldırı olma olasılığı yoktur.	1	2	3	4	5
15. Terörist bir saldırıda zarar görmek benim kontrolümde değildir.	1	2	3	4	5

IV. BÖLÜM

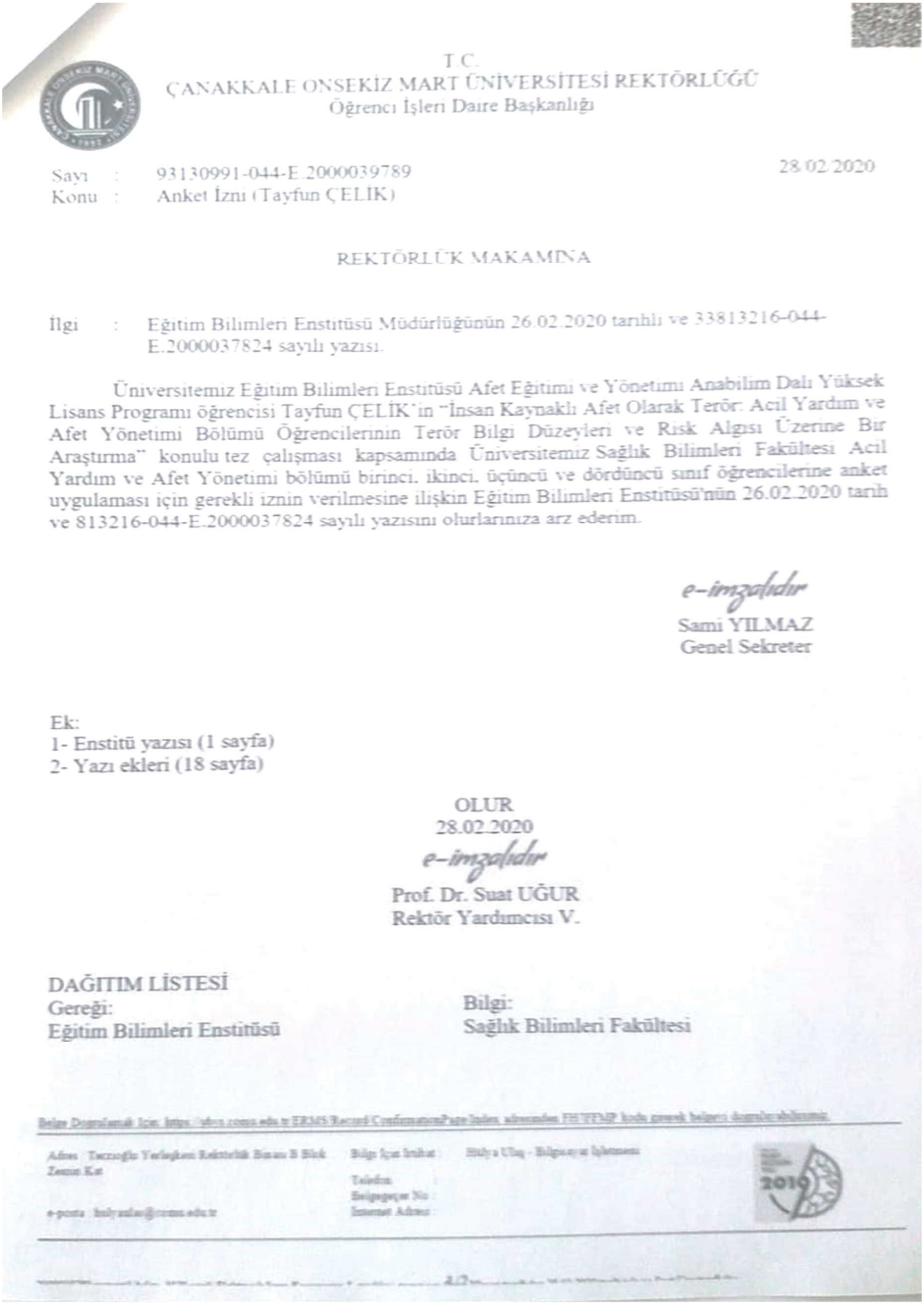
Terörizmi Kim Önler Anketi

Genel olarak **terörizmin** sona erdirilmesi söz konusu olduğunda hangi kurum ya da kuruluşlara güveniyorsunuz (Liste alfabetik olarak düzenlenmiştir).

1	2	3	4	5
Kesinlikle katılmıyorum	**Katılmıyorum**	**Kararsızım**	**Katılıyorum**	**Tamamen katılıyorum**

1. AFAD	1	2	3	4	5
2. Avrupa Birliği	1	2	3	4	5
3. Belediye başkanları	1	2	3	4	5
4. Birleşmiş Milletler	1	2	3	4	5
5. Cumhurbaşkanı	1	2	3	4	5
6. Diğer ülkelerin hükümetleri	1	2	3	4	5
7. Entelektüeller (aydınlar)	1	2	3	4	5
8. İşadamları	1	2	3	4	5
9. Medya	1	2	3	4	5
10. Meslek örgütleri	1	2	3	4	5
11. NATO	1	2	3	4	5
12. Siyasi partiler	1	2	3	4	5
13. Sivil dernekler ve vakıflar	1	2	3	4	5
14. TBMM	1	2	3	4	5
15. Türk Silahlı Kuvvetleri	1	2	3	4	5
16. Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti	1	2	3	4	5
17. Üniversiteler	1	2	3	4	5
18. Vatandaşlar	1	2	3	4	5

Ek B: Anket İzni

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Öğrenci İşleri Daire Başkanlığı

Sayı : 93130991-044-E.2000039789 28.02.2020
Konu : Anket İzni (Tayfun ÇELİK)

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğünün 26.02.2020 tarihli ve 33813216-044-E.2000037824 sayılı yazısı.

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Afet Eğitimi ve Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Tayfun ÇELİK'in "İnsan Kaynaklı Afet Olarak Terör: Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Terör Bilgi Düzeyleri ve Risk Algısı Üzerine Bir Araştırma" konulu tez çalışması kapsamında Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi bölümü birinci, ikinci, üçüncü ve dördüncü sınıf öğrencilerine anket uygulaması için gerekli iznin verilmesine ilişkin Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün 26.02.2020 tarih ve 813216-044-E.2000037824 sayılı yazısını olurlarınıza arz ederim.

e-imzalıdır
Sami YILMAZ
Genel Sekreter

Ek:
1- Enstitü yazısı (1 sayfa)
2- Yazı ekleri (18 sayfa)

OLUR
28.02.2020
e-imzalıdır
Prof. Dr. Suat UĞUR
Rektör Yardımcısı V.

DAĞITIM LİSTESİ
Gereği:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü

Bilgi:
Sağlık Bilimleri Fakültesi

Belge Doğrulamak İçin: https://ebys.comu.edu.tr/ERS65/RecordConfirmationPage/Index adresinden 5H7FDAJP kodu girerek belgeyi doğrulayabilirsiniz.

Adres : Terzioğlu Yerleşkesi Rektörlük Binası B Blok Zemin Kat
e-posta : bidyazilar@comu.edu.tr
Bilgi İçin İrtibat : Bidya Ulaş - Bilgisayar İşletmeni
Telefon :
Belgegeçer No :
İnternet Adresi :

Ek C: Etik Kurul Onayı

T.C.
ÇANAKKALE ONSEKİZ MART ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER VE EĞİTİM BİLİMLERİ ETİK KURULU

PROJE/ARAŞTIRMA DEĞERLENDİRME SONUÇ RAPORU

Toplantı Tarihi	16.01. 2020
Toplantı Sayısı	01
Başvuru protokol numarası	2020/02
Başvuru tarihi	13.12.2019
Proje/araştırma başlığı	İnsan Kaynaklı Afet Olarak Terör: Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü Öğrencilerinin Terör Bilgi Düzeyleri ve Risk Algısı Üzerine Bir Araştırma
Proje/araştırma yürütücüsü	Tayfun ÇELİK
Karar	Bilimsel araştırma etik kurallarına uygundur
Açıklamalar	-

Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ
Başkan

Doç. Dr. Şefik Okan MERCAN
Üye

Prof. Dr. Şerif KORKMAZ
Raportör

Doç. Dr. Gökhan GÖKULU
Üye

Doç. Dr. Muzaffer ÖZDEMİR
Üye

Dr. Öğr. Üyesi Adil ÇORUK
Üye

EK D: Ölçek İzni

Zuhal Yeniceri <zuyen@baskent.edu.tr>
Alıcı: ben

Merhaba,

Tabii ki kullanabilirsiniz.

İyi çalışmalar...

Dr. Öğr. Üyesi Zuhal Yeniçeri Kökdemir
http://www.zuhalyeniceri.com

Özgeçmiş

KİŞİSEL BİLGİLER

Adı Soyadı : Tayfun Çelik

Doğum Yeri : Dinar/Afyonkarahisar

Doğum Tarihi : 08.01.1994

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Yüksek Okulu, Acil Yardım ve Afet Yönetimi

Gümüşhane Üniversitesi, Sağlık Yüksek Okulu, Sağlık Yönetimi

Yüksek Lisans Öğrenimi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Afet Eğitimi ve Afet Yönetimi

İLETİŞİM

E-posta Adresi :

Orcid No : 0000-0002-9086-3082